

Turystyka w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2017

Tourism of świętokrzyskie voivodship in 2010-2017

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Kielce. Świętokrzyskie Centre for Regional Surveys

Zespół autorski

Editorial team

dr Cezary Jastrzębski - Rozdział I
Mateusz Orzechowski

Kierujący

Supervised

dr Agnieszka Piotrowska-Piątek

Prace redakcyjne

Editorial work

Beata Bielewicz-Kosińska

Tłumaczenie

Translation

Mateusz Orzechowski

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Aneta Łyżwa

ISBN 978-83-89612-93-9

Publikacja dostępna na stronie:
Publication available on website:

<http://kielce.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła.
When publishing Statistics Poland data — please indicate the source.

Przedmowa

Przekazuję Państwu publikację prezentującą charakterystykę i wykorzystanie bazy turystycznych obiektów noclegowych w województwie świętokrzyskim w latach 2010 - 2017. Opracowanie zawiera informacje dotyczące m.in. położenia i walorów przyrodniczych województwa, ośrodków kultury, zabytków, zaplecza sportowo-rekreacyjnego, bazy uzdrowskiej oraz turystyki kwalifikowanej organizowanej przez Polskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze.

Publikacja ukazuje się po raz pierwszy, w ramach serii wydawniczej Analizy Statystyczne.

Opracowanie składa się z części analitycznej uzupełnionej graficzną prezentacją danych w postaci wykresów i map oraz części tabelarycznej, dostępnej na stronie internetowej Urzędu. Całość uzupełniona została uwagami metodycznymi opisującymi definicje podstawowych pojęć i wskaźników.

Mam nadzieję, że publikacja okaże się cennym źródłem wiedzy o zjawiskach w turystyce, której znaczenie jest istotne dla wielu sfer życia społecznego i gospodarczego w regionie.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Kielcach

dr Agnieszka Piotrowska-Piątek

Kielce, wrzesień 2018 r.

Preface

I present You publication illustrating character and occupancy of tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship in the years 2010–2017. The elaboration contains information concerning i.a. location and natural valour of the voivodship, cultural centres, monuments, sport and recreational infrastructure, health establishments as well as qualified tourism organized by Polish Tourist and Sightseeing Association.

It is the first edition of the publication within Statistical Analyses series.

The elaboration consists of analytical part supplemented by the graphic presentation of data in the form of charts and maps as well as tabular part accessible on the internet site of the Office. The whole was supplemented by methodological notes containing definitions of basic concepts and indices.

I hope the publication will serve as an important source of knowledge of phenomena in tourism being important to significant extent for numerous fields of social and economic life in the region.

Director
of the Statistical Office
in Kielce

Agnieszka Piotrowska-Piątek, Ph.D.

Kielce, September 2018

Spis treści

Content

	Str. Page
Przedmowa	3
<i>Preface</i>	<i>4</i>
Spis treści	5
<i>Content</i>	<i>5</i>
Spis tablic	6
<i>List of tables</i>	<i>6</i>
Spis map	7
<i>List of maps.</i>	<i>7</i>
Spis wykresów	8
<i>List of charts</i>	<i>8</i>
Objaśnienia znaków umownych	10
<i>Symbols</i>	<i>10</i>
Ważniejsze skróty	10
<i>Major abbreviations.</i>	<i>10</i>
Synteza	11
<i>Executive summary</i>	<i>13</i>
1. Uwarunkowania rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim	14
<i>1. Tourism development conditions in świętokrzyskie voivodship.</i>	<i>14</i>
2. Turystyczne obiekty noclegowe i ich wykorzystanie.	20
<i>2. Tourist accommodation establishments and their occupancy</i>	<i>20</i>
2.1. Obiekty i miejsca noclegowe	21
<i>2.1. Capacity of tourist accommodation establishments</i>	<i>21</i>
2.2. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych	29
<i>2.2. Occupancy of tourist accommodation establishments</i>	<i>29</i>
2.2.1. Korzystający i udzielone noclegi.	29
<i>2.2.1. Tourists accommodated and nights spent</i>	<i>29</i>
2.2.2. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych	32
<i>2.2.2. Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments</i>	<i>32</i>
2.2.3. Wykorzystanie pokoi w obiektach hotelowych	35
<i>2.2.3. Occupancy of rooms in hotels and similar establishments</i>	<i>35</i>
2.2.4. Sezonowość ruchu turystycznego	36
<i>2.2.4. Tourist traffic seasonality</i>	<i>36</i>
2.2.5. Turyści zagraniczni	40
<i>2.2.5. Foreign tourists</i>	<i>40</i>
2.3. Wyposażenie dodatkowe turystycznych obiektów noclegowych	45
<i>2.3. Additional infrastructure in tourist accommodation establishments</i>	<i>45</i>
2.3.1. Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo.	45
<i>2.3.1. Adaptation for disabled persons.</i>	<i>45</i>
2.3.2. Wyposażenie obiektów noclegowych w urządzenia sportowo-rekreacyjne.	46
<i>2.3.2. Sport and recreational infrastructure in tourist accommodation establishments</i>	<i>46</i>

2.3.3. Zaplecze konferencyjne	48
2.3.3. Conference infrastructure	48
2.4. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych	50
2.4. Catering units in tourist accommodation establishments	50
3. Zróżnicowanie terytorialne bazy noclegowej w województwie świętokrzyskim	52
3. Territorial diversity of tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship	52
4. Turystyka zdrowotna i uzdrowiskowa	70
4. Health tourism	70
5. Środowisko naturalne i zabytki w województwie świętokrzyskim	76
5. Natural environment and monuments in świętokrzyskie voivodship	76
6. Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze (PTTK)	80
6. Polish Tourist and Sightseeing Association	80
Uwagi metodologiczne	83
Methodological notes	89

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Baza noclegowa turystyki	20
Table 1. Tourist accommodation establishments	20
Tablica 2. Struktura miejsc noclegowych w obiektach hotelowych według kategorii obiektu w 2017 r.	29
Table 2. Structure of bed places in hotel establishments by category of the facility in 2017.	29
Tablica 3. Wykorzystanie obiektów noclegowych w województwie świętokrzyskim	34
Table 3. Use of accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship.	34
Tablica 4. Turyści zagraniczni według rodzaju obiektu w województwie świętokrzyskim.	42
Table 4. Foreign tourists by type of establishment in świętokrzyskie voivodship.	42
Tablica 5. Średni czas pobytu turystów zagranicznych w województwie świętokrzyskim.	43
Table 5. Average length of stay of foreign tourists in świętokrzyskie voivodship.	43
Tablica 6. Struktura turystów zagranicznych w województwie świętokrzyskim	44
Table 6. Structure of foreign tourists in świętokrzyskie voivodship.	44
Tablica 7. Obiekty wyposażone w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim	46
Table 7. Establishments equipped in adaptation for disabled persons in świętokrzyskie voivodship	46
Tablica 8. Obiekty wyposażone w wybrane urządzenia sportowo-rekreacyjne w województwie świętokrzyskim	47
Table 8. Establishments equipped in selected sport-recreational equipment in świętokrzyskie voivodship	47
Tablica 9. Zaplecze konferencyjne w województwie świętokrzyskim.	49
Table 9. Conference infrastructure in świętokrzyskie voivodship.	49
Tablica 10. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów w województwie świętokrzyskim	50
Table 10. Catering establishments in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship	50

Tablica 11. Wybrane wskaźniki dotyczące infrastruktury noclegowej w województwie świętokrzyskim	55
<i>Table 11. Selected indices concerning bed places infrastructure in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>55</i>
Tablica 12. Korzystający z noclegów w województwie świętokrzyskim	56
<i>Table 12. Tourists accommodated in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>56</i>
Tablica 13. Udzielone noclegi w województwie świętokrzyskim.	58
<i>Table 13. Nights spent in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>58</i>
Tablica 14. Wybrane wskaźniki dotyczące korzystających z turystycznych obiektów noclegowych w województwie świętokrzyskim.	59
<i>Table 14. Selected indices concerning tourists in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>59</i>
Tablica 15. Turyści zagraniczni w województwie świętokrzyskim	63
<i>Table 15. Foreign tourists in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>63</i>
Tablica 16. Noclegi udzielone turystom zagranicznym według wybranych krajów w 2017 r.	64
<i>Table 16. Nights spent by foreign tourists by selected countries in 2017</i>	<i>64</i>
Tablica 17. Gminy o najwyższej wartości wskaźnika funkcji turystycznej Baretje'a.	68
<i>Table 17. Gminas with highest indicator of tourist function by Baretje</i>	<i>68</i>
Tablica 18. Gminy o najwyższych wskaźnikach intensywności ruchu turystycznego	69
<i>Table 18. Gminas with highest tourist traffic intensity rates</i>	<i>69</i>
Tablica 19. Zakłady uzdrowiskowe w województwie świętokrzyskim.	72
<i>Table 19. Health establishments in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>72</i>
Tablica 20. Działalność zakładów uzdrowiskowych i stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej w województwie świętokrzyskim.	74
<i>Table 20. Health resort treatment and in-patient rehabilitation facilities in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>74</i>
Tablica 21. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w województwie świętokrzyskim w 2017 r..	77
<i>Table 21. Area of special nature value under legal protection in świętokrzyskie voivodship in 2017.</i>	<i>77</i>
Tablica 22. Szlaki turystyczne w województwie świętokrzyskim.	82
<i>Table 22. Tourist trails in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>82</i>

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1. Liczba miejsc noclegowych na 1 km ² w 2017 r.	28
<i>Map 1. Number of bed places per 1 km² in 2017</i>	<i>28</i>
Mapa 2. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w 2017 r.	31
<i>Map 2. Tourist traffic intensity by Schneider rate in 2017</i>	<i>31</i>
Mapa 3. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata w 2017 r..	32
<i>Map 3. Tourist traffic intensity by Charvat rate in 2017</i>	<i>32</i>
Mapa 4. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych w 2017 r..	33
<i>Map 4. Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments in 2017</i>	<i>33</i>
Mapa 5. Udział całorocznych miejsc noclegowych w 2017 r.	37
<i>Map 5. Share of bed places open all year in 2017</i>	<i>37</i>

Mapa 6. Turyści korzystający z noclegów w lipcu i sierpniu w 2017 r.	38
<i>Map 6. Tourists accommodated in July and August in 2017</i>	<i>38</i>
Mapa 7. Udział turystów zagranicznych w liczbie turystów ogółem w 2017 r..	41
<i>Map 7. Share of foreign tourists in total tourists in 2017.</i>	<i>41</i>
Mapa 8. Turystyczne obiekty noclegowe na 100 km ² według powiatów w 2017 r.	53
<i>Map 8. Tourist accommodation establishments per 100 km² by powiats in 2017</i>	<i>53</i>
Mapa 9. Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej w 2017 r.	57
<i>Map 9. Accommodation development index in 2017</i>	<i>57</i>
Mapa 10. Gęstość obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków w 2017 r.	79
<i>Map 10. Density of objects inscribed on the register of monuments in 2017</i>	<i>79</i>

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Turystyczne obiekty noclegowe w województwie świętokrzyskim	22
<i>Chart 1. Tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>22</i>
Wykres 2. Liczba turystycznych obiektów noclegowych na 100 km ²	24
<i>Chart 2. Number of tourist accommodation establishments per 100 km²</i>	<i>24</i>
Wykres 3. Miejsca noclegowe (2010=100)	25
<i>Chart 3. Bed places (2010=100)</i>	<i>25</i>
Wykres 4. Zmiana liczby miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim w 2017 r.	26
<i>Chart 4. Change in number of bed places in świętokrzyskie voivodship in 2017</i>	<i>26</i>
Wykres 5. Struktura miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim w 2017 r.	27
<i>Chart 5. Structure of bed places in świętokrzyskie voivodship in 2017</i>	<i>27</i>
Wykres 6. Korzystający z noclegów w województwie świętokrzyskim	30
<i>Chart 6. Tourists accommodated in świętokrzyskie voivodship.</i>	<i>30</i>
Wykres 7. Noclegi udzielone w turystycznych obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim	30
<i>Chart 7. Overnight stays in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship.</i>	<i>30</i>
Wykres 8. Wynajęte pokoje w obiektach hotelowych w województwie świętokrzyskim	35
<i>Chart 8. Rooms rented in hotels and similar establishments in świętokrzyskie voivodship.</i>	<i>35</i>
Wykres 9. Stopień wykorzystania pokoi w hotelach według kategorii w województwie świętokrzyskim	36
<i>Chart 9. Occupancy rate of rooms in hotels by category in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>36</i>
Wykres 10. Noclegi udzielone w lipcu i sierpniu w województwie świętokrzyskim	39
<i>Chart 10. Nights spent in July and August in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>39</i>
Wykres 11. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według miesięcy w 2017 r.	40
<i>Chart 11. Occupancy rate by month in 2017</i>	<i>40</i>
Wykres 12. Turyści zagraniczni według wybranych krajów w 2017 r.	45
<i>Chart 12. Foreign tourists by selected countries in 2017</i>	<i>45</i>
Wykres 13. Struktura miejsc sal konferencyjnych w turystycznych obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim.	48
<i>Chart 13. Structure of places of conference rooms in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>48</i>

Wykres 14. Struktura placówek gastronomicznych w turystycznych obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim.	51
<i>Chart 14. Structure of catering units in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>51</i>
Wykres 15. Miejsca noclegowe w województwie świętokrzyskim według powiatów w 2017 r.	52
<i>Chart 15. Bed places in świętokrzyskie voivodship by powiats in 2017</i>	<i>52</i>
Wykres 16. Wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a według powiatów w 2017 r.	54
<i>Chart 16. Indicator of tourist function by Baretje by powiats in 2017</i>	<i>54</i>
Wykres 17. Indeks noclegów w hotelach według powiatów w 2017 r..	60
<i>Chart 17. Nights spent in hotels index by powiats in 2017.</i>	<i>60</i>
Wykres 18. Indeks noclegów udzielonych turystom zagranicznym według powiatów w 2017 r.	62
<i>Chart 18. Nights spent by foreign tourist index by powiats in 2017</i>	<i>62</i>
Wykres 19. Indeks sezonowości według powiatów w 2017 r.	66
<i>Chart 19. Seasonality index by powiats in 2017</i>	<i>66</i>
Wykres 20. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według powiatów w 2017 r.	67
<i>Chart 20. Occupancy rate of bed places by powiats in 2017</i>	<i>67</i>
Wykres 21. Indeks noclegów w zakładach uzdrowiskowych	73
<i>Chart 21. Index of nights spent in health establishments</i>	<i>73</i>
Wykres 22. Miejsca noclegowe w zakładach uzdrowiskowych w województwie świętokrzyskim.	73
<i>Chart 22. Bed places in health establishments in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>73</i>
Wykres 23. Zabiegi przyrodolecznicze w województwie świętokrzyskim.	75
<i>Chart 23. Natural treatment in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>75</i>
Wykres 24. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w % powierzchni ogólnej w 2017 r.	76
<i>Chart 24. Share of legally protected area with special natural values in % of total area in 2017</i>	<i>76</i>
Wykres 25. Turystyka kwalifikowana w województwie świętokrzyskim	80
<i>Chart 25. Qualified tourism in świętokrzyskie voivodship</i>	<i>80</i>
Wykres 26. Struktura uczestników imprez organizowanych przez PTTK w województwie świętokrzyskim	81
<i>Chart 26. Structure of participants of trips and events organized by PTTK in świętokrzyskie voivodship.</i>	<i>81</i>
Wykres 27. Szlaki turystyczne w 2017 r.	82
<i>Chart 27. Tourist trails in 2017</i>	<i>82</i>

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
znak „x”	oznacza, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit</i>
Znak „Δ”	oznacza, że nazwa została skrócona w stosunku do obowiązującej klasyfikacji <i>categories of applied classification are presented in abbreviated form</i>
Znak „#”	oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej <i>data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Public Statistics</i>
„W tym” Of which”	<i>indicates that not all elements of the sum are given</i>
Comma(,)	<i>used in figures to represent the decimal point</i>

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys. thous.	tysiąc <i>thousand</i>
mln	milion <i>million</i>
km	kilometr <i>kilometre</i>
m ²	metr kwadratowy <i>square metre</i>
km ²	kilometr kwadratowy <i>square kilometre</i>
r.	rok
cd. cont.	ciąg dalszy <i>continued</i>
dok. cont.	dokończenie <i>continued</i>
tabl.	tablica <i>table</i>
Dz. U.	Dziennik Ustaw <i>Journal of Laws</i>

Synteza

Lata 2010–2017 to okres dynamicznego rozwoju bazy noclegowej. Na terenie województwa świętokrzyskiego systematycznie zwiększała się liczba obiektów oraz miejsc noclegowych. Równocześnie notowano coraz większą intensywność ruchu turystycznego. Tendencje te, ze zmiennym natężeniem, obserwowane były prawie we wszystkich powiatach województwa. Poprawił się standard oraz wyposażenie obiektów noclegowych. Na relatywnie niskim poziomie na tle kraju pozostawała sezonowość ruchu turystycznego.

1. Na przestrzeni 7 lat baza noclegowa była systematycznie rozbudowywana. W stosunku do 2010 r. liczba obiektów zwiększyła się o 56. Do wzrostu bazy noclegowej w największym stopniu przyczyniły się hotele, których liczba w analizowanym okresie zwiększyła się o 35.
2. Rosnąca liczba obiektów przekładała się na coraz większą liczbę miejsc noclegowych. W lipcu 2017 r. łączna liczba miejsc noclegowych w obiektach zlokalizowanych w województwie świętokrzyskim osiągnęła 16631 (w 2010 r. – 12689). Wzrost liczby miejsc noclegowych był szybszy niż średnio w kraju, jednak liczba miejsc noclegowych na 100 mieszkańców pozostała mniejsza niż w skali całej Polski. Miejsca noclegowe w województwie świętokrzyskim skoncentrowane były w trzech powiatach (kieleckim, buskim i mieście Kielce), na które przypadało 62% ich ogółu. Powiaty te charakteryzowały się także najwyższym wskaźnikiem funkcji turystycznej Baretje'a.
3. Wzrosła liczba korzystających z turystycznych obiektów noclegowych – z 409,8 tys. w 2010 r. do 580,3 tys. w 2017 r. oraz udzielonych noclegów: odpowiednio z 1221,0 tys. do 1674,4 tys. Pomimo zwiększającego się ruchu turystycznego jego intensywność pozostawała stosunkowo niska na tle kraju. Najwyższa była w mieście Kielce, a także w powiatach buskim i sandomierskim.
4. Większość turystów przebywała w obiektach typu hotelowego. Ich liczba rosła przy tym szybciej niż korzystających z pozostałych obiektów noclegowych. W rezultacie, o ile w 2010 r. obiekty hotelowe wybrało 73% ogółu turystów, to siedem lat później odsetek ten osiągnął 81%.
5. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim podlegał niewielkim wahaniom. W 2017 r. ukształtował się na tym samym poziomie, jak siedem lat wcześniej – 32,9%. Zdecydowanie najwyższy stopień wykorzystania miejsc noclegowych odnotowano w zakładach uzdrowiskowych – 90,8%. Tak wysoki poziom spowodował, że wskaźnik ten w buskim był znacznie większy niż w pozostałych powiatach województwa świętokrzyskiego.
6. Liczba pokoi wynajętych w obiektach hotelowych wzrosła do 569,6 tys. w 2017 r. Obłożenie pokoi w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych w 2017 roku zwiększyło o 3,7 p. proc – do 36,8%.
7. Sezonowość ruchu turystycznego w województwie świętokrzyskim utrzymywała się znacznie poniżej przeciętnego poziomu w całej Polsce. Udział miejsc całorocznych zwiększył się z 78,3% do 80,6% ogółu miejsc noclegowych. Udział korzystających z noclegów w miesiącach wakacyjnych podlegał niewielkim wahaniom i kształtował się między 17% a 20%, a odsetek udzielonych noclegów oscylował między 24% a 29%. W 2017 r. najwyższym indeksem sezonowości charakteryzowały się powiaty: konecki, jędrzejowski i pińczowski.
8. Województwo świętokrzyskie jest mało popularne wśród osób z zagranicy. Udział obcokrajowców korzystających z bazy noclegowej turystyki wahał się między 5% a 7% ogółu turystów. Odsetek ten był zdecydowanie najniższy wśród polskich województw. Turyści zagraniczni jako miejsce swojego pobytu wybierali głównie hotele – 87,3%.
9. Wśród turystów z zagranicy zdecydowanie najwięcej było mieszkańców Ukrainy oraz Niemiec, przy czym udział Niemców wyraźnie się zmniejszył (z 19,6% do 11,9%), natomiast Ukraińców wzrósł (z 8,8% do 14,6%). W 2017 r. blisko połowa obcokrajowców skorzystała z noclegów w stolicy województwa. W mieście Kielce odnotowano również najwyższą wartość indeksu noclegów udzielonych turystom zagranicznym – 13,0%.
10. Poprawił się standard obiektów noclegowych. W 2017 r. udział miejsc noclegowych w cztero- i pięciogwiazdkowych obiektach hotelowych był prawie trzykrotnie większy niż przed siedmioma laty i wyniósł 25,5%. Coraz większa liczba obiektów noclegowych wyposażona była w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo i w urządzenia sportowo-rekreacyjne. Poprawiło się także zaplecze konferencyjne.
11. Świętokrzyskie należy do województw, w których dużą rolę odgrywa turystyka uzdrowiskowa. W 2017 r. w zakładach uzdrowiskowych udzielono 31% ogółu noclegów w województwie. Udział ten był ponad dwukrotnie wyższy niż średnio w kraju.
12. Lata 2010–2017 to okres szybkiego rozwoju turystyki uzdrowiskowej w województwie świętokrzyskim. Liczba korzystających z zabiegów przyrodoleczniczych zwiększyła się o 80,7% a liczba zabiegów tego typu – o 73,3%.

13. Turystów do województwa świętokrzyskiego przyciągają m.in. czyste środowisko naturalne oraz znajdujące się tu zabytki. Udział powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych w całkowitej powierzchni województwa był najwyższy w Polsce. Na koniec 2017 r. do rejestru zabytków nieruchomych wpisanych było 1909 obiektów, spośród których 11% datowanych było na XV wiek lub wcześniej.

Executive summary

In the years 2010–2017 the dynamic development of tourist accommodation establishments was noted. In świętokrzyskie voivodship the number of facilities and bed places was systematically growing. Simultaneously the growing intensity of tourism was noted. These tendencies with various intensity were observed in almost every powiat of the voivodship. Standard and infrastructure of accommodation establishments was improved. The seasonality of tourism remained at the relatively low level against the background of Poland.

1. Within 7 years the tourist accommodation establishments were systematically developed. In comparison to 2010 the number of facilities increased by 56. The increase in number of tourist accommodation establishments was mainly caused by hotels which number in the analyzed period rose by 35.
2. The growing number of facilities had direct impact on rising number of bed places. In July 2017 the total number of bed places in facilities located in świętokrzyskie voivodship reached 16631 (in 2010 – 12689). The increase in number of bed places was faster than the average in Poland but the number of bed places per 100 inhabitants remained lower than in the whole Poland. Bed places in świętokrzyskie voivodship were concentrated in three powiats (kielecki, buski and Kielce) which constituted 62% of its total. These powiats were also characterized by the highest indicator of tourist function by Baretje.
3. The number of tourists in tourist accommodation establishments rose – from 409.8 thous. in 2010 to 580.3 thous. in 2017 and nights spent from 1221.0 thous. to 1674.4 thous. respectively. Despite growing tourist movement its intensity remained relatively low against the background of Poland. The highest was in Kielce as well as buski and sandomierski powiats.
4. The majority of tourists stayed in hotels and similar facilities. Its number grew faster than persons using other facilities. As a result, although in 2010 hotels were chosen by 73% of total number of tourists, that share rose to 81% seven years later.
5. Occupancy rate of bed places in świętokrzyskie voivodship fluctuated slightly. In 2017 it was at the same level as seven years before – 32.9%. By far the highest occupancy rate of bed places was noted in health establishments– 90.8%. Such a high level caused that this indicator in buski was much bigger than in the other powiats of świętokrzyskie voivodship.
6. The number of rooms rented in hotels and similar facilities increased to 569.6 thous. in 2017. The occupancy rate in hotels, motels, boarding houses and other hotel facilities in 2017 rose by 3.7 p. p. – to 36.8%.
7. Seasonality of tourist movement in świętokrzyskie voivodship remained much lower than the average in Poland. The share of bed places open all year increased from 78.3% to 80.6% of total number of bed places. The share of tourists in July and August fluctuated slightly and was between 17% and 20% while share of nights spent hovered between 24% and 29%. In 2017 the highest seasonality index characterized powiats: konecki, jędrzejowski and pińczowski.
8. Świętokrzyskie voivodship is not very popular among persons from abroad. The share of foreigners using tourist accommodation establishments varied between 5% and 7%. It was by far the lowest among Polish voivodships. Foreign tourists as a place of stay chose mainly hotels – 87.3%.
9. The biggest number of foreigners was from Ukraine and Germany. However, the share of Germans significantly dropped (from 19.6% to 11.9%) whereas Ukrainians grew (from 8.8% to 14.6%) In 2017 almost half of all foreigners was accommodated in the capital of the voivodship. In Kielce the highest value of index of nights spent by foreign tourists was noted – 13.0%.
10. The standard of accommodation establishments improved. In 2017 the share of bed places in four or five star hotels and similar facilities was almost three times higher than seven years earlier and amounted to 25.5%. The growing number of accommodation establishments was equipped with adaptation for disabled persons and sport and recreational infrastructure. Conference infrastructure also improved.
11. Świętokrzyskie was one of the voivodships in which health tourism played an important role. In 2017 in health establishments tourists spent 31% of all nights in the voivodship. This share was more than two times higher than the average in Poland.
12. In the years 2010-2017 health tourism developed fast. Number of patients using natural treatment grew by 80.7% and number of natural treatments – by 73.3%.
13. Tourists were attracted to świętokrzyskie voivodship by pure natural environment as well as monuments located here. The share of legally protected area with special natural values in total area of the voivodship was the highest in Poland. As of end of 2017 there was 1909 objects inscribed on the register of monuments, of which 11% dated XV century or earlier.

1. Uwarunkowania rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim

1. *Tourism development conditions in świętokrzyskie voivodship*

Turystyka w województwie świętokrzyskim ma utrwalone i wyspecyfikowane tradycje. Z racji wyjątkowych walorów turystycznych dominują tu przyjazdy o charakterze poznawczym. W formie zorganizowanego ruchu turystycznego, prowadzonego początkowo przez Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, a następnie przede wszystkim przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, rozwija się ona od ponad stu lat. Podkreśla się przy tym możliwości wykorzystania terenu w edukacji, w tym przede wszystkim edukacji dzieci i młodzieży szkolnej.

Jeszcze dłuższe tradycje ma turystyka uzdrowiskowa, prowadzona od blisko 200 lat w Busku Zdroju i Solcu Zdroju, a niegdyś także w Czarnieckiej Górze oraz zapomnianych obecnie kurortach Piotrkowice i Krasocin. Wyjątkowy charakter buskich i soleckich wód leczniczych nieustannie przyciąga osoby pragnące poprawić stan zdrowia przede wszystkim w schorzeniach ortopedyczno-urazowych, neurologicznych, reumatologicznych, kardiologicznych i chorobach skóry.

Odległe tradycje wiążą się z turystyką pielgrzymkową, której symbolem stały się Relikwie Drzewa Krzyża Świętego, przechowywane w klasztorze pobenedyktynskim na Świętym Krzyżu. To najstarsze polskie sanktuarium religijne do połowy XVII w. było też najważniejszym i najczęściej odwiedzanym. Obecnie każdego roku przybywa tu kilkaset tysięcy pielgrzymów. Jeszcze więcej wiernych odwiedza najmłodsze polskie sanktuarium o charakterze ogólnokrajowym, czyli Kałków – Godów.

Trwały dorobek zyskały również współcześnie wykształcone rodzaje turystyki: biznesowa i agroturystyka. Pierwsza otrzymała istotny impuls rozwojowy dzięki intensywnej działalności Targów Kielce, które zajęły pozycję wicelidera na krajowym rynku wystawienniczym. Druga, bazując na bogatej, tradycyjnej kulturze ludowej, rozwinęła się w oparciu o nieprzekształcone i niezdewastowane środowisko naturalne.

W porównaniu z innymi województwami Świętokrzyskie wyróżnia się nagromadzeniem i różnorodnością walorów turystycznych. Wśród nich wyodrębnia się:

- walory wypoczynkowe - służące regeneracji sił fizycznych i psychicznych;
- walory krajoznawcze - będące przedmiotem zainteresowań poznawczych;
- walory specjalistyczne - umożliwiające uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej.

W grupie walorów wypoczynkowych na podkreślenie zasługuje fakt występowania w województwie świętokrzyskim nie tylko czynników niezbędnych dla wypoczynku - takich jak wolne od zanieczyszczeń, czyste powietrze, a ponadto wielka zmienność i bogactwo form ukształtowania powierzchni terenu oraz obecność lasów i wód, umożliwiających wypoczynek i rekreację – lecz także czynników wpływających korzystnie na organizację wypoczynku. Do tych ostatnich należy zaliczyć warunki sprzyjające uprawianiu czynnego wypoczynku zarówno latem jak i zimą oraz występowanie wód leczniczych. Regeneracji sił fizycznych i psychicznych służą więc ponadprzeciętne walory wypoczynkowe analizowanego województwa, związane z przydatnością terenów do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, konnej, motorowej, samolotowej oraz przydatnością wód do kąpieli i uprawiania sportów wodnych na obszarze całego regionu, przydatność terenów do uprawiania sportów zimowych na obszarze Gór Świętokrzyskich i występowanie wód leczniczych na obszarze Niecki Nidziańskiej.

Wśród walorów krajoznawczych województwa świętokrzyskiego wyróżnia się: walory środowiska przyrodniczego, związane z charakterystycznymi zespołami krajobrazowymi i osobliwościami przyrody; walory dóbr kultury, związane z zabytkami kultury i pamiątkami historycznymi; walory tradycyjnej kultury ludowej, związane z folklorem oraz pozostałościami ludowej kultury materialnej i niematerialnej, a także walory współczesnych osiągnięć człowieka, związane z oryginalnymi obiektami i zjawiskami współczesnej gospodarki, nauki, techniki i kultury.

O wybitnych wartościach środowiska przyrodniczego województwa świętokrzyskiego świadczy fakt, że blisko 70% powierzchni regionu stanowią tereny, tworzące Wielkoprzestrzenny System Obszarów

Chronionych. W jego skład wchodzi wszystkie rodzaje form ochrony przyrody, występujące w Polsce: Świętokrzyski Park Narodowy, 72 rezerваты przyrody, 9 parków krajobrazowych, 21 obszarów chronionego krajobrazu, 40 obszarów Natura 2000, 682 pomniki przyrody, 15 stanowisk dokumentacyjnych, 102 użytki ekologiczne, 13 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Świat przyrody jest mocnym magnesem przyciągającym turystów. Większość grup zorganizowanych i turystów indywidualnych przemierza Świętokrzyski Park Narodowy poznając jego największą osobliwość, jaką są rumowiska skalne zwane gołoborzami, zwiedza jaskinię "Raj", chce obejrzeć najszlachetniejsze polskie drzewo – dąb "Bartek" i wąwozy lessowe w okolicy Sandomierza. W regionie występuje wiele osobliwości florystycznych. Wśród nich wyróżniają się pradawna Puszcza Świętokrzyska z wyżynnym jodłowym borem mieszanym, zróżnicowana i bogata roślinność kserotermiczna muraw stepowych oraz skupienia roślin słonolubnych.

Wiele gatunków roślin w województwie świętokrzyskim osiąga granice swojego zasięgu, m.in.: jodła, cis, buk zwyczajny, modrzew polski, mącznica lekarska, wisienka stepowa, wawrzynek główkowy. Niektóre z roślin chronionych i rzadkich, jak np. groszek pannoński, dyptam jesionolistny, stulisz miotłowy, gęsiówka uszkowata, szyplin jedwabisty, przewiercień cienki, przetacznik zwodny, sierpik różnolistny, zajmują jedyne lub jedno z nielicznych stanowisk w Polsce.

Bogata szata roślinna stwarza dogodne warunki do bytowania fauny. W województwie występuje ponad 6 tysięcy gatunków zwierząt bezkręgowych, w tym m.in. ślimak winniczek, pijawka lekarska, rak rzeczny, pająk tygrzyk paskowany, modliszka, paż królowej, paż żeglarz, mieniak tęczowiec i mieniak strużnik, kozioróg dębosz, jelonek rogacz, nadobnica alpejska, trzmiel tajgowy. Stanowisko mrówki z gatunku wścieklica Vandelięgo, zlokalizowane w pobliżu Kielc, należy do dwóch największych w Europie. Stwierdzono występowanie ponad połowy słodkowodnych gatunków krajowych ryb. Spośród 18 gatunków polskich płazów na terenie województwa występuje aż 15. Najliczniej reprezentowaną gromadą zwierząt kręgowych są ptaki. Na szczególną uwagę zasługują gniazdujące tu gatunki, które objęte są w Polsce specjalnym statusem ochronnym: bocian czarny, cietrzew, kania ruda, orlik krzykliwy, bielik i kulon. Odnotowano także lęgi tak rzadkich ptaków jak puszczyk uralski, kobczyk, puchacz, kraska, czapla siwa, żuraw. Podczas przelotów zaobserwowano m.in. orła przedniego, sępa płowego, raroga, sokoła wędrownego, ślepowrona. Spośród około 90 gatunków występujących w Polsce ssaków w województwie odnotowano ponad 50 gatunków, w tym m.in. łosia, jelenia, daniela. Żyje tu większość gatunków krajowych nietoperzy. W 1985 i 1989 r. reintrodukowano bobra, który rozmnożył się i zajął liczne tereny.

Województwo świętokrzyskie wyróżnia się również jako obszar niezwykle atrakcyjny dla osób zainteresowanych dziedzictwem przeszłości: archeologią i pradziejami ziem polskich, unikatowymi zabytkami techniki, budownictwem obronnym i batalistyką, miejscami pamięci narodowej, miejscami kultu religijnego, obiektami budownictwa wszystkich stylów architektonicznych. Szczególną rolę spełnia w tym przypadku Sandomierz jako miejski zespół architektoniczno-krajobrazowy o randze krajowej.

W regionie zachowały się m.in. neolityczne kurhany, najstarsza w Polsce kopalnia hematytu, obozowiska neandertalczyków, największe w Polsce grodziska plemienne, pogańskie sanktuaria. Z wielką historią związane są zabytki Wiślicy i Sandomierza, a także działalność wielu słynnych Polaków.

W kilkuset miejscowościach zachowały się unikatowe pozostałości dawnego górnictwa, hutnictwa oraz przemysłu rud żelaza i metali nieżelaznych, a także kamieniarstwa, hutnictwa szkła i garncarstwa. W tej dziedzinie przyciągają zwłaszcza największe i najlepiej zachowane w Europie neolityczne kopalnie krzemienia pasiastego, największy w barbarzyńskiej Europie okręg dymarkowego górnictwa i hutnictwa żelaza, inwestycje Centralnego Okręgu Przemysłowego, nadal kultywowane wielowiekowe tradycje obróbki miejscowych złóż kamienia. Liczne zamki (w tym monumentalny w Ujeździe oraz królewskie w Chęcinach, Szydłowie i Sandomierzu), pałace (zwłaszcza unikatowy w Kielcach, w Chrobrzu, Sancygnowie, Bałtowie), ponad 200 zabytkowych dworów to powszednie elementy w krajobrazie regionu. Wiele miejscowości upamiętniono jako tereny znaczących bitew i miejsca martyrologii mieszkańców. Kilkanaście najważniejszych ośrodków kultu religijnego – w tym zwłaszcza Święty Krzyż - od wieków odgrywa szczególną rolę dla tożsamości regionu, a należące do najstarszych w Polsce klasztory cysterskie w Jędrzejowie, Wąchocku i Koprzywnicy zaliczane są do dziedzictwa kultury europejskiej. Powszechne

zainteresowanie budzą także liczne obiekty związane z tradycją ariańską i żydowską. W województwie można zapoznać się z interesującymi obiektami budownictwa i architektury wszystkich stylów – od wczesnoromańskiego do socrealizmu.

Wybitne walory dóbr kultury wyróżniają również same Kielce. Do najcenniejszych zabytków polskiej architektury należy dawny pałac biskupów krakowskich. W niezmiennym stanie zachował się XVII-wieczny dawny zespół klasztorny bernardynów na Karczówce z unikatową rzeźbą św. Barbary, wykonaną z rudy ołowiu. W centrum miasta przetrwał XVIII-wieczny modrzewiowy dworek. W XIX wieku w Kielcach tworzyli znani malarze: Piotr Michałowski, Józef Szermentowski, Wojciech Gerson, Jan Styka.

Poznanie dziedzictwa kulturowego regionu ułatwia ponad 60 niezwykle interesujących placówek muzealnych, zlokalizowanych m.in. w Kielcach (Muzeum Narodowe z oddziałami, Muzeum Historii Kielc, Muzeum Diecezjalne ze Skarbcem Katedralnym, Muzeum Zabawek i Zabawy, Muzeum Wsi Kieleckiej, Centrum Geoedukacji, muzeum Geologiczne), Sandomierzu (Muzeum Diecezjalne Sztuki Kościelnej, Muzeum Okręgowe z oddziałami, oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie, Zbrojownia Chorągwi Rycerstwa Ziemi Sandomierskiej), Bodzentynie, Chrobrzu, Czarncy, Ćmielowie, Jędrzejowie, Krzemionkach, Maleńcu, Michniowie, Miedziance, Nagłowicach, Nowej Słupi, Oblęgorku, Ostrowcu Świętokrzyskim, Pińczowie, Sielpi, Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach, Staszowie, Szydłowie, na Świętym Krzyżu, w Tokarni, Wąchocku, Wiślicy i Włoszczowie. Wiele z nich może poszczycić się ekspozycjami unikatowymi w skali światowej. Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie zgromadziło jedyny w Polsce i trzeci pod względem wartości w świecie zbiór zegarów słonecznych i przyrządów gnomonicznych, muzeum w Krzemionkach koło Ostrowca udostępnia podziemną trasę turystyczną dla zwiedzania największej w Europie kopalni krzemienia pasiastego i pretenduje do wpisu na listę światowego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego UNESCO, muzeum w Rejowie koło Skarżyska słynie z kolekcji militariów z lat II wojny światowej. Interesujące zbiory można obejrzeć m.in. w muzeum diecezjalnym w Sandomierzu, Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, Muzeum Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego w Sielpi, Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego w Nowej Słupi, muzeum cystersów w Wąchocku, skansenie w Tokarni. Wielu przeżyć dostarcza wędrówka przez podziemne trasy w lochach Sandomierza i Opatowa.

Na listę Pomników Historii, obejmującą najważniejsze polskie zabytki, wpisano neolityczną kopalnię krzemienia w Krzemionkach, opactwo cystersów w Wąchocku, pobenedyktynski zespół klasztorny oraz przedchrześcijańskie obwałowania kamienne na Świętym Krzyżu, dawny pałac biskupów krakowskich wraz z katedrą w Kielcach, starówkę w Sandomierzu i ruiny zamku Krzyżtopór w Ujeździe.

W 2018 r. cztery obiekty z województwa znalazły się we francuskiej wersji językowej przewodnika turystycznego po Polsce Michelin. W trzystopniowej skali otrzymały po dwie gwiazdki i rekomendację „Warto odwiedzić”. Wyróżniono Muzeum Narodowe w dawnym pałacu biskupów krakowskich w Kielcach, Park Etnograficzny Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni, Muzeum Diecezjalne Sztuki Kościelnej w Sandomierzu oraz Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie. Kielce i Sandomierz uznano za miejsca docelowe warte odwiedzenia.

W województwie świętokrzyskim zachowało się wiele elementów tradycyjnej kultury ludowej, rozumianej zarówno w sensie materialnym, jak i obyczajowym. Niepowtarzalny, malowniczy krajobraz wiejski tworzą układy wiosek i pól, tradycyjne zabudowania chłopskie, przydrożne figury i krzyże, drewniane kościoły i kaplice. Niezwykle żywa jest ludowa twórczość artystyczna. Działają amatorskie zespoły obrzędowe oraz pieśni i tańca, liczni rzeźbiarze i malarze, twórcy rękodzieła: garncarze, kowale, tkaczkę i wycinankarki.

Symbolem postępu cywilizacyjnego i nowoczesności w województwie świętokrzyskim, a także magnesem przyciągającym turystów są również instytucje działające współcześnie. Pod tym względem przodują Targi Kielce - drugi pod względem znaczenia ośrodek targowy w Polsce, chlubiący się ciekawą ofertą wystawienniczą. Wielką innowacyjnością wyróżnia się Kielecki Park Technologiczny. Spośród obiektów kultury duże zainteresowanie budzą amfiteatr w Kielcach i Kieleckie Centrum Kultury. Uwagę przyciągają także dworzec autobusowy w Kielcach w kształcie latającego spodka, centrum laserowe Politechniki Świętokrzyskiej, nowoczesna huta szkła w Sandomierzu i fabryka porcelany w Ćmielowie.

Różnorodność i bogactwo środowiska naturalnego sprawiają, że w województwie świętokrzyskim możliwe jest uprawianie licznych form turystyki kwalifikowanej. Geologów przyciągają odkrywki wszystkich formacji geologicznych, kilkaset czynnych kamieniołomów i okazy skamieniałości, w tym zwłaszcza trofy dinozaurów, speleologów - ponad 150 zinwentaryzowanych jaskiń, żeglarzy, kajakarzy i wędkarzy – duże i czyste zbiorniki wodne oraz rzeki wykorzystywane do spływów, miłośników jeździectwa – stadniny i malownicze tereny, myśliwych – duże kompleksy leśne i obfitość zwierzyzny.

Na rzecz rozwoju turystyki w analizowanym województwie działa wiele wyspecjalizowanych organizacji i stowarzyszeń. Najważniejszą jest Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego, grupująca 157 różnych podmiotów: jednostki samorządu terytorialnego (samorząd województwa, wszystkie powiaty, 19 miast, 23 gminy), biura podróży (7 z Kielc, 1 z Końskich, 1 ze Skarżyska-Kamiennej), gestorów bazy noclegowej (19 hoteli, 1 pensjonat, 1 hostel, 2 uzdrowiska, 5 innych obiektów), organizacje pozarządowe (7 lokalnych organizacji turystycznych, 5 oddziałów PTTK, 7 stowarzyszeń agroturystycznych, 10 stowarzyszeń rozwoju lokalnego, 3 stowarzyszenia i fundacje kultury, 4 inne stowarzyszenia), instytucje (5 muzeów, 2 uczelnie wyższe, 6 innych) i 14 firm związanych z turystyką. Funkcjonuje tu również 55 centrów i punktów informacji turystycznej, a także instytucje oferujących usługi przewodnickie, 17 lokalnych grup działania, 15 stowarzyszeń agroturystycznych i 62 biura turystyczne.

Warto również wspomnieć o instytucjach, które organizują różnorodne wydarzenia. W województwie funkcjonują dwa teatry: im. S. Żeromskiego oraz Łalki i Aktora „Kubuś”, Filharmonia Świętokrzyska, Wojewódzki Dom Kultury, Kieleckie Centrum Kultury, Dom Środowisk Twórczych, Kielecki Teatr Tańca, stowarzyszenia twórcze i organizacje społeczne, kina i dyskoteki. Do największych i najważniejszych wydarzeń, które przyciągają także mnóstwo turystów, należą: Międzynarodowe Buskie Spotkania z Folklorem, „Dymarki Świętokrzyskie” w Nowej Słupi, Piknik Archeologiczny „Rydno” w Wąchocku, „Jarmark u Starzecha” w Starachowicach, „Kuźnice Koneckie”, Międzynarodowy Harcerski Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej w Kielcach, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Sakralnej „Anima Mundi” w Kielcach, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Jędrzejowie, Międzynarodowy Festiwal „Jeunesses Musicales” w Kielcach, Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz w Busku Zdroju, Międzynarodowy Festiwal Muzyczny „Muzyka w Sandomierzu”, Festiwal Filmów – Spotkań Niezwykłych w Sandomierzu, Ogólnopolski Niezależny Przegląd Form Dokumentalnych „NURT” w Kielcach, Międzynarodowy Konkurs dla Projektantów i Entuzjastów Mody „Off Fashion” w Kielcach, Jarmark Jagielloński i Turniej Rycerski w Sandomierzu, Międzynarodowy Turniej Rycerski o Miecz Króla Kazimierza Wielkiego i „Święto śliwki” w Szydłowie, „Spotkania z Kulturą Żydowską” w Chmielniku, „Święto Bajki” w Pacanowie, Święto Kielc, „Wytopki Ołowiu” w Tokarni, Międzynarodowy Salon Przemysłu Obronnego w Kielcach, Ogólnopolska Giełda Mineratów, Skamieniałości i WYROBÓW Jubilerskich w Kielcach.

Mimo opisanych powyżej utrwalonych i różnorodnych tradycji, atrakcyjnych walorów turystycznych i znacznie ulepszonej infrastruktury turystycznej rozwój turystyki w województwie świętokrzyskim napotyka na liczne bariery.

Jedną z najważniejszych jest brak zróżnicowanej bazy noclegowej. W ostatnim czasie powstało wprawdzie wiele nowych obiektów, ale były to przede wszystkim hotele, nastawione na obsługę gości Targów Kielce oraz osób korzystających z zabiegów wellness&spa.

W statystykach, obiekty tego typu są elementami przemysłu turystycznego, lecz dla rozwoju wielu tradycyjnych rodzajów turystyki nie są zbyt przydatne z powodu wysokich kosztów pobytu. Brakuje tańszych obiektów, takich jak domy wycieczkowe, schroniska, pola biwakowe, przeznaczonych dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz osób preferujących krajoznawstwo. Problem ten dostrzegalny jest również w poparciu finansowym, udzielanym przez dysponentów turystycznych powstającym kompleksom turystycznym, które w dużej mierze są produktami substytucyjnymi, nastawionymi na turystykę masową.

Substytucyjność dotyczy też niemalże wszystkich spośród ok. 300 gospodarstw agroturystycznych, działających w województwie świętokrzyskim. W rzeczywistości nie są to obiekty agroturystyczne, tylko obiekty turystyczne na terenach wiejskich, gdyż nie oferują noclegów i pakietów produktowych w oparciu o czynne gospodarstwa rolne lub równorzędne.

Jedną z barier utrudniających prawidłowy rozwój turystyki jest również tworzenie niektórych urzędów

turystycznych z bazy uzupełniającej (np. szlaki rowerowe, ścieżki spacerowe, publikacje) w sposób niekontrolowany, na poziomie sublokalnym, co stwarza coraz większy bałagan merytoryczny i organizacyjny.

Mimo wzmoczonych działań szkoleniowych, prowadzonych przez kilka lat w ramach programu „Turystyka wspólna sprawa”, realizowanego na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości i nastawionego na tworzenie sieciowych produktów turystycznych, w regionie nadal dominuje amatorskie nastawienie na próby sprzedaży idei walorów turystycznych, zamiast pakietowania oferty w oparciu o walory. Brakuje także zintegrowanych koncepcji wspólnych działań różnych podmiotów zainteresowanych konkretnymi segmentami turystyki w regionie. Wewnętrzna konkurencja - zwłaszcza w dążeniu do zdobycia środków finansowych - powoduje, że nie ma współpracy między subregionami deklarującymi rozwój turystyki.

Istotne zmiany w idei tworzenia produktów turystycznych oraz zacieśniania współpracy w rozwoju turystyki nastąpiły wraz z powołaniem Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Świętokrzyskiego. Głównym jej zadaniem stało się wspieranie rozwoju i promocja turystyki regionu. Działania organizacji cechuje planowość, rozmach, oryginalność i wykorzystywanie nowoczesnych środków przekazu, choć zastrzeżenia może budzić zbyt szerokie sięganie po działalność o charakterze kulturalnym. W interesie turystyki lepiej byłoby, gdyby Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego zajęła się monitorowaniem ruchu turystycznego i kompleksową oceną skuteczności stosowanych narzędzi promocji.

Brak monitoringu i oceny jest dotkliwą trudnością przy podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących rozwoju turystyki. Zaniechania te są pochodną nieumiejętności stworzenia atrakcyjnych produktów turystycznych. Przy braku zrozumienia, że dzięki produktom można sprzedać turystom to, czego rzeczywiście potrzebują, a nie to, co nam się wydaje, że znajduje się w orbicie ich zainteresowań, panuje przekonanie, że nie ma potrzeby badania preferencji turystycznych. Ruch turystyczny nie jest więc systematycznie monitorowany, a podejmowane w turystyce działania najczęściej wynikają z subiektywnych odczuć decydentów.

W województwie świętokrzyskim nie podjęto dotąd zmasowanych starań o włączenie jednej z największych atrakcji regionu (np. dymarki świętokrzyskie, neolityczne kopalnie krzemienia pasiastego w Krzemionkach, sanktuarium świętokrzyskie, ewentualnie kompleksy turystyczne) do programu zwiedzania Polski w ramach utartego od dawna schematu pobytu na trasie Warszawa – Kraków – Częstochowa. Żaden z ośrodków decyzyjnych nie stara się, aby dzięki temu zintensyfikować krótkookresową turystykę pobytową.

Wiąże się to bezpośrednio z brakiem masowej oferty dla turystów zagranicznych. W regionie pojawiają się więc oni najczęściej z inicjatywy własnej. Nie podejmuje się starań, aby w zagranicznych materiałach promocyjnych, dystrybuowanych przez polskie ośrodki informacji turystycznej, region był odpowiednio reprezentowany. Podmioty deklarujące zainteresowanie turystyką (np. samorządy), które nawiązały współpracę zagraniczną, nie potrafią wykorzystać jej do zorganizowania masowego ruchu turystycznego.

Biorąc pod uwagę ogólnoświatowe trendy oraz krajowe dokumenty strategiczne i programowe dotyczące rozwoju Polski i turystyki, a także nawiązujące do nich strategie i programy wojewódzkie wskazuje się na pięć newralgicznych punktów warunkujących rozwój turystyki w regionie świętokrzyskim. Należą do nich: produkt turystyczny jako podstawa filozofii, wykwalifikowane kadry, marketing traktowany jako efektywna forma sprzedaży produktu (i promocja jako najważniejszy jej komponent), przestrzeń turystyczna rozumiana w sensie polityki dostępności walorów oraz wsparcie instytucjonalne na płaszczyźnie instytucji, samorządu, organizacji.

Za strategiczne kierunki rozwoju uznano: turystykę dzieci i młodzieży szkolnej, turystykę uzdrowiskową, turystykę kulturową, turystykę aktywną, agroturystykę i – uzupełniająco – turystykę biznesową.

Idea produktu turystycznego województwa świętokrzyskiego oscyluje wokół wielu propozycji, których wyznacznikiem są zarówno hasła promocyjne, jak i wymienione wyżej strategiczne kierunki rozwoju turystyki. Nawiązują one tematycznie do następujących projektów: „Świętokrzyska zielona szkoła” (dzieci i młodzież szkolna), „Klucz do zdrowia” (turystyka uzdrowiskowa), „W krainie MOCnych wrażeń” (turystyka aktywna), „Perły Ziemi Świętokrzyskiej” (turystyka kulturowa), „Swojskie klimaty” (agroturystyka),

„Kraina bez barier” (turystyka osób niepełnosprawnych), „Delegacja wbrew regułom” (turystyka biznesowa, głównie w oparciu o Targi Kielce), „W poszukiwaniu ukojenia” (turystyka pielgrzymkowa), „Przystanek – Świętokrzyskie” (turystyka tranzytowa), „Podróże z pasją” (turystyka dla hobbystów), „Wakacje bez rezerwacji” (turystyka campingowa i caravaningowa) oraz „Weekend w Świętokrzyskiem” (turystyka świąteczna). Poszczególne projekty podlegają różnym fluktuacjom i w związku z tym rozwijają się z większą lub mniejszą aktywnością. Nie ulega wątpliwości, że z czasem będą musiały być zredukowane do ekstremalnie najważniejszych. Najlepszym rozwiązaniem byłoby długoletnie planowanie z etapową koncentracją wszystkich działań na wybranych tematach.

Problematyka wykwalifikowanej kadry zakłada osiągnięcie wysokiego standardu usług branży turystycznej i okołoturystycznej (głównie administracji samorządowej, pedagogicznej i pracującej społecznie), wdrożenie polityki certyfikowanych programów szkoleniowych oraz podniesienie rangi turystyki na rynku pracy. Zakłada się, że tylko poprzez mieszkańców regionu uda się zrealizować strategiczną misję turystyczną województwa świętokrzyskiego w znaczeniu miejsca mocy, w którym można zregenerować siły fizyczne i duchowe. Cele te wkomponowane były w realizowaną przez Unię Europejską strategię rozwoju zasobów ludzkich, a obecnie dobrze komponują się z Regionalną Strategią Innowacyjności.

W dziedzinie marketingu i promocji jednym z najważniejszych zadań było stworzenie jednolitego systemu informacji i promocji turystycznej walorów turystycznych regionu. Jako pierwsza w kraju na przełomie 2007 i 2008 r. Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego przygotowała projekt promocyjny wraz z regionalnym systemem informacji turystycznej, obejmujący obszar całego województwa i zaplanowany na lata 2008-2014. Jednym z najważniejszych elementów wdrażania programu w życie była kampania promocyjna, realizowana w latach 2008-2011. Celem kampanii było dostarczenie i umocnienie wiedzy na temat produktów turystycznych regionu na rynku krajowym oraz poinformowanie o nich wybranych rynków zagranicznych, stworzenie wojewódzkiego systemu informacji turystycznej, wykreowanie marki regionu, wzrost ruchu turystycznego oraz wzrost inwestycji w sektorze turystycznym, zwłaszcza w odniesieniu do obiektów hotelarskich, agro- i ekoturystycznych oraz infrastruktury związanej z turystyką biznesową. Działania te, choć już bez dedykowanych nakładów finansowych, są nadal prowadzone.

Kształtowanie przestrzeni turystycznej województwa obejmuje politykę dostępności walorów, realizowaną w sferze polityki rozwoju regionalnego, ochrony środowiska i polityki transportowej.

Z kolei wsparcie instytucjonalne zakłada rozwój instytucji, samorządów, przemysłu turystycznego i organizacji pozarządowych wspierających turystykę w województwie. Szczególna rola przypada w tym względzie samorządom wszystkich szczebli. W większości podkreślają one znaczenie turystyki w strategicznych celach rozwojowych swoich terenów, wymieniając ją wśród mocnych stron i planowanych poczynąń. W przyjętych dokumentach podkreśla się zwłaszcza możliwość uzyskania z turystyki wpływów do budżetu, nowych miejsc pracy, fundamentu koniunktury innych dziedzin gospodarki, aktywizacji społecznej, zaspokojenia potrzeb człowieka XXI wieku. Uwypuklane są przede wszystkim wyjątkowe zasoby środowiska naturalnego regionu, w postaci terenów słabo uprzemysłowionych, obszarów prawnie chronionych, a także ekologicznie czystych i zapewniających zdrową żywność. Na równi z nimi podkreślane są: bogactwo dziedzictwa kulturowego, dostępność komunikacyjna związana z centralnym położeniem województwa oraz sąsiedztwo aglomeracji.

Reasumując, w perspektywie rozwojowej województwo świętokrzyskie traktowane jest jako obszar związany z turystyką. Świadczą o tym opracowane dokumenty, stworzone koncepcje i działania podejmowane w ostatnich kilkunastu latach. Zdumnym jest jednak przekonanie, że otoczenie regionu takiej samej szansy rozwojowej nie dostrzega także w swoim przypadku. Rośnie bowiem presja konkurencji, co dostrzegalne jest zwłaszcza wtedy, gdy podjęte działania skonfrontuje się z efektami. Widać wówczas, jak w gronie innych województw trudno uplasować się na lepszych pozycjach.

2. Turystyczne obiekty noclegowe i ich wykorzystanie

2. Tourist accommodation establishments and their occupancy

Badanie statystyczne turystycznej bazy noclegowej jest prowadzone w cyklu miesięcznym z wykorzystaniem formularzy KT-1. Badanie to dostarcza informacji o stanie i wykorzystaniu turystycznych obiektów noclegowych posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych. Począwszy od danych za 2016 r., dane prezentowane są z uwzględnieniem imputacji dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu.

W celu zapewnienia porównywalności wskaźniki dynamiki obliczono metodą nawiązania łańcuchowego z uwzględnieniem imputacji.

Rozmieszczenie zasobów bazy noclegowej jest uwarunkowane wieloma determinantami. Turystów przyciąga atrakcyjność środowiska naturalnego oraz obecność dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Ruchowi turystycznemu sprzyjają także możliwości rozrywki, walory wypoczynkowe oraz zdrowotne. Przy wyborze miejsca spędzania wolnego czasu istotną rolę pełnią także dostępność komunikacyjna i standard miejsc noclegowych.

Zróznicowanie atrakcyjności turystycznej jest czynnikiem wpływającym na stopień rozwoju infrastruktury obiektów noclegowych turystyki, zarówno w przekroju rodzajowym jak i ilościowym. Ośrodki miejskie, skupiające liczne urzędy i centra biznesu, są miejscem noclegów dla turystów przybywających w celach służbowych, szkoleniowych itp. Inne grupy turystów kierują się walorami przyrodniczymi, dziedzictwem historycznym czy etnografią. Odrębną grupę stanowią osoby korzystające z lecznictwa uzdrowiskowego.

Potencjał turystyczny województwa najczęściej określany jest poprzez liczbę turystycznych obiektów noclegowych, miejsc noclegowych oferowanych turystom oraz jego wykorzystanie mierzone m.in. liczbą korzystających, liczbą udzielonych noclegów, średnią długością pobytu turystów w obiektach.

Tablica 1.
Table 1.

Baza noclegowa turystyki
Tourist accommodation establishments

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obiekty (stan w dniu 31 VII) <i>Facilities (as of 31 VII)</i>	192	194	206	215	231	246	252	248
Miejsca noclegowe (stan w dniu 31 VII) <i>Bed places (as of 31 VII)</i>	12689	12515	13157	14188	14898	16101	16870	16631
Korzystający <i>Tourists accommodated</i>	409832	438468	440403	448675	477171	518058	595722	580281
w tym z zagranicy <i>of which foreign</i>	26546	28073	29128	27429	26608	27998	32748	34716
Udzielone noclegi <i>Nights spent</i>	1220965	1263045	1347481	1342186	1405126	1466752	1643961	1674397
w tym z zagranicy <i>of which foreign</i>	66861	65510	64036	62808	61674	65209	74453	81883

Lata 2010–2017 to okres dynamicznego rozwoju bazy noclegowej turystyki w województwie świętokrzyskim. Podobnie jak w skali kraju w okresie tym kolejne lata przynosiły tworzenie nowych obiektów. Równocześnie intensyfikacji ulegał ruch turystyczny. Analizowane województwo odwiedzało coraz więcej turystów zarówno z kraju, jak i z zagranicy.

2.1. Obiekty i miejsca noclegowe

2.1. Capacity of tourist accommodation establishments

Zgodnie ze stanem w dniu 31 lipca 2017 r. na terenie województwa świętokrzyskiego zlokalizowanych było 248 turystycznych obiektów, w których znajdowało się 16,6 tys. miejsc noclegowych. Spośród wszystkich przebadanych obiektów noclegowych, 219 obiektów oferowało wypoczynek całoroczny.

Na bazę noclegową składało się 16 rodzajów turystycznych obiektów noclegowych, spośród 20 występujących w Polsce. Wśród nich 140 to obiekty hotelowe, natomiast 108 stanowiły pozostałe obiekty noclegowe.

Wśród obiektów hotelowych zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowiły hotele – 101 obiektów. Drugą grupą obiektów hotelowych, pod względem wielkości zasobów, były pensjonaty – 16. Liczba moteli wyniosła 10, natomiast innych obiektów hotelowych – 13.

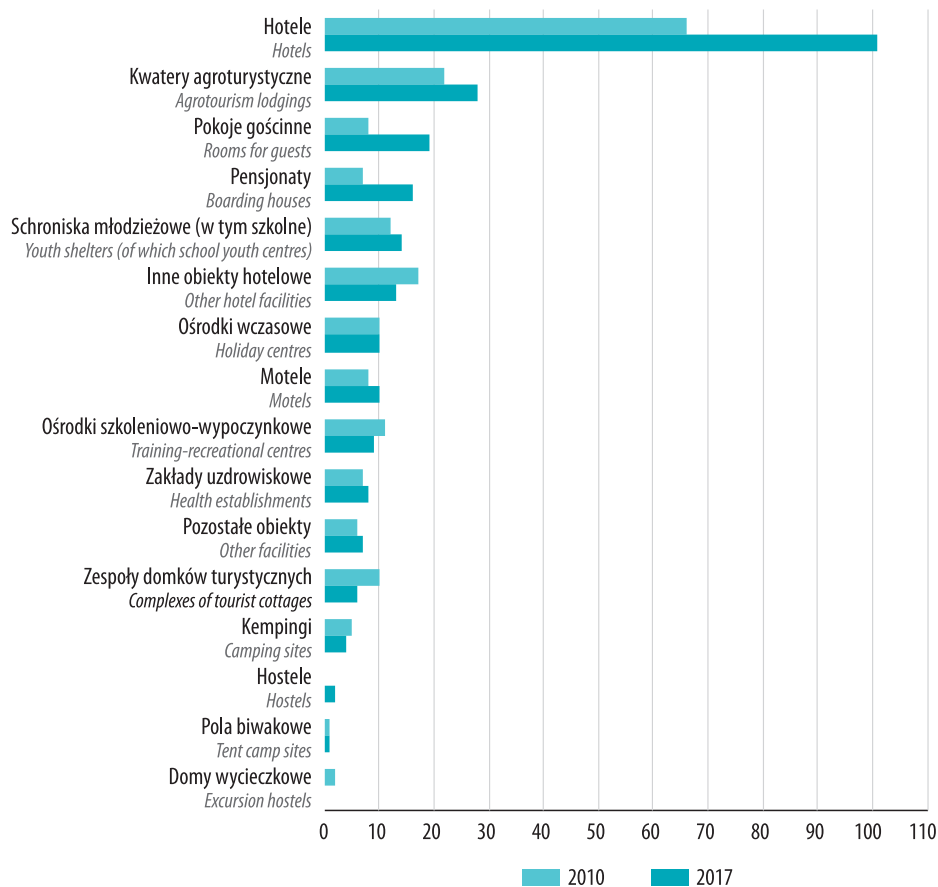
Zbiorowość pozostałych obiektów była znacznie bardziej zróżnicowana. Najwięcej było wśród nich kwatery agroturystycznych – 28 i pokoi gościnnych – 19. Stosunkowo dużą liczebnością charakteryzowały się także szkolne schroniska młodzieżowe – 13, ośrodki wczasowe – 10, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe – 9 oraz zakłady uzdrowiskowe – 8.

Na przestrzeni 7 lat baza noclegowa była systematycznie rozbudowywana. W stosunku do 2010 r. liczba obiektów zwiększyła się o 56, z tego obiektów hotelowych przybyło 42, a pozostałych obiektów – 14. Do wzrostu bazy noclegowej w największym stopniu przyczyniły się hotele, których liczba w analizowanym okresie zwiększyła się o 35. Wśród obiektów hotelowych stosunkowo szybko przybywało pensjonatów – o 9. Więcej było także moteli – o 2, natomiast mniej innych obiektów hotelowych – o 4. Na wzrost liczby pozostałych obiektów wpłynęły przede wszystkim nowe pokoje gościnne. Liczba obiektów tego typu w lipcu 2017 r. była o 11 większa niż 7 lat wcześniej. Duży przyrost w analizowanym okresie dotyczył także kwatery agroturystycznych – o 6, choć w ostatnim roku analizowanego okresu zauważalny był wyraźny spadek liczby takich obiektów. Największy ubytek liczby obiektów wystąpił natomiast wśród zespołów domków turystycznych. Ich liczba w ciągu siedmiu lat zmniejszyła się o 4.

Wykres 1. Turystyczne obiekty noclegowe w województwie świętokrzyskim

Stan w dniu 31 VII

Chart 1. *Tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship*
As of 31 VII

Oprócz charakterystyk liczbowych, do statystycznego opisu zjawisk turystycznych wykorzystuje się najczęściej wskaźniki natężenia. W literaturze przedmiotu¹ wykorzystywane są miary odnoszące się do liczby mieszkańców lub powierzchni.

¹ J. Warszńska, A. Jackowski, *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa, 1979; W. Kurek (red.) *Turystyka*, PWN, Warszawa, 2007.

Wskaźnikami odnoszącymi się do liczby mieszkańców są m.in.:

- wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a (iloraz liczby miejsc noclegowych do liczby mieszkańców),
- wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera (iloraz liczby korzystających z noclegów w ciągu roku do liczby mieszkańców),
- wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata (iloraz liczby udzielonych noclegów w ciągu roku do liczby mieszkańców).

Odniesienie wielkości zjawiska do powierzchni badanej jednostki terytorialnej przedstawiają następujące wskaźniki:

- gęstości bazy noclegowych (iloraz liczby miejsc noclegowych do powierzchni w km²),

Do wskaźników charakteryzujących bazę turystyczną należą również m.in.:

- wskaźnik rozwoju bazy noclegowej (iloraz liczby korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych),
- wskaźnik rozwoju bazy gastronomicznej (iloraz sumy liczby korzystających z noclegów i ludności do liczby miejsc konsumpcyjnych).

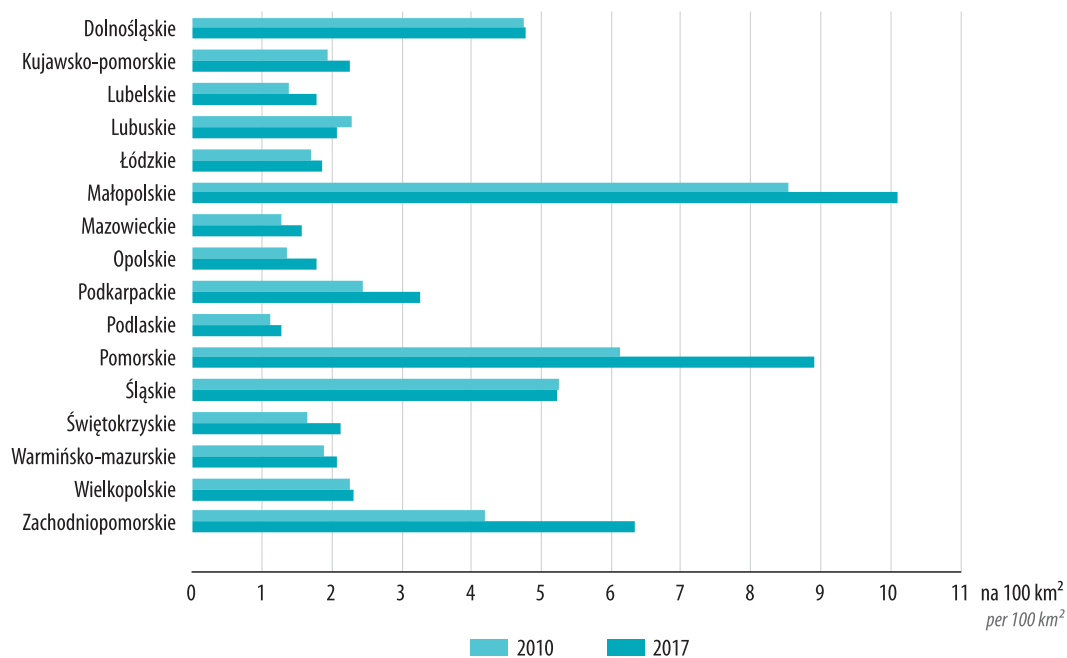
Jako miara natężenia ruchu turystycznego używany jest również wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej (iloraz liczby udzielonych noclegów do liczby miejsc noclegowych).

Pomimo wzrostu w analizowanym okresie gęstość obiektów noclegowych pozostała niewysoka. Liczba obiektów w przeliczeniu na 100 km² w 2017 r. wyniosła w województwie świętokrzyskim 2,1, podczas gdy w całej Polsce było to 3,4. W latach 2010–2017 wskaźnik ten prezentował się jednak coraz korzystniej. Wzrost liczby obiektów na 100 km² był wyższy niż średnio w kraju. Skalę poprawy ilustruje m.in. porównanie zmian tego wskaźnika w poszczególnych województwach. W 2010 r. liczba obiektów noclegowych w przeliczeniu na 100 km² lokowała województwo świętokrzyskie na 12. miejscu w Polsce, a 7 lat później sytuowała je na 9. pozycji.

Wykres 2. Liczba turystycznych obiektów noclegowych na 100 km²

Stan w dniu 31 VII 2017

Chart 2. Number of tourist accommodation establishments per 100 km²
As of 31 VII

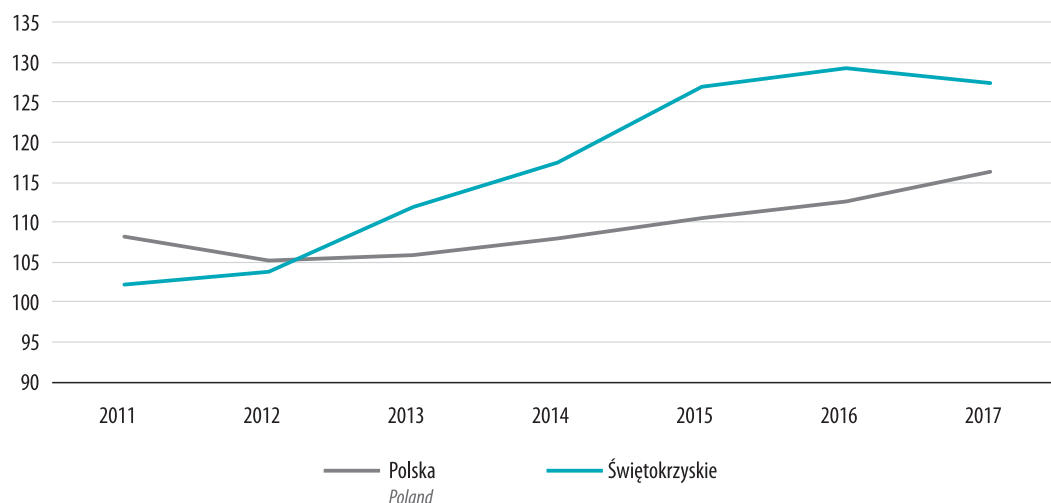
Rosnąca liczba obiektów przekładała się na coraz większą liczbę miejsc noclegowych. W lipcu 2017 r. łączna liczba miejsc noclegowych w obiektach zlokalizowanych w województwie świętokrzyskim osiągnęła 16631. Oznacza to, że na przestrzeni 7 lat zwiększyła się o ponad 27%. Wzrost liczby miejsc noclegowych był w analizowanym województwie stosunkowo szybki. Na obszarze całej Polski w ciągu siedmiu lat przybyło ich nieco ponad 16%.

Wykres 3. Miejsca noclegowe (2010=100)

Stan w dniu 31 VII

Chart 3. Bed places (2010=100)

As of 31 VII

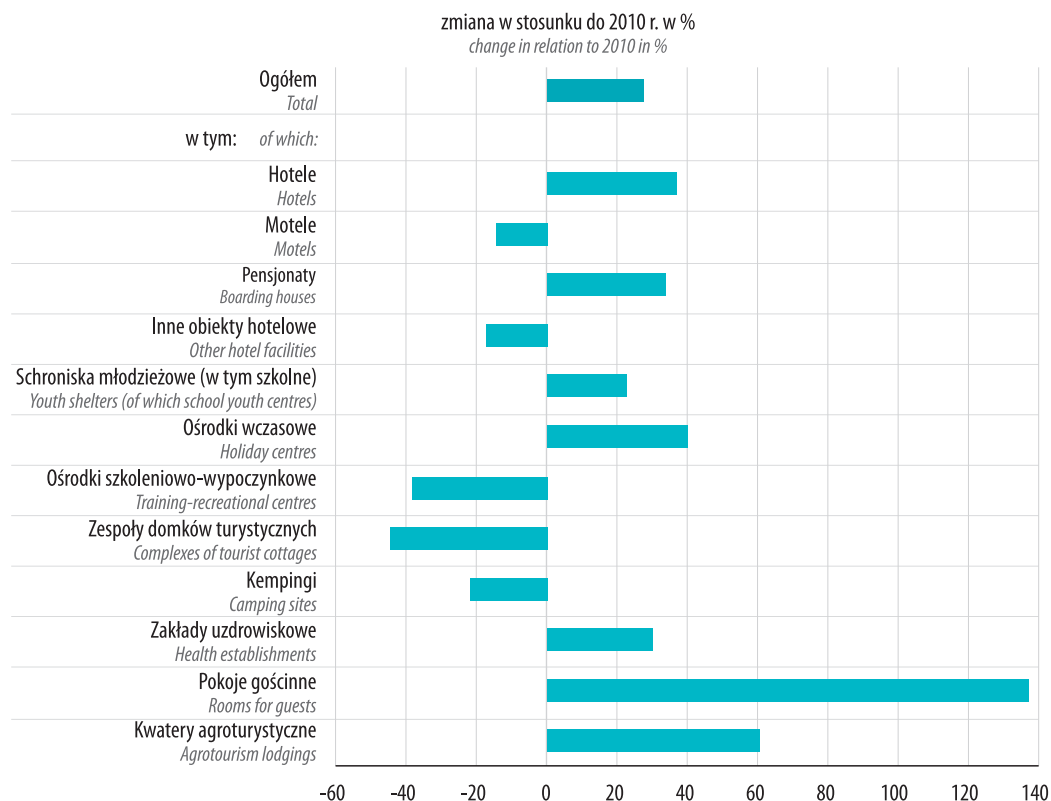
W obiektach hotelowych na przestrzeni omawianego okresu odnotowano ich wzrost o prawie 30%. Nieco mniejszy był w grupie pozostałych obiektów noclegowych, w których wyniósł ponad 25%.

Wzrost liczby miejsc noclegowych w analizowanym okresie dotyczył większości rodzajów obiektów. W hotelach dysponujących największą ich liczbą w 2017 r. było o ponad 1/3 więcej miejsc noclegowych niż siedem lat wcześniej. Znaczny wzrost wystąpił także w przypadku pól biwakowych, kwater agroturystycznych, pokoi gościnnych, zakładów uzdrowiskowych oraz pozostałych obiektów noclegowych. Największy spadek liczby miejsc noclegowych w porównaniu z 2010 r. odnotowano natomiast m.in. w zespołach domków turystycznych, ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych oraz na kempingach.

Wykres 4. Zmiana liczby miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim w 2017 r.

Stan w dniu 31 VII

Chart 4. Change in number of bed places in świętokrzyskie voivodship in 2017
As of 31 VII

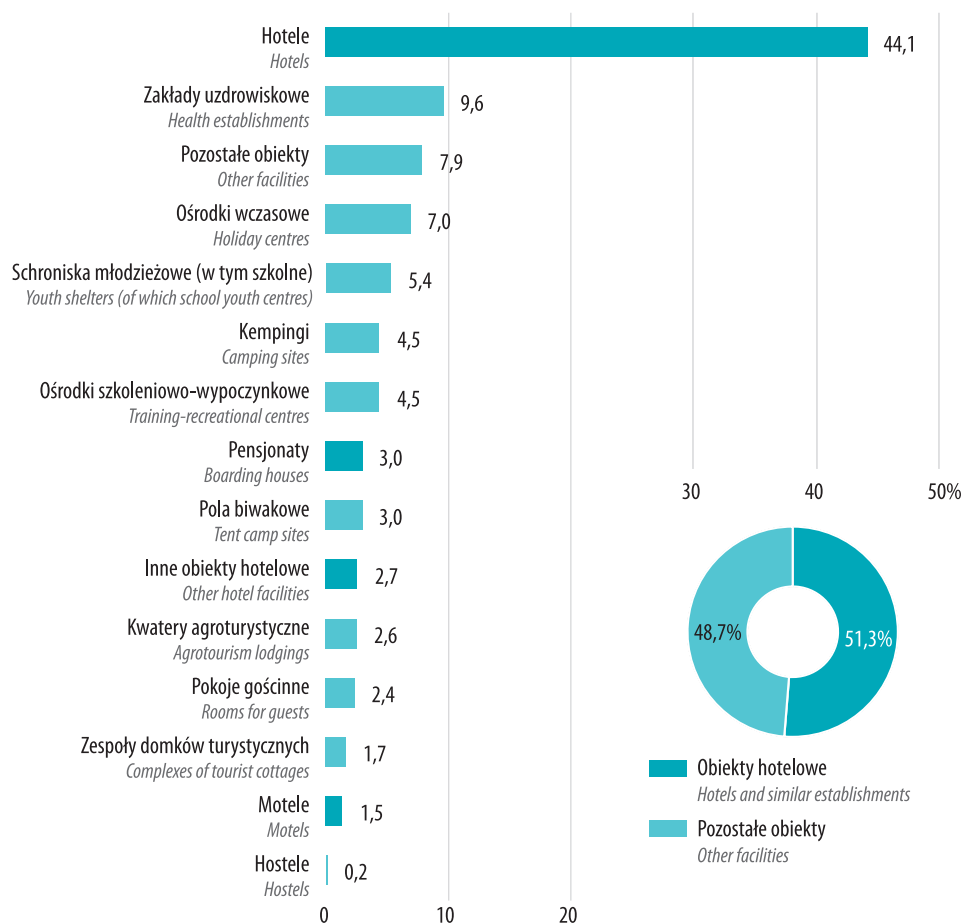

Na obiekty hotelowe przypadało 51,3% miejsc noclegowych, a na pozostałe obiekty – 48,7%. Tradycyjnie najwięcej miejsc noclegowych oferowały hotele – 7,3 tys. miejsc, co stanowiło 44,1% (a obiekty hotelowe łącznie 43,2%) ogólnej liczby dostępnych miejsc noclegowych według stanu w dniu 31 lipca 2017 r. Odsetek ten był stosunkowo wysoki na tle kraju, gdzie wyniósł 33,8%. Relatywnie dużą liczbą miejsc noclegowych dysponowały także zakłady uzdrowiskowe. Udział obiektów tego rodzaju wyniósł 9,6% (w Polsce – niespełna 5%). Wysoką liczbą miejsc noclegowych charakteryzowały się także ośrodki wczasowe. Pomimo to ich udział był ponad dwukrotnie mniejszy niż w całej Polsce – 7,0%.

Wykres 5. Struktura miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim w 2017 r.

Stan w dniu 31 VII

Chart 5. Structure of bed places in świętokrzyskie voivodship in 2017
As of 31 VII

Z opracowanych danych wynika, że obiekty w województwie świętokrzyskim są średniej wielkości. W 2017 r. dysponowały przeciętnie 67 miejscami noclegowymi. Wielkość obiektów była zbliżona do notowanej siedem lat wcześniej. W 2010 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 66. Pozostawała przy tym nieco mniejsza niż w całej Polsce. W 2017 r. na 1 obiekt w skali kraju średnio przypadały 72 miejsca noclegowe.

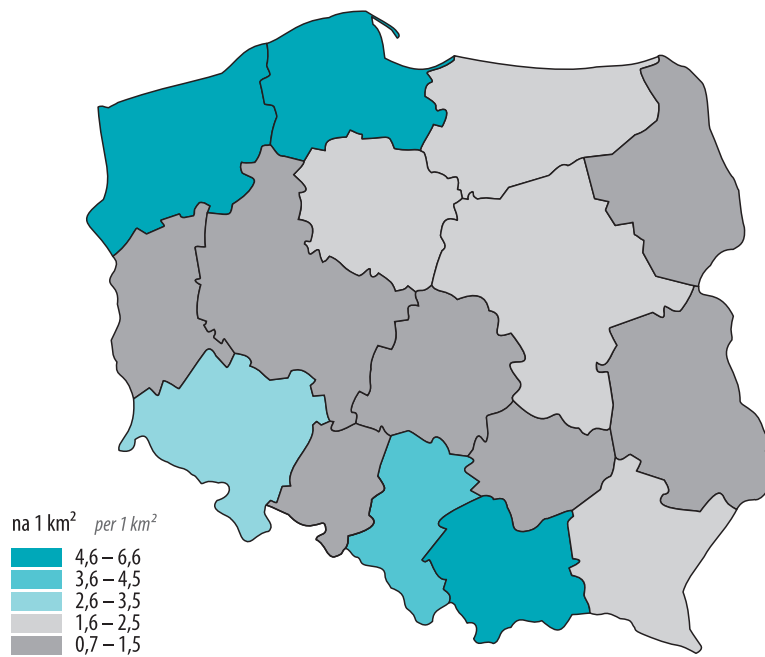
Wskaźnik gęstości bazy noclegowej w województwie świętokrzyskim w 2017 r. ukształtował się na poziomie 1,4 miejsc noclegowych na 1 km² i podobnie jak w przypadku liczby obiektów pozostawał znacznie mniejszy niż średnio w kraju, gdzie wyniósł 2,5. Lata 2010–2017 przyniosły jednak jego dynamiczny wzrost. W 2010 r. na 1 km² przypadało zaledwie 1,1 miejsc noclegowych (w Polsce – 2,1). Znaczny postęp w zakresie rozbudowy bazy noclegowej dokonany w ostatnich latach spowodował przesunięcie się świętokrzyskiego z 13. na 11. pozycję wśród polskich województw pod względem liczby miejsc noclegowych na 1 km².

Mapa 1. Liczba miejsc noclegowych na 1 km² w 2017 r.

Stan w dniu 31 VII

Map 1. Number of bed places per 1 km² in 2017

As of 31 VII

Wyraźnie poprawił się w województwie świętokrzyskim wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a. Pomimo wzrostu podobnie jak w przypadku gęstości bazy noclegowej pozostawał w analizowanym okresie znacznie poniżej średniej ogólnopolskiej. W 2017 r. na 100 mieszkańców w województwie świętokrzyskim przypadało 1,3 miejsc noclegowych wobec 1,0 siedem lat wcześniej (w skali kraju wzrost z 1,7 do 2,0). Wartość wskaźnika funkcji turystycznej lokowała analizowane województwo na 9. miejscu w Polsce (w 2010 r. – na 11.).

Zwiększała się nie tylko liczebność świętokrzyskich obiektów turystycznych oraz znajdujących się w nich miejsc noclegowych. Poprawie uległa również jakość placówek świadczących takie usługi. Wskazuje na to rosnąca liczba obiektów o relatywnie wysokim standardzie. W analizowanym okresie pojawiły się pierwsze dwa obiekty pięciogwiazdkowe. Ponadto znacznie przybyło placówek czterogwiazdkowych. O ile w 2010 r. na terenie województwa świętokrzyskiego zlokalizowane były tylko trzy hotele o tym standardzie, to w 2017 r. takich obiektów było już 11, a dodatkowo działały również 2 czterogwiazdkowe pensjonaty. Znacznie przybyło także obiektów trzygwiazdkowych. W 2017 r. działały 42 hotele oraz 11 pensjonatów i 1 motel tej kategorii.

Pomimo rozbudowy obiektów o wyższym standardzie w województwie świętokrzyskim nadal dominowały te przeznaczone przede wszystkim dla mniej wymagającego turysty. Jedynie co ósmy obiekt hotelowy w 2017 r. posiadał przynajmniej cztery gwiazdki. Na stosunkowo niskim poziomie utrzymał się także udział miejsc noclegowych w obiektach o wysokim standardzie. Udział cztero- i pięciogwiazdkowych hoteli, moteli i pensjonatów na koniec analizowanego okresu w ich łącznej liczbie w województwie ukształtował się na poziomie 25,5%. Był on wprawdzie prawie trzykrotnie większy niż w 2010 r., ale pozostał wyraźnie niższy od notowanego w skali kraju wynoszącego 32,7%.

Tablica 2. Struktura miejsc noclegowych w obiektach hotelowych według kategorii obiektu ^a w 2017 r.
Stan w dniu 31 VII

Table 2. Structure of bed places in hotel establishments by category of the facility ^a in 2017
As of 31 VII

Rodzaj obiektu <i>Kind of facility</i>	Ogółem <i>Total</i>	Pięcogwiazdkowe <i>5-star</i>	Czterogwiazdkowe <i>4-star</i>	Trzygwiazdkowe <i>3-star</i>	Dwugwiazdkowe <i>2-star</i>	Jednogwiazdkowe <i>1-star</i>
Ogółem <i>Total</i>	100,0	1,4	24,1	43,4	26,9	4,2
Hotele <i>Hotels</i>	90,9	1,1	23,3	38,6	25,2	2,7
Motele <i>Motels</i>	3,1	0,4	–	0,3	1,1	1,3
Pensjonaty <i>Boarding houses</i>	6,0	0,7	4,5	0,6	0,2	–

a Bez obiektów w trakcie kategoryzacji.
a Without facilities during categorization process.

2.2. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych

2.2. Occupancy of tourist accommodation establishments

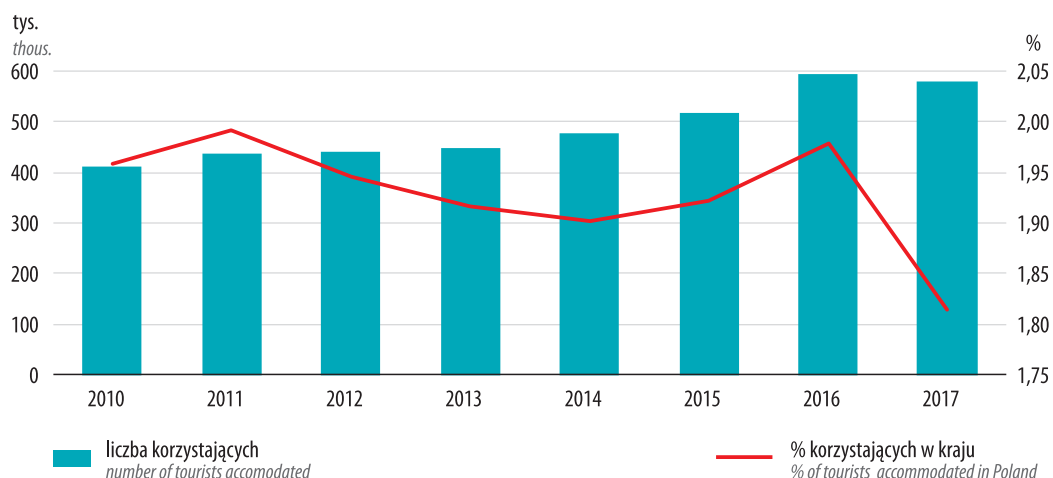
2.2.1. Korzystający i udzielone noclegi

2.2.1. Tourists accommodated and nights spent

Wyniki badania wykorzystania bazy noclegowej wskazują, że w turystycznych obiektach noclegowych, posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych (łącznie z pokojami gościnnymi i kwaterami agroturystycznymi), w latach 2010–2017 zatrzymało się 3909 tys. turystów. Wyraźnie przy tym widać było tendencję wzrostową. O ile w 2010 r. województwo świętokrzyskie odwiedziło 410 tys. osób, to kolejne lata przyniosły systematyczny wzrost liczby korzystających z noclegów. Dopiero w ostatnim roku analizowanego okresu tendencja ta została zatrzymana i odnotowano niewielki spadek. Pomimo to w ciągu 7 lat liczba turystów wzrosła o prawie 37% osiągając 580 tys.

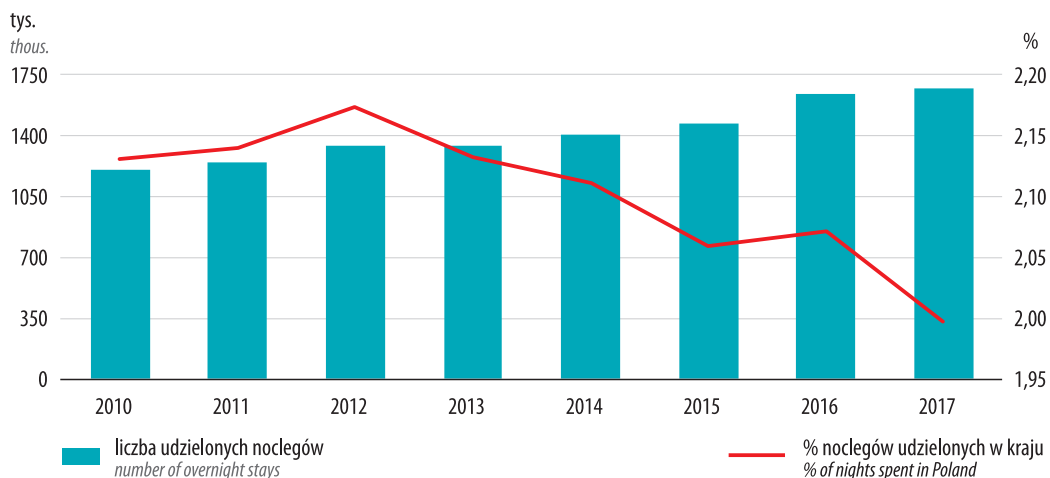
Wzrost liczby korzystających z noclegów był w województwie świętokrzyskim mniejszy niż w skali kraju, gdzie wyniósł blisko 47%. W rezultacie udział turystów odwiedzających świętokrzyskie w ich łącznej liczbie w Polsce obniżył się z 2,0% w 2010 r. do 1,8% w 2017 r.

Wykres 6. Korzystający z noclegów w województwie świętokrzyskim
 Chart 6. *Tourists accommodated in świętokrzyskie voivodship*

Wraz ze wzrostem liczby turystów na przestrzeni omawianego okresu systematycznie przybywało noclegów udzielonych w województwie świętokrzyskim. W 2017 r. udzielono ich 1674 tys., tj. o 34% więcej niż siedem lat wcześniej. Podobnie jak w przypadku liczby turystów wzrost ten był mniejszy od notowanego w skali kraju. W całej Polsce w 2017 r. udzielono o 41% więcej noclegów niż w 2010 r. W efekcie udział województwa świętokrzyskiego w łącznej liczbie noclegów w Polsce obniżył się w ciągu analizowanego okresu z 2,1% do 2,0%.

Wykres 7. Noclegi udzielone w turystycznych obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim
 Chart 7. *Overnight stays in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship*

Większość turystów – 470 tys., w 2017 r. nocowała w obiektach hotelowych, tj. w hotelach, motelach, pensjonatach i innych tego rodzaju obiektach. Ich liczba w analizowanym okresie rosła szybciej niż turystów ogółem. W efekcie udział osób decydujących się na obiekty tego typu wyraźnie się zwiększył.

O ile w 2010 r. obiekty hotelowe wybrało 73% ogółu turystów, to siedem lat później odsetek ten wyniósł 81%. Do osiągnięcia tego wzrostu przyczyniła się przede wszystkim rosnąca popularność hoteli. W 2017 r. skorzystało z nich 73% ogółu turystów, podczas gdy w 2010 było to jedynie 61%.

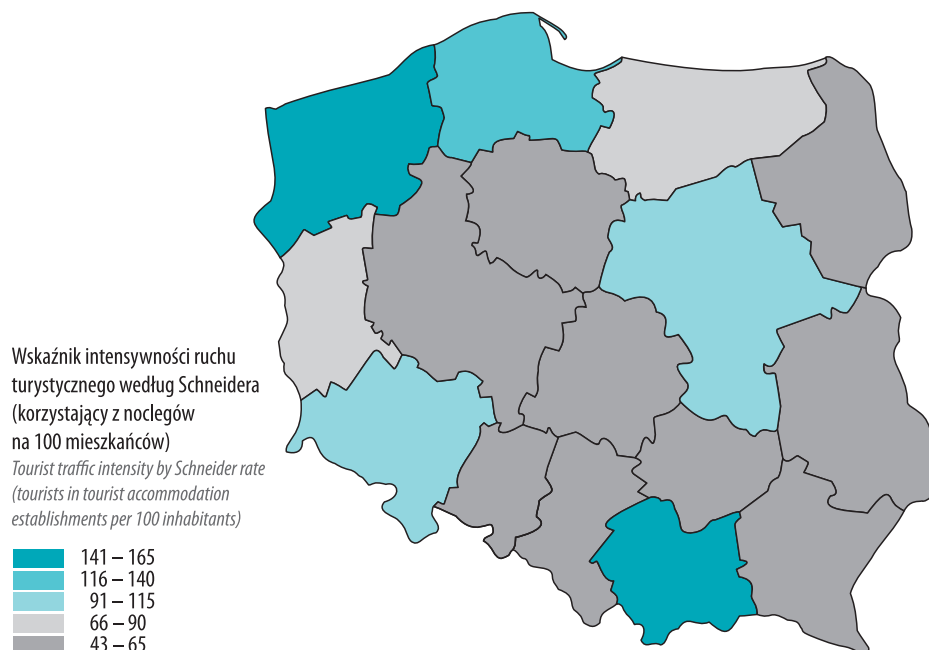
W pozostałych obiektach noclegowych tj. domach wycieczkowych, schroniskach, ośrodkach kolonijnych, kempingach itd. z noclegów skorzystało 110 tys. turystów, co stanowiło 19,0% ogółu. Wyraźnie mniejszy niż w 2010 r. udział obiektów tego rodzaju to przede wszystkim efekt sytuacji w schroniskach młodzieżowych, ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych oraz pozostałych obiektach niesklasyfikowanych. W 2017 r. z ich usług skorzystało znacznie mniej osób niż w 2010 r., a w konsekwencji ich udział w ciągu omawianego okresu znacząco się obniżył.

Większość noclegów udzielono w obiektach hotelowych. Ich udział był jednak znacznie mniejszy niż w przypadku liczby korzystających – 55,0%. W przekroju rodzajów obiektów najwięcej noclegów udzielono w hotelach – 836 tys. W ostatnich latach ich liczba rosła dynamicznie. W 2017 r. w hotelach udzielono o 58% więcej noclegów niż siedem lat wcześniej. Znaczną w skali województwa świętokrzyskiego liczbę noclegów udzielono także w zakładach uzdrowiskowych – 521 tys. i ośrodkach wczasowych – 84 tys. W tych dwóch rodzajach obiektów również odnotowano zdecydowany wzrost, choć nie był on tak wysoki jak w hotelach: odpowiednio o 35% i 50%.

Spośród mniej istotnych dla wielkości ruchu turystycznego w województwie świętokrzyskim obiektów zdecydowanie największą dynamikę udzielonych noclegów odnotowano w grupie pokoi gościnnych. W 2017 r. zrealizowano ich blisko trzykrotnie więcej niż siedem lat wcześniej. Wysokim wzrostem charakteryzowały się także kwatery agroturystyczne – o 74%. Na przestrzeni siedmiu lat najbardziej zmalało natomiast znaczenie moteli oraz zespołów domków turystycznych. W 2017 r. udzielono w nich odpowiednio o 53% i 49% mniej noclegów.

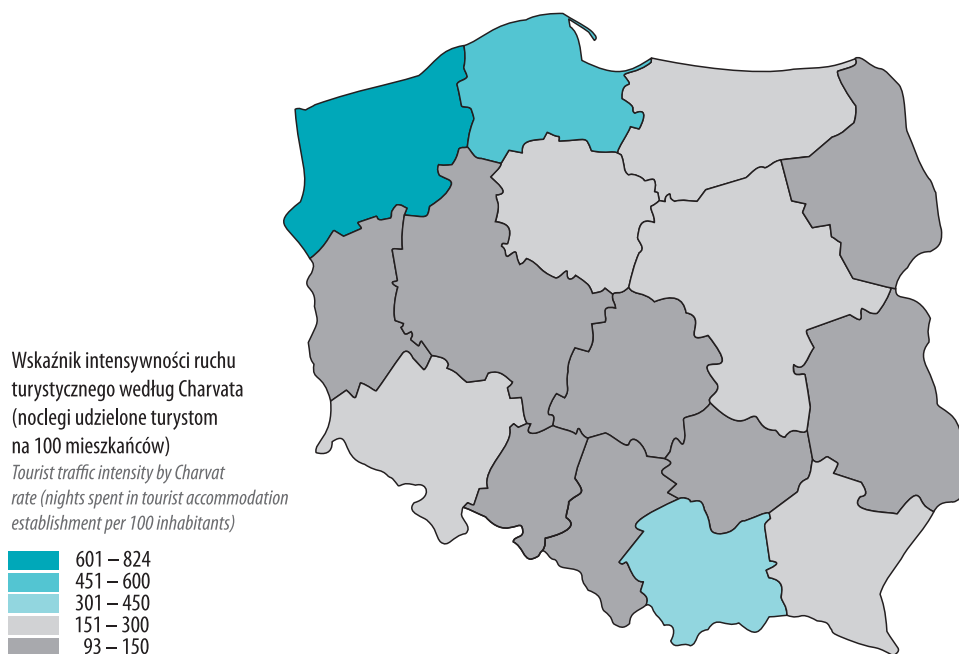
Intensywność ruchu turystycznego w województwie świętokrzyskim w ciągu analizowanego okresu pozostawała relatywnie niska na tle kraju. Świadczy o tym liczba turystów korzystających z noclegów, która w 2017 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła 46 wobec 83 w całej Polsce. W przekroju województw, podobnie jak przed siedmioma laty, jedynie w opolskim wskaźnik ten ukształtował się na niższym poziomie niż w świętokrzyskim.

Mapa 2. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera w 2017 r.
Map 2. Tourist traffic intensity by Schneider rate in 2017

Stosunkowo niewielką intensywność ruchu turystycznego na tle kraju potwierdza liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na 100 mieszkańców. W 2017 r. na 100 mieszkańców w województwie świętokrzyskim przypadły 134 udzielone noclegi. Wartość ta była znacznie niższa niż w całym kraju, gdzie wyniosła 218. Na przestrzeni siedmiu lat pozycja świętokrzyskiego uległa jednak poprawie. W rezultacie, o ile w 2010 r. niższą liczbę udzielonych noclegów na 100 mieszkańców odnotowano jedynie w pięciu województwach, to w 2017 r. było ich już siedem (opolskie, łódzkie, lubelskie, podlaskie, wielkopolskie, śląskie oraz lubuskie).

Mapa 3. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata w 2017 r.
Map 3. Tourist traffic intensity by Charvat rate in 2017

Średnia długość pobytu w województwie świętokrzyskim w 2017 r. wyniosła 2,9 dnia. W analizowanym okresie odnotowano minimalne skrócenie tego czasu. W 2010 r. turyści przeciętnie spędzali w województwie świętokrzyskim 3,0 dni. Pomimo skrócenia średnia długość pobytu była w analizowanym okresie większa niż w całej Polsce. W skali kraju w 2017 r. turyści zatrzymywali się przeciętnie na 2,6 dni. Podobnie jak przed siedmioma laty jedynie w trzech województwach długość pobytu była większa niż w świętokrzyskim.

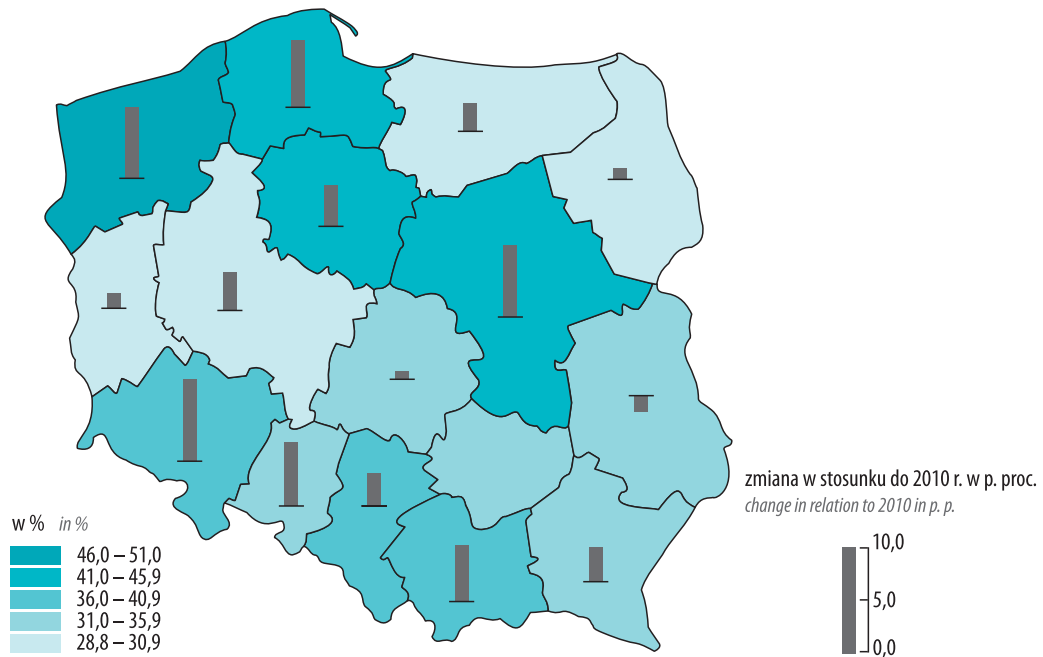
2.2.2. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych

2.2.2. Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim w latach 2010-2017 podlegał niewielkim wahaniom. Przez cały analizowany okres pozostawał przy tym mniejszy niż średnio w kraju. Co więcej, różnica dzieląca stopień wykorzystania miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim od średniej w kraju uległa pogłębieniu. W województwie świętokrzyskim w 2017 r. ukształtował się on na takim samym poziomie jak siedem lat wcześniej i wyniósł 32,9%. W tym samym okresie w całej Polsce stopień wykorzystania miejsc noclegowych zwiększył się o 5,0 p. proc i w 2017 r. osiągnął 39,3%. Pomimo tak dużego zwiększenia różnicy pomiędzy anali-

zowanym województwem a całą Polską świętokrzyskie uplasowało się tylko 1 lokatę niżej niż siedem lat wcześniej (na 9. miejscu w Polsce). Wynikało to z faktu, że ponadprzeciętny wzrost wskaźnika wystąpił głównie w województwach, w których już w 2010 r. kształtował się na stosunkowo wysokim poziomie.

Mapa 4. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych w 2017 r.
Map 4. Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments in 2017

W obiektach hotelowych stopień wykorzystania miejsc noclegowych w 2017 r. wyniósł 29,5%. W porównaniu z 2010 r. zwiększył się o 2,4 p. proc. Wyższy stopień wykorzystania odnotowano w pozostałych obiektach noclegowych, w których pomimo spadku o 2,9 p. proc. osiągnął 38,3%.

Spośród obiektów hotelowych najwyższy stopień wykorzystania miejsc noclegowych odnotowano w hotelach, w których w analizowanym okresie odnotowano przy tym jego wzrost – o blisko 3 p. proc. – do 31,0%. W pozostałych rodzajach obiektów hotelowych poziom tego wskaźnika kształtował się znacznie poniżej średniej w województwie. O ile jednak w pensjonatach oraz innych obiektach hotelowych stopień wykorzystania miejsc noclegowych nieco się zwiększył, to w motelach odnotowano głęboki spadek – o ponad 13 p. proc.

W grupie pozostałych obiektów noclegowych wyróżniały się zakłady uzdrowiskowe, w których stopień wykorzystania miejsc noclegowych przez cały analizowany okres pozostawał zdecydowanie najwyższy. Obiekty te jednocześnie cechował najwyższy wzrost. W latach 2010–2017 r. stopień wykorzystania miejsc noclegowych zwiększył się w zakładach uzdrowiskowych o prawie 8 p. proc. i osiągnął 90,8%. Inne rodzaje obiektów cieszyły się mniejszym zainteresowaniem. W żadnym z nich stopień wykorzystania miejsc noclegowych nie przekraczał średniego poziomu w województwie. Ponadto w większości tych obiektów wskaźnik na przestrzeni analizowanego okresu uległ obniżeniu. Szczególnym przypadkiem były domy wycieczkowe. Jeszcze w 2010 r. stopień wykorzystania obiektów tego typu wyniósł 35,2%. W kolejnych latach notowano jego systematyczny spadek, a w 2017 r. takich obiektów już w województwie świętokrzyskim nie było. Oprócz domów wycieczkowych największy spadek stopnia wykorzystania miejsc noclegowych odnotowano w grupie pozostałe obiekty niesklasyfikowane –

o ponad 16 p. proc. Niewielki wzrost (oprócz zakładów uzdrowiskowych) wystąpił jedynie w ośrodkach wczasowych – o ok. 1 p. proc.

Tablica 3. Wykorzystanie obiektów noclegowych w województwie świętokrzyskim
Table 3. Use of accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship

Obiekty <i>Facilities</i>	Korzystający <i>Tourists accommodated</i>		Udzielone noclegi <i>Nights spent</i>		Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w % <i>Occupancy rate of bed places in %</i>	
	2010	2017	2010	2017	2010 ^a	2017
Ogółem <i>Total</i>	409832	580281	1220965	1674397	32,9	32,9
Hotele <i>Hotels</i>	249145	423219	508097	835835	28,3	31,0
Motele <i>Motels</i>	20794	14828	36686	17263	32,9	19,8
Pensjonaty <i>Boarding houses</i>	7819	14675	19796	37437	17,6	20,9
Inne obiekty hotelowe <i>Other hotel facilities</i>	19646	17535	31481	30192	18,1	19,2
Domy wycieczkowe <i>Excursion hostels</i>	4702	–	11624	–	35,2	–
Schroniska, schroniska młodzieżowe i szkolne schroniska młodzieżowe <i>Shelters, youth shelters and school youth hostels</i>	21924	17805	54096	42071	22,4	14,3
Ośrodki wczasowe <i>Holiday centres</i>	12997	20030	55504	84137	30,9	32,2
Ośrodki szkoleniowo – wycieczkowe <i>Training-recreational centres</i>	22857	13947	50826	35905	16,7	15,0
Zespoły domków turystycznych <i>Complexes of tourist cottages</i>	4207	2279	20498	10421	28,9	17,9
Hostele <i>Hostels</i>	–	1528	–	2045	–	26,7
Kempingi <i>Camping sites</i>	5267	5056	13826	8556	11,7	9,3
Pola biwakowe <i>Tent camp sites</i>	250	60	510	860	8,2	2,8
Zakłady uzdrowiskowe <i>Health establishments</i>	25777	35122	386164	520848	83,0	90,8
Pokoje gościnne <i>Rooms for guests</i>	1405	6318	4761	13975	x	13,7
Kwatery agroturystyczne <i>Agrotourism lodgings</i>	1857	4206	9315	16210	x	11,4
Pozostałe obiekty noclegowe <i>Other tourist accommodation facilities</i>	11185	3673	17781	18642	27,5	11,3

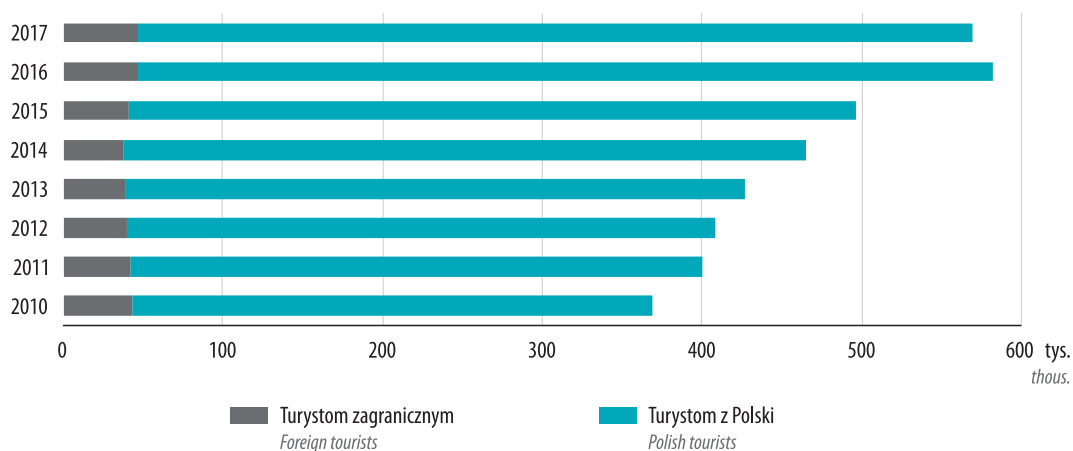
a Bez pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych.
a Excluding rooms for guests and agrotourism lodgings.

2.2.3. Wykorzystanie pokoi w obiektach hotelowych

2.2.3. Occupancy of rooms in hotels and similar establishments

W 2017 r. w obiektach hotelowych (czyli w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych) wynajęto 569,6 tys. pokoi. W stosunku do 2010 r. oznacza to wzrost o 48%. Znacznie wyższa liczba wynajętych pokoi w województwie świętokrzyskim wynikała przede wszystkim ze zwiększenia przyjazdów turystów krajowych, których było o 54% więcej niż przed siedmioma laty. Turystom zagranicznym w 2017 r. wynajęto jedynie o 4% więcej pokoi niż w 2010 r. Niewielki wzrost w grupie obcokrajowców skutkowało znacznym obniżeniem ich udziału. W 2010 r. turyści zagraniczni wynajęli 11,8% ogółu pokoi wynajętych w obiektach hotelowych, podczas gdy w 2017 r. udział ten zmalał do 8,2%.

Wykres 8. Wynajęte pokoje w obiektach hotelowych w województwie świętokrzyskim
Chart 8. Rooms rented in hotels and similar establishments in świętokrzyskie voivodship

Najwięcej pokoi wynajmowano w hotelach, a udział obiektów tego rodzaju uległ w latach 2010-2017 zwiększeniu. Na początku analizowanego okresu na hotele przypadało 87,3% ogółu wynajętych pokoi. W 2017 r. odsetek ten ukształtował się na poziomie o 4 p. proc. wyższym i wyniósł 91,3%. Spośród pozostałych rodzajów obiektów hotelowych wyższy niż przed siedmiu laty był udział pokoi wynajętych w pensjonatach – o 1 p. proc. Relatywnie mniej wynajęto ich natomiast w motelach – o 3 p. proc. oraz w innych obiektach hotelowych – o 2 p. proc.

W latach 2010–2017 stopień wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych uległ zwiększeniu. W 2017 r. wyniósł 36,8%, tj. o 3,7 p. proc. więcej niż siedem lat wcześniej. Tempo tego wzrostu pozostawało jednak stosunkowo niewielkie na tle kraju. W całej Polsce stopień wykorzystania pokoi zwiększył się w tym okresie o 9,8 p. proc. i osiągnął 48,9%.

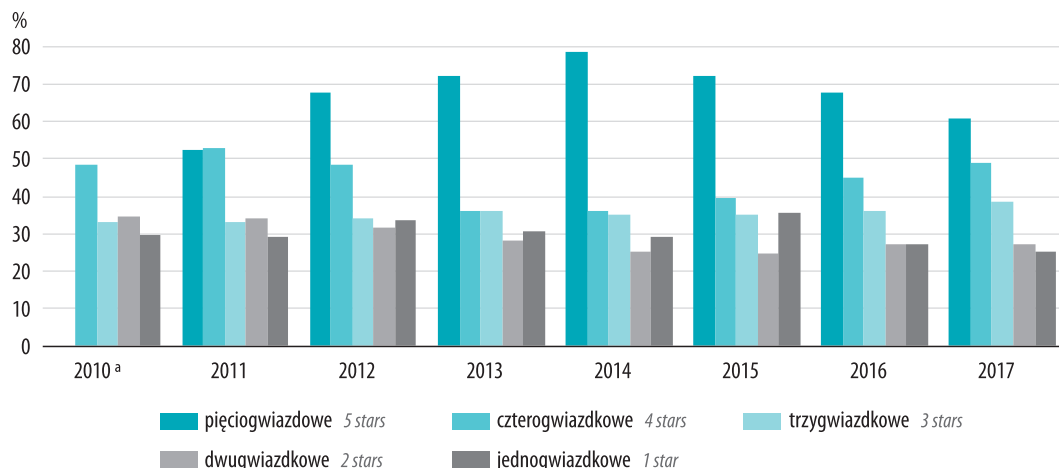
Najwyższy stopień wykorzystania pokoi odnotowano w hotelach. W analizowanym okresie wzrósł on o 4,3 p. proc. – do 38,4%. Jeszcze większą poprawę odnotowano w pensjonatach – o 8,6 p. proc. – do 27,6%. Na przeciwnym biegunie znalazły się motele. Stopień wykorzystania pokoi w obiektach tego rodzaju obniżył się z 43,5% do 25,5%. Ponadto niewielki spadek odnotowano w grupie innych obiektów hotelowych – o 1,5 p. proc. do 22,7%.

Zwiększony napływ turystów w miesiącach letnich skutkowało wyższym wykorzystaniem pokoi w tym okresie roku. W 2017 r. różnica między miesiącem o najwyższym i najniższym stopniu wykorzystania pokoi była blisko dwukrotna (we wrześniu 45,7% a w styczniu 26,3%).

Wręcz ze wzrostem standardu obiektów hotelowych rośnie stopień wykorzystania pokoi. W 2017 r.

w hotelach pięciogwiazdkowych był ponad dwukrotnie wyższy niż w jednogwiazdkowych – odpowiednio 60,9% i 25,3%. Co więcej, różnice te w ostatnich latach uległy pogłębieniu. Stopień wykorzystania pokoi rósł w analizowanym okresie w obiektach posiadających trzy i więcej gwiazdek, natomiast w placówkach o niższym standardzie zanotowano spadek tego wskaźnika. Podobne zjawisko widoczne było także w motelach i pensjonatach, wśród których jedno- i dwugwiazdkowe obiekty miały znacznie mniejsze obłożenie od tych o wyższym standardzie.

Wykres 9. Stopień wykorzystania pokoi w hotelach według kategorii w województwie świętokrzyskim
 Chart 9. Occupancy rate of rooms in hotels by category in świętokrzyskie voivodship

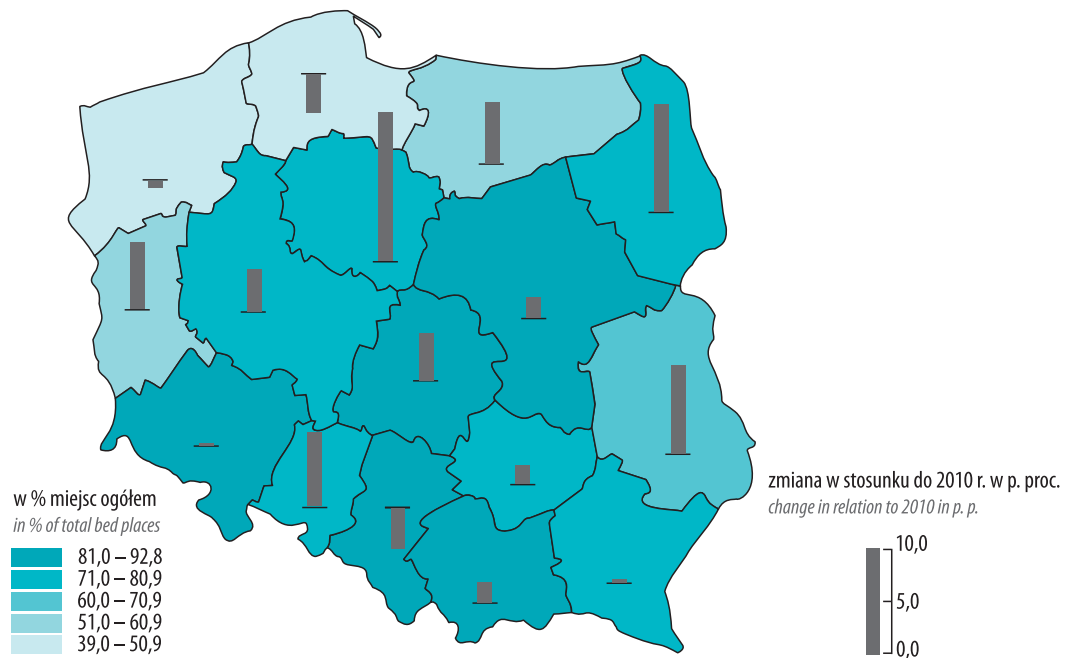
^a W 2010 r. w województwie świętokrzyskim nie było hoteli pięciogwiazdkowych.
a In 2010 there was no 5 star hotels in świętokrzyskie voivodship.

2.2.4. Sezonowość ruchu turystycznego

2.2.4. Tourist traffic seasonality

Świętokrzyskie należy do województw o niewielkiej sezonowości ruchu turystycznego. Brak dużych wahań napływu turystów w zależności od pory roku powoduje, że na jego obszarze dominują obiekty całoroczne. W 2017 r. stanowiły 88,3% ogółu. Ich udział był wyraźnie większy niż w skali kraju, gdzie wyniósł 68,4%. W województwie świętokrzyskim wysoki był także udział miejsc noclegowych znajdujących się w obiektach całorocznych. W analizowanym okresie uległ on zwiększeniu. W 2010 r. miejsca całoroczne stanowiły 78,3% ogółu miejsc noclegowych, a siedem lat później było to 80,6%. Dla porównania w całej Polsce na obiekty całoroczne w 2017 r. przypadało jedynie 68,8% miejsc noclegowych, a na niektórych obszarach kraju (w województwach zachodniopomorskim oraz pomorskim) była ich mniej niż połowa.

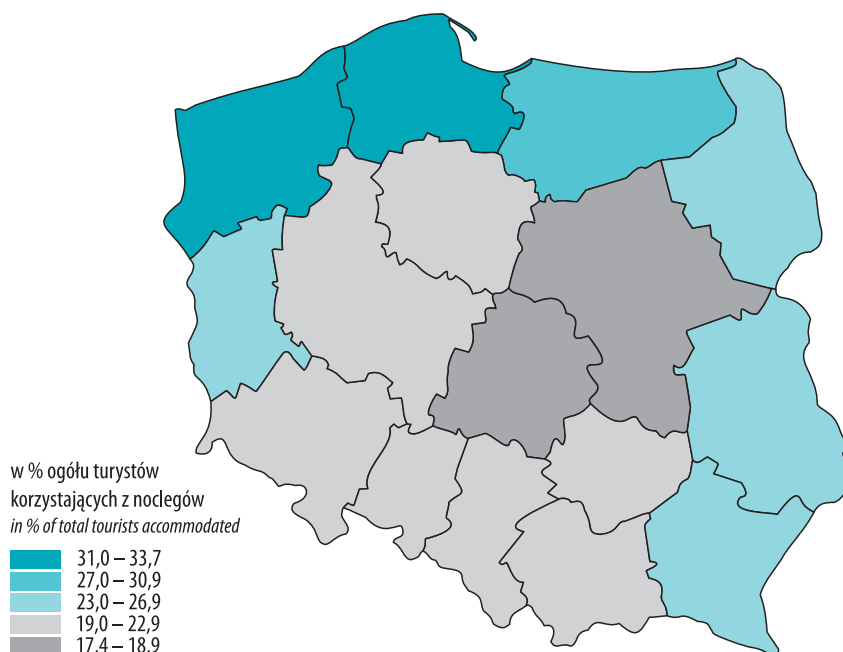
Mapa 5. Udział całorocznych miejsc noclegowych w 2017 r.
Map 5. Share of bed places open all year in 2017

Stosunkowo niską sezonowość ruchu turystycznego w województwie świętokrzyskim potwierdza liczba turystów w poszczególnych miesiącach roku. W analizowanym okresie najczęściej turystów korzystało z bazy noclegowej w miesiącach późnowiosennych i letnich (od maja do września). W 2017 r. liczba turystów w tym okresie wyniosła 296 tys. Stanowiło to 51,0% ogółu korzystających z zakwaterowania w obiektach noclegowych. Odsetek ten był nieco mniejszy od notowanego w Polsce wynoszącego 52,4%.

W 2017 r. w lipcu i sierpniu z noclegów skorzystało odpowiednio 59,2 tys. i 60,8 tys. turystów. Liczba korzystających w miesiącach wakacyjnych była prawie dwukrotnie wyższa w porównaniu z najsłabszym pod tym względem styczniem, w którym było ich 33,3 tys. Pomimo tej dużej różnicy udział turystów w miesiącach wakacyjnych pozostawał stosunkowo niski na tle kraju. Na lipiec i sierpień w 2017 r. przypadało 20,7% korzystających z zakwaterowania, podczas gdy w całej Polsce było to 23,6%. Mniejszy niż w świętokrzyskim odsetek turystów w tych dwóch miesiącach odnotowano jedynie w trzech województwach.

Mapa 6. Turyści korzystający z noclegów w lipcu i sierpniu w 2017 r.
Map 6. Tourists accommodated in July and August in 2017

Najwięcej noclegów udzielono w miesiącach wakacyjnych. W 2017 r. w lipcu było ich 192,8 tys., a w sierpniu 190,6 tys. Obłożenie noclegami w tych miesiącach było ponad dwukrotnie większe w porównaniu z najniższym pod tym względem styczniem, kiedy to udzielono 95,4 tys. noclegów. Udział miesięcy wakacyjnych w liczbie udzielonych noclegów pozostawał przez cały analizowany okres stabilny ale wyraźnie mniejszy niż średnio w kraju. W 2017 r. w województwie świętokrzyskim noclegi udzielone w lipcu i sierpniu stanowiły 22,9% ich łącznej liczby w ciągu roku, podczas gdy w całej Polsce 29,3%.

Znaczenie wyjazdów turystycznych odbywających się w miesiącach wakacyjnych w latach 2010-2017 utrzymywało się w województwie świętokrzyskim na stabilnym poziomie. Świadczą o tym niewielkie zmiany odsetka turystów oraz noclegów udzielonych w tym okresie.

Podobnie jak w całym kraju wyraźnie więcej noclegów występuje od maja do września. Analiza udziału noclegów udzielonych podczas wszystkich pięciu ciepłych miesięcy, tj. od maja do września w 2017 r. wskazała na koncentrację na poziomie 50,9% noclegów udzielonych w ciągu roku (w całej Polsce – 56,7%).

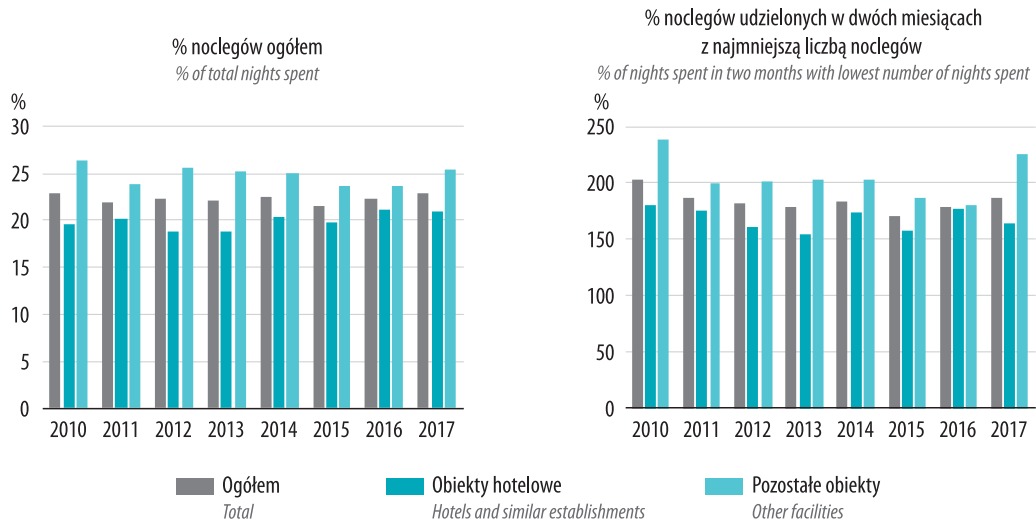
Obiekty hotelowe charakteryzowały się mniejszą sezonowością niż pozostałe obiekty noclegowe. W pierwszej grupie udział korzystających z noclegów w sezonie wakacyjnym (tj. w lipcu i sierpniu) w analizowanym okresie wahał się od 17% do 20%, podczas gdy w pozostałych obiektach noclegowych w poszczególnych latach oscylował między 24% a 29%.

Wyższą sezonowość ruchu turystycznego w pozostałych obiektach noclegowych potwierdza rozkład udzielonych noclegów. Ich udział w okresie wakacyjnym w województwie świętokrzyskim kształtował się między 24% a 26%. W grupie obiektów hotelowych było to od 19% do 21%. Na większe wahania ruchu turystycznego w pozostałych obiektach noclegowych wskazuje także porównanie liczby noclegów udzielonych w okresie wakacyjnym z miesiącami, których udział udzielonych noclegów był najniższy. Dla przykładu, w 2017 r. w obiektach hotelowych udzielono w nich 192,5 tys. noclegów w stosunku do łącznie 117,0 tys. w styczniu i grudniu (miesiącach o najmniejszej aktywności turystycznej). W pozostałych obiektach liczba noclegów w lipcu i sierpniu

wyniosła 190,9 tys. wobec jedynie 84,9 tys. łącznie w dwóch najsłabszych turystycznie miesiącach roku – styczniu i lutym.

Wykres 10. Noclegi udzielone w lipcu i sierpniu w województwie świętokrzyskim

Chart 10. Nights spent in July and August in świętokrzyskie voivodship

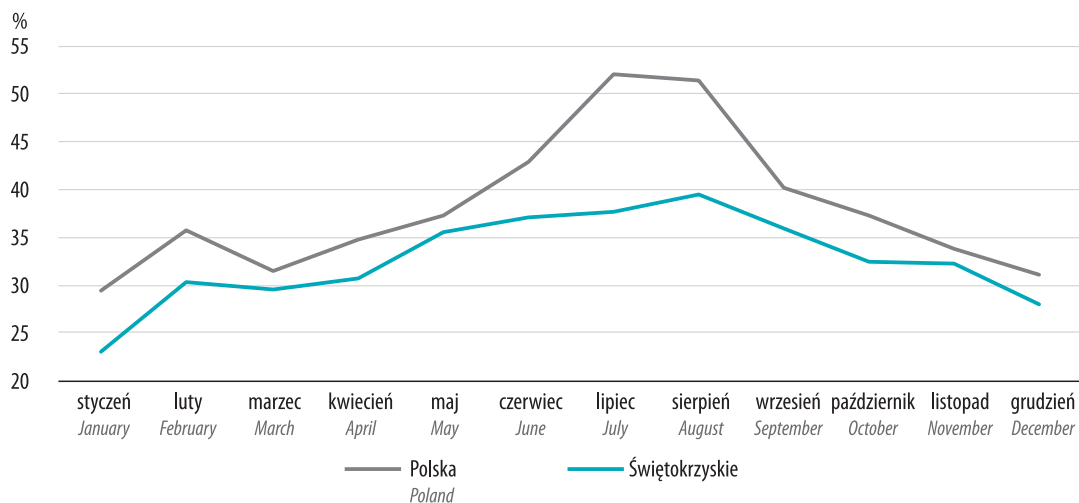

Pory roku determinują stopień wykorzystania miejsc noclegowych. Najniższy poziom notowano w miesiącach zimowych. W 2017 r. w styczniu wyniósł on 23,1%. W kolejnych miesiącach wskaźnik wyraźnie się zwiększał, osiągając najwyższy poziom w sierpniu – 39,4%, a następnie jego wartość stopniowo się obniżała – do 28,0% w grudniu.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim przez większość czasu pozostawał mniejszy niż w Polsce. Jego największe różnice odnotowano w miesiącach wakacyjnych. W latach 2010-2017 w skali kraju w miesiącach lipcu i sierpniu był większy średnio o 13 p. proc. i o 11 p. proc. Odmiennie sytuacja kształtowała się w miesiącach wiosennych. Na przykład w marcu w latach 2010–2015 stopień wykorzystania miejsc noclegowych przekraczał w analizowanym województwie poziom ogólnopolski.

Wykres 11. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według miesięcy w 2017 r.

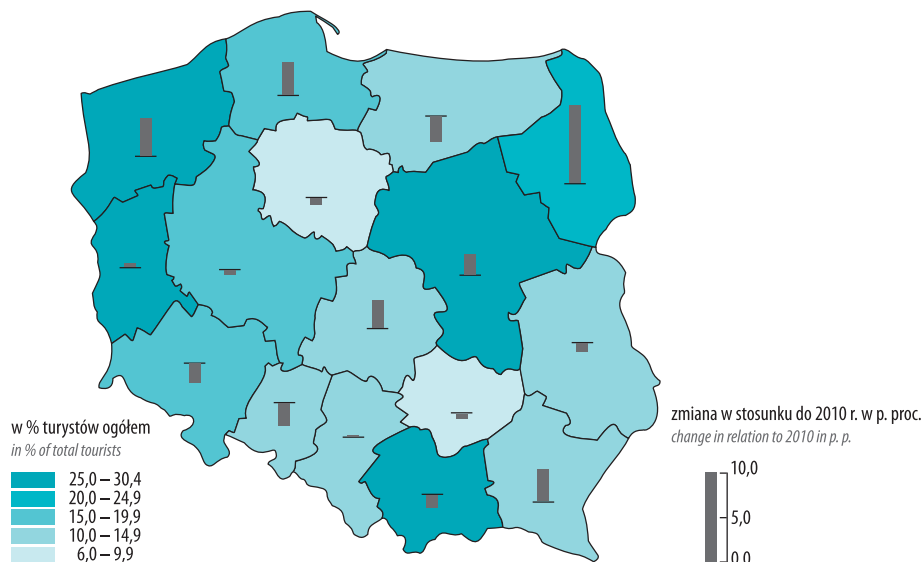
Chart 11. Occupancy rate by month in 2017

2.2.5. Turyści zagraniczni*2.2.5. Foreign tourists*

W latach 2010–2017 z noclegów w województwie świętokrzyskim skorzystało 233,2 tys. turystów zagranicznych. Podobnie jak w przypadku ogółu odwiedzających ten region notowano stopniowy wzrost ich liczby. W 2017 r. liczba turystów spoza Polski wyniosła 34,7 tys. i była wyższa niż 7 lat wcześniej o 26%.

Województwo świętokrzyskie jest stosunkowo mało popularne wśród turystów z zagranicy. Przez cały analizowany okres udział tej grupy wśród ogółu korzystających z bazy noclegowej wahał się między 5% a 7%. W 2017 r. turyści zagraniczni w województwie świętokrzyskim stanowili 6,0% (w 2010 r. – 6,5%). Odsetek ten był zdecydowanie najniższy wśród polskich województw. W całym kraju udział turystów zagranicznych wśród ogółu korzystających z noclegów był trzyipółkrotnie wyższy i wyniósł 21,3%.

Mapa 7. Udział turystów zagranicznych w liczbie turystów ogółem w 2017 r.
Map 7. Share of foreign tourists in total tourists in 2017

Turyści zagraniczni w większym stopniu niż Polacy preferowali obiekty hotelowe. W 2017 r. 87,3% obcokrajowców na miejsce swojego pobytu wybrało takie obiekty. W grupie turystów pochodzących z Polski odsetek ten wyniósł natomiast 80,6%.

Udział turystów zagranicznych wśród ogółu gości obiektów hotelowych w 2017 r. wyniósł 6,4%. W pozostałych obiektach noclegowych, z których część ma charakter typowo wakacyjny, turyści zagraniczni stanowili natomiast jedynie 4,0% osób korzystających z noclegów.

Spośród obiektów hotelowych przez cały analizowany okres zdecydowanie najczęściej wybieranym rodzajem obiektu przez turystów zagranicznych pozostawały hotele. Obcokrajowcy preferowali je przy tym znacznie częściej niż Polacy. W 2017 r. udział obcokrajowców wybierających hotele na miejsce swojego pobytu wyniósł 83,3%, podczas gdy wśród osób z Polski ukształtował na poziomie 72,3%. Stosunkowo dużą popularnością wśród obcokrajowców cieszyły się także kempingi. Obiekty tego rodzaju wybrało 5,4% ogółu turystów z zagranicy, podczas gdy w grupie mieszkańców Polski odsetek ten wyniósł jedynie 0,6%. W 2017 r. obcokrajowcy stanowili 37% ogółu korzystających z kempingów. W żadnym innym rodzaju obiektu udział osób spoza Polski nie przekraczał 9%.

Tablica 4. Turyści zagraniczni według rodzaju obiektu w województwie świętokrzyskim
Table 4. Foreign tourists by type of establishment in świętokrzyskie voivodship

Obiekty Facilities	Korzystający z noclegów Tourists accommodated				Udzielone noclegi Nights spent			
	2010	2017			2010	2017		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w % turystów ogółem in % of total tourists		w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w % noclegów ogółem in % of total nights spent	
Ogółem Total	26546	34716	100,0	6,0	66861	81883	100,0	4,9
Hotele Hotels	22407	28904	83,3	6,8	52181	62907	76,8	7,5
Motele Motels	979	949	2,7	6,4	1328	1127	1,4	6,5
Pensjonaty Boarding houses	83	154	0,4	1,0	164	391	0,5	1,0
Inne obiekty hotelowe Other hotel facilities	83	309	0,9	1,8	128	640	0,8	2,1
Domy wycieczkowe Excursion hostels	55	–	–	–	72	–	–	–
Schroniska, schroniska młodzieżowe i szkolne schroniska młodzieżowe Shelters, youth shelters and school youth hostels	558	535	1,5	3,0	3129	1537	1,9	3,7
Ośrodki wczasowe Holiday centres	–	222	0,6	1,1	–	1660	2,0	2,0
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe Training-recreational centres	614	315	0,9	2,3	1221	699	0,9	1,9
Zespoły domków turystycznych Complexes of tourist cottages	13	163	0,5	7,2	34	1065	1,3	10,2
Hostele Hostels	–	7	0,0	0,5	–	7	0,0	0,3
Kempingi Camping sites	1221	1877	5,4	37,1	2196	2589	3,2	30,3
Zakłady uzdrowiskowe Health establishments	466	444	1,3	1,3	6005	5023	6,1	1,0
Pokoje gościnne Rooms for guests	–	454	1,3	7,2	–	1496	1,8	10,7
Kwatery agroturystyczne Agrotourism lodgings	–	71	0,2	1,7	–	316	0,4	1,9
Pozostałe obiekty noclegowe Other tourist accommodation facilities	67	312	0,9	8,5	403	2426	3,0	13,0

Wzrost liczby osób przyjeżdżających spoza Polski przełożył się na większą liczbę udzielonych im noclegów. W 2017 r. wyniosła ona 81,9 tys. i była o 22,5% większa niż siedem lat wcześniej. Sezonowość wśród

turystów zagranicznych jest w województwie świętokrzyskim większa niż przeciętnie wśród ogółu przyjeżdżających. Udział noclegów udzielonych w miesiącach wakacyjnych w 2017 r. wśród obcokrajowców był o blisko 4 p. proc. wyższy od średniej i wyniósł 26,4%. Podobnie jak wśród ogółu turystów obcokrajowcy najrzadziej odwiedzali świętokrzyskie w styczniu i grudniu. Udział tych dwóch miesięcy w liczbie noclegów udzielonych turystom zagranicznym w 2017 r. wyniósł jedynie 9,0%.

Pobyt turystów zagranicznych w województwie świętokrzyskim miał charakter krótkoterminowy i w 2017 r. trwał średnio 2,4 dni (w 2010 r. – 2,5 dni). Długość pobytu była jednak zróżnicowana. W analizowanym okresie najwięcej czasu spędzali na terenie województwa mieszkańcy obu Ameryk, przy czym średni czas pobytu osób pochodzących z Ameryki Północnej wyniósł 4,2 dni a Południowej i Centralnej – 3,5. Mieszkańcy Australii i Oceanii w 2017 r. spędzali w świętokrzyskim 2,9 dni. Na krótki czas przyjeżdżali do województwa świętokrzyskiego obywatele krajów azjatyckich. Dopiero w 2017 r. średni czas ich pobytu się wydłużył. Było to przede wszystkim efektem znacznego wzrostu liczby turystów z Republiki Korei, którzy spędzali w regionie średnio 4,3 dni. Stosunkowo krótki był średni czas pobytu mieszkańców Europy. Pozostawał stabilny przez cały analizowany okres i w 2017 r. wyniósł 2,2 dni.

Tablica 5.
Table 5.

Średni czas pobytu turystów zagranicznych w województwie świętokrzyskim
Average length of stay of foreign tourists in świętokrzyskie voivodship

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	dni <i>days</i>							
Ogółem <i>Total</i>	2,5	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4
Afryka <i>Africa</i>	4,4	3,1	2,0	2,0	2,2	2,7	3,2	2,2
Ameryka Południowa i Centralna <i>South and Central America</i>	3,0	5,2	3,6	2,2	4,3	3,4	2,8	3,5
Ameryka Północna <i>North America</i>	4,9	5,1	4,8	5,0	4,1	4,1	3,8	4,2
Australia i Oceania <i>Australia and Oceania</i>	3,7	5,7	4,2	5,5	3,6	4,3	3,6	2,9
Azja <i>Asia</i>	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6	1,8	1,8	2,8
Europa <i>Europe</i>	2,6	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2

Niezależnie od kraju zamieszkania większość turystów zagranicznych wybierała hotele. W 2017 r. w przekroju kontynentów najwyższy udział gości hotelowych wystąpił wśród przybyszów z Ameryki Południowej i Centralnej oraz Azji – po 95,3%. Najrzadziej ten rodzaj obiektów noclegowych wybierali natomiast mieszkańcy Europy – 81,7%.

Do państw, których mieszkańcy najrzadziej decydowali się na pobyt w hotelu należały kraje Europy Północno-Wschodniej: Łotwy – 56,2%, Finlandii – 56,6% i Estonii – 60,5%. Turyści z tych krajów oprócz hoteli często wybierali także kempingi, a Łotysze również pokoje gościnne. Relatywnie niski odsetek osób wybierających hotele dotyczył również Ukraińców. W 2017 r. takie obiekty wybrało 60,0% z nich. Mieszkańcy Ukrainy stosunkowo często decydowali się na noclegi w motelach, szkolnych schroniskach młodzieżowych oraz ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych.

W strukturze turystów zagranicznych według kraju zamieszkania zaszły wyraźne zmiany. W latach 2010–2016 najliczniejszą grupę przybyszów stanowili Niemcy. W analizowanym okresie ich liczba uległa jednak zmniejszeniu (o ponad 20%). W efekcie w 2017 r. udział mieszkańców Niemiec w łącznej liczbie turystów z zagranicy był prawie dwukrotnie mniejszy niż siedem lat wcześniej – spadek z 19,6% do 11,9%. Równocześnie stopniowo rosła populacja Ukraińców przybywających do województwa świętokrzyskiego. W latach 2010–2017 ich liczba wzrosła ponad dwukrotnie. W rezultacie na koniec tego okresu stali się najliczniejszą grupą turystów zagranicznych. Ich udział wzrósł z 8,8% do 14,6%.

Turyści z Izraela w 2017 r. stanowili 6,7% przyjeżdżających z zagranicy, jednak były lata, w których więcej niż co dziesiąty obcokrajowiec przybywający do województwa świętokrzyskiego pochodził z tego państwa. Obniżył się udział mieszkańców Włoch oraz Francji, który w 2017 r. wyniósł po 5,6%. Szybko przybywało natomiast turystów z Wielkiej Brytanii. Ich udział zwiększył się z 4,2% do 5,4%. W latach 2010–2017 odnotowano ponadto znaczny wzrost liczby turystów ze Słowacji i Szwecji. Na koniec analizowanego okresu stanowili oni 3,8% i 3,6% ogółu.

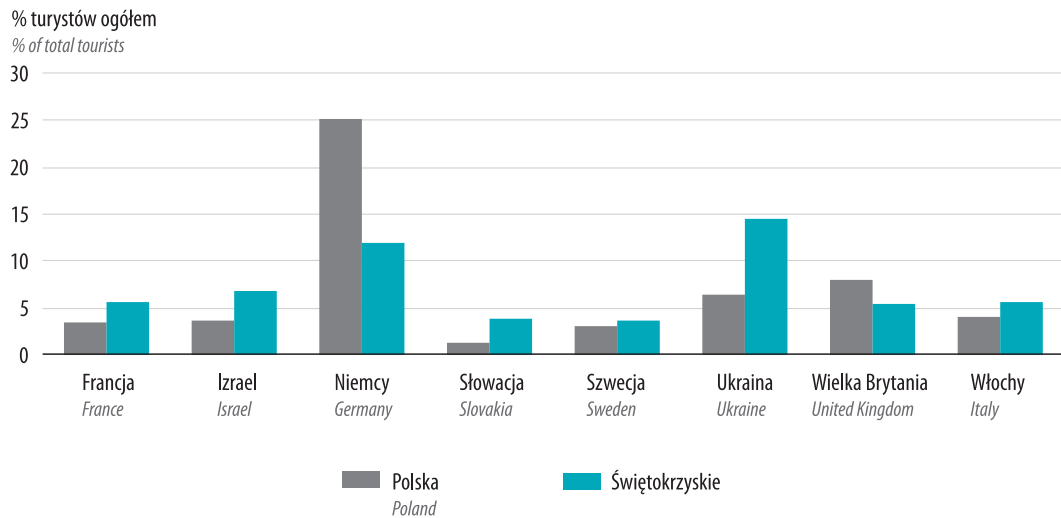
Tablica 6.
Table 6.

Struktura turystów zagranicznych w województwie świętokrzyskim
Structure of foreign tourists in świętokrzyskie voivodship

Kraj Country	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Francja France	5,8	5,9	5,6	5,9	6,9	7,0	5,9	5,6
Izrael Israel	13,9	10,9	10,2	8,5	8,3	6,7	7,5	6,7
Niemcy Germany	19,6	15,4	14,0	15,1	15,2	15,8	13,8	11,9
Słowacja Slovakia	2,1	1,8	1,7	2,3	2,2	2,0	1,9	3,8
Szwecja Sweden	1,4	2,0	1,6	1,7	1,7	2,2	1,5	3,6
Ukraina Ukraine	8,8	9,3	11,8	9,9	10,2	10,3	12,0	14,6
Wielka Brytania United Kingdom	4,2	5,3	5,1	4,6	4,5	6,3	4,4	5,4
Włochy Italy	7,5	7,4	6,6	6,9	6,9	7,0	8,5	5,6
Pozostałe Others	36,6	42,0	43,4	45,3	44,0	42,6	44,5	42,8

Struktura turystów z zagranicy w istotny sposób różni się od notowanej dla całego kraju. W 2017 r. w województwie świętokrzyskim ponad dwukrotnie wyższy niż w całej Polsce był udział turystów z Ukrainy, a znacznie większy był także odsetek przybywających tu mieszkańców Izraela. Ponadto relatywnie częściej wśród turystów zagranicznych w województwie świętokrzyskim spotykani byli Włosi, Francuzi, Szwedzi i Słowacy. Z drugiej strony położenie geograficzne województwa wpływa na znacznie mniejszy niż średnio w kraju udział Niemców (ponad dwukrotnie). Stosunkowo rzadko świętokrzyskie odwiedzali również Brytyjczycy.

Wykres 12. Turyści zagraniczni według wybranych krajów w 2017 r.
 Chart 12. *Foreign tourists by selected countries in 2017*

2.3. Wyposażenie dodatkowe turystycznych obiektów noclegowych²

2.3. Additional infrastructure in tourist accommodation establishments²

2.3.1. Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo

2.3.1. Adaptation for disabled persons

O coraz wyższym standardzie i dążeniu do sprostania oczekiwaniom klienta świadczy coraz większa liczba obiektów noclegowych wyposażonych w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych. Znacznie zwiększyło się wyposażenie w pochylnię wjazdową. W 2017 r. posiadała ją o 23,9% więcej obiektów niż w 2009 r. Jeszcze szybciej zwiększała się grupa obiektów wyposażonych w drzwi automatycznie otwierane – o 81,3% oraz windę przystosowaną dla osób niepełnosprawnych – o 92,0%.

O wysokim poziomie dostosowania obiektów noclegowych do osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim świadczy wyższy niż przeciętnie w kraju udział posiadających udogodnienia tego rodzaju. W 2017 r. obiekty wyposażone w pochylnię wjazdową stanowiły 33,5% ogółu, drzwi automatycznie otwierane – 11,7%, a w windę przystosowaną dla osób niepełnosprawnych – 19,4%. Coraz więcej obiektów posiadało także parking z wyznaczonymi miejscami dla osób niepełnosprawnych ruchowo. W 2017 r. ich udział w liczbie obiektów ogółem wyniósł 27,4%.

² Badanie wyposażenia dodatkowego prowadzone jest w cyklu czteroletnim.

Tablica 7. Obiekty wyposażone w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim

Stan w dniu 31 VII

Table 7. Establishments equipped in adaptation for disabled persons in świętokrzyskie voivodship As of 31 VII

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2009	2013	2017		
			ogółem <i>total</i>	% obiektów ogółem <i>% of total facilities</i>	
				Polska=100 <i>Poland</i>	
Obiekty posiadające: <i>Equipment of facilities:</i>					
pochylnię wjazdową <i>entry ramp</i>	67	84	83	33,5	3,3
drzwi otwierane automa- tycznie <i>automatically open doors</i>	16	23	29	11,7	2,4
windy przystosowane dla osób niepełnospraw- nych ruchowo <i>elevators adapted for disa- bled person</i>	25	42	48	19,4	2,7
parkingi przystosowane dla osób niepełnospraw- nych ruchowo <i>parkings adapted for disa- bled person</i>	.	56	58	27,4	3,1

2.3.2. Wyposażenie obiektów noclegowych w urządzenia sportowo-rekreacyjne*2.3.2. Sport and recreational infrastructure in tourist accommodation establishments*

Przy wyborze miejsca pobytu istotne znaczenie ma różnorodność oferty spędzania wolnego czasu. W ostatnich latach obserwowano poszerzenie wachlarza możliwości wypoczynku, a poprawę odnotowano w przypadku zdecydowanej większości urządzeń sportowo-rekreacyjnych. Szybko zwiększała się m.in. liczba obiektów posiadających boisko do siatkówki lub koszykówki. W 2017 r. było ich o 14 więcej niż w 2009. Liczba obiektów wyposażonych w siłownię wzrosła o 11, saunę – o 12, basen kryty – o 8, a stół do bilardu z wyposażeniem – o 12. Podobnie jak w całym kraju znacznie spadła natomiast liczba obiektów noclegowych wyposażonych w solarium. Wpływ na to mogły mieć pojawiające się coraz częstsze ostrzeżenia przed ich szkodliwością dla zdrowia.

W 2017 r. w ramach posiadanego zaplecza sportowo-rekreacyjnego, najwięcej obiektów dysponowało wypożyczalnią sprzętu turystycznego (np. rowerów, nordic walking, nart, łyżew, rolek). Takie udogodnienie występowało w 19,8% obiektów. Dostyc często turyści mogli także skorzystać ze stołów do bilardu, które notowano w 19,0% wszystkich obiektów noclegowych, a także boisk do siatkówki lub koszykówki – 17,7%, stołów do tenisa stołowego z wyposażeniem – 17,7% lub sauny – 17,3%.

Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w świętokrzyskich obiektach noclegowych na tle całego kraju był zróżnicowany. Relatywnie częściej znajdowały się w nich m.in. korty tenisowe, boisko do piłki nożnej, czy stół bilardowy z wyposażeniem. Szczególnie duża na tle kraju grupa obiektów świętokrzyskich świadczyła zabiegi rehabilitacyjne. Udział obiektów, które posiadały je w swojej ofercie o blisko 1/3 przekraczał przeciętny poziom w Polsce. Stosunkowo rzadko w świętokrzyskich obiektach noclegowych występowały solarium i basen otwarty. Nie tak często jak w Polsce można było również korzystać z zabiegów spa.

Tablica 8. Obiekty wyposażone w wybrane urządzenia sportowo-rekreacyjne w województwie świętokrzyskim

Stan w dniu 31 VII

Table 8. Establishments equipped in selected sport-recreational equipment in świętokrzyskie voivodship
As of 31 VII

Wyposażenie <i>Equipment</i>	2009	2013	2017		
			ogółem <i>total</i>	% obiektów ogółem <i>% of total facilities</i>	
				Polska=100 <i>Poland</i>	
Obiekty noclegowe wyposażone: <i>Accommodation establishments equipped with:</i>					
boisko do siatkówki lub koszykówki <i>volleyball or basketball court</i>	30	45	44	17,7	94,9
boisko do piłki nożnej <i>football court</i>	.	21	25	10,1	106,1
kort tenisowy <i>tenis court</i>	17	20	18	7,3	117,8
basen kryty <i>indoor swimming pool</i>	9	18	17	6,9	105,3
basen otwarty <i>outdoor swimming pool</i>	.	3	7	2,8	77,5
siłownia <i>gym</i>	20	32	31	12,5	96,7
sauna <i>sauna</i>	31	43	43	17,3	100,4
solarium <i>tanning bed</i>	4	10	4	1,6	64,5
zabiegi SPA <i>Spa treatment</i>	.	18	20	8,1	91,3
zabiegi rehabilitacyjne (masaże, fizykoterapia itp.) <i>rehabilitation treatments (massages, physical therapy, etc.)</i>	.	.	33	13,3	131,1
zajęcia prowadzone przez instruktora (np. fitness, joga, aerobik, gimnastyka) <i>classes led by instructor (e.g. fitness, yoga, aerobics, gymnastics)</i>	.	15	17	6,9	102,5
stół do bilardu z wyposażeniem <i>pool-billiard table</i>	35	40	47	19,0	115,1
stół do tenisa stołowego z wyposażeniem <i>tenis table</i>	43	46	44	17,7	91,8
kręgle <i>bowling</i>	.	5	4	1,6	71,2
wypożyczalnia sprzętu pływającego <i>rental swimming equipment</i>	11	11	9	3,6	55,0
wypożyczalnia sprzętu turystycznego (np. rowery, nordic walking, narty, łyżwy, rolki) <i>rental tourist equipment (e.g. bikes, nordic walking, skis, skates, rollers)</i>	.	42	49	19,8	111,6
pokój zabaw dla dzieci <i>playground</i>	7	23	22	8,9	65,3

2.3.3. Zaplecze konferencyjne

2.3.3. Conference infrastructure

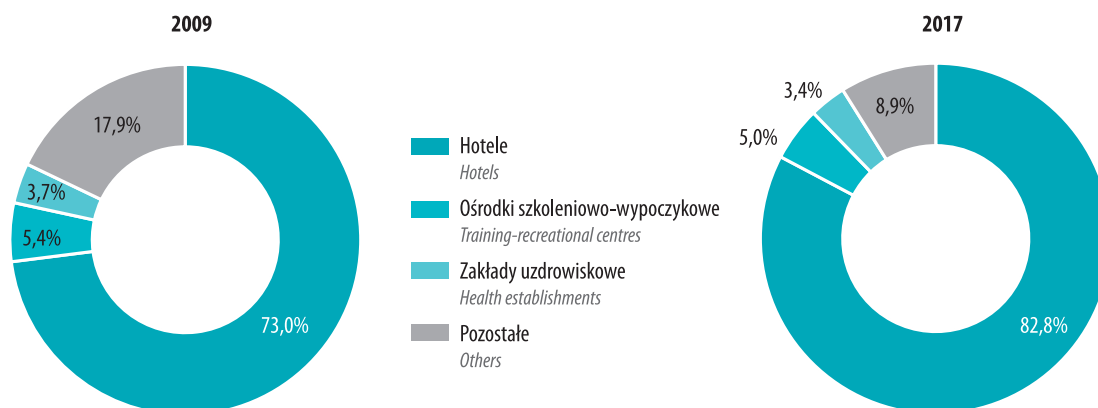
W przypadku niektórych rodzajów turystyki (w szczególności biznesowej) co najmniej równie istotnym czynnikiem co różnorodność możliwości spędzenia wolnego czasu jest jakość zaplecza konferencyjnego w danym obiekcie. W 2017 r. w zaplecze konferencyjne było wyposażonych 44,8% jednostek spośród 248 przebadanych obiektów noclegowych. Zdecydowanie częściej potencjałem do organizacji imprez tego typu dysponowały obiekty hotelowe, spośród których 65,7% posiadało salę lub sale konferencyjne. Szczególnie wysoki odsetek obiektów z zapleczem konferencyjnym występował w hotelach, z których 82,2% było przygotowanych do prowadzenia konferencji. Przeciętnie jeden hotel posiadał 2 sale konferencyjne.

W grupie pozostałych obiektów noclegowych udział dysponujących zapleczem konferencyjnym wyniósł jedynie 17,6%. Niski był on w większości rodzajów tych obiektów. Wyjątek stanowiły ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe. W 2017 r. spośród obiektów tego rodzaju 77,8% wykazało wyposażenie w sale konferencyjne. Ponadto, relatywnie wysoki udział odnotowano także w zakładach uzdrowiskowych, spośród których zaplecze konferencyjne posiadało 37,5% przebadanych obiektów.

O potencjale organizacyjnym w zakresie konferencji decyduje przede wszystkim liczba miejsc w salach konferencyjnych. Zdecydowanie najwięcej było ich w hotelach. W 2017 r. w obiektach tego rodzaju znajdowało się prawie 83% wszystkich miejsc w salach konferencyjnych. Udział ten w ostatnich latach uległ przy tym wyraźnemu zwiększeniu. Osiem lat wcześniej w hotelach znajdowało się jedynie 73% miejsc w salach konferencyjnych. Kolejne pozycje pod względem liczby miejsc konferencyjnych zajmowały w województwie świętokrzyskim ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe oraz zakłady uzdrowiskowe, jednak ich udziały były mniejsze niż przed ośmioma laty. W 2017 r. dysponowały odpowiednio 5% i ponad 3% miejsc. Na pozostałe obiekty przypadało niespełna 9% miejsc. Znaczny spadek posiadanych przez nie miejsc konferencyjnych (o 8 p. proc.) był przede wszystkim wynikiem ograniczenia liczby sal w pensjonatach oraz innych obiektach hotelowych.

Wykres 13. Struktura miejsc sal konferencyjnych w turystycznych obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim

Chart 13. Structure of places of conference rooms in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship

Wzrost liczby obiektów posiadających sale konferencyjne przekładał się na coraz większą grupę tych, które dysponowały różnego rodzaju sprzętem wykorzystywanym podczas organizacji tego typu imprez. Przybyło m.in. 47 obiektów posiadających mikrofon bezprzewodowy, 42 – flipchart, 41 – nagłośnienie, a 37 – ekran.

Najwięcej obiektów noclegowych dysponowało siecią WIFI. Staje się ona stopniowo standardem i nie jest już związana z prowadzeniem działalności konferencyjnej. W 2017 r. WIFI znajdowało się w znacznie większej grupie obiektów noclegowych niż sale konferencyjne – w 74,6% ogółu. Spośród pozostałych elementów przydatnych w takiej działalności często na wyposażeniu znajdował się ekran, który występował w 41,1% obiektów, a także nagłośnienie – 39,9%, mikrofon bezprzewodowy – 39,1% i projektor multimedialny – 38,7%.

Właściciele obiektów noclegowych w województwie świętokrzyskim stosunkowo często w swojej działalności decydowali się na tworzenie zaplecza konferencyjnego. Odsetek obiektów posiadających sale konferencyjne był o blisko 30% wyższy niż średnio w kraju. Podobnie wyglądała sytuacja w zakresie wyposażenia. Największa przewaga na korzyść województwa wystąpiła w przypadku zestawu do wideokonferencji, natomiast najmniejsza – sieci WIFI.

Tablica 9. Zaplecze konferencyjne w województwie świętokrzyskim

Stan w dniu 31 VII

Table 9. Conference infrastructure in świętokrzyskie voivodship
As of 31 VII

Wyposażenie <i>Equipment</i>	2009	2013	2017		
			ogółem <i>total</i>	% obiektów ogółem <i>% of total facilities</i>	
				Polska=100 <i>Poland</i>	
Obiekty noclegowe wyposażone w: <i>Accommodation establishments equipped with:</i>					
salę konferencyjną <i>conference room</i>	80	103	111	44,8	129,9
nagłośnienie <i>loud-speaker</i>	58	92	99	39,9	135,0
mikrofon bezprzewodowy <i>cordless microphone</i>	50	84	97	39,1	143,2
projektor multimedialny <i>multimedia projector</i>	.	.	96	38,7	126,4
zestaw do wideokonferencji <i>video conferencing set</i>	.	.	33	13,3	146,1
obsługę techniczną <i>technic handling</i>	46	65	58	23,4	117,2
ekran <i>screen</i>	65	94	102	41,1	123,9
flipchart <i>flipchart</i>	47	86	89	35,9	118,7
komputer/laptop na wyposażeniu <i>computer</i>	.	81	80	32,3	131,4
sieć WiFi na terenie obiektu <i>WiFi on site</i>	.	141	185	74,6	109,3

2.4. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych

2.4. Catering units in tourist accommodation establishments

W końcu lipca 2017 r. w turystycznych obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim odnotowano 204 placówki gastronomiczne tj. o 21 więcej niż siedem lat wcześniej. Podobnie jak w całej Polsce zdecydowana większość placówek gastronomicznych (blisko 79%) znajdowała się w obiektach hotelowych, przy czym najwięcej zlokalizowanych było w hotelach (ponad 64% ogółu). Spośród pozostałych rodzajów obiektów noclegowych stosunkowo dużo placówek gastronomicznych funkcjonowało w zakładach uzdrowiskowych – blisko 7% ogółu oraz pensjonatach – ponad 6%.

Tablica 10. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych według rodzajów obiektów w województwie świętokrzyskim

Stan w dniu 31 VII

Table 10. Catering establishments in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship As of 31 VII

Rodzaj obiektu <i>Kind of establishment</i>	Ogółem <i>Total</i>		W % ogółem <i>In % of total</i>				Liczba placówek gastronomicznych przypadająca na 100 obiektów <i>Catering establishments per 100 tourist accommodation establishments</i>	
			restauracje <i>restaurants</i>	bary <i>bars</i>	stołówki <i>canteens</i>	punkty gastronomiczne <i>food stands</i>	2010 ^a	2017
	2010 ^a	2017						
Ogółem <i>Total</i>	183	204	54,9	28,4	12,7	3,9	113	82
Obiekty hotelowe <i>Hotels and similar establishments</i>	143	161	65,2	29,8	2,5	2,5	146	115
hotele <i>hotels</i>	108	131	65,2	29,8	2,5	2,5	164	130
motele <i>motels</i>	11	9	44,4	55,6	–	–	138	90
pensjonaty <i>boarding houses</i>	8	13	61,5	23,1	15,4	–	114	81
inne obiekty hotelowe <i>other hotel facilities</i>	16	8	87,5	12,5	–	–	94	62
Pozostałe obiekty <i>Other facilities</i>	40	43	16,3	23,3	51,2	9,3	63	40
w tym zakłady uzdrowiskowe <i>of which health establishments</i>	11	14	7,1	28,6	57,1	7,1	157	175

a Bez pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych.
a Excluding rooms for rent and agrotourism lodgings.

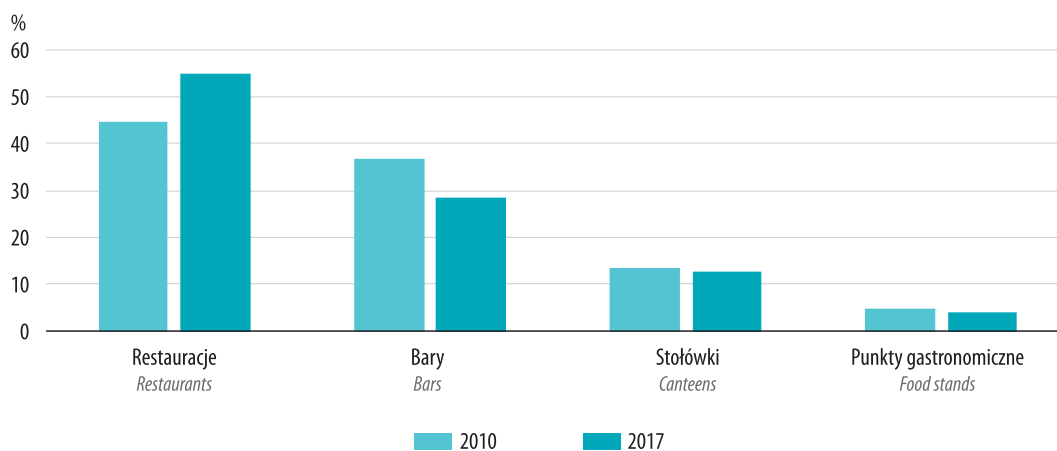
Liczba placówek gastronomicznych w latach 2010–2017 rosła wolniej niż populacja obiektów noclegowych. W rezultacie w 2017 r. w analizowanym województwie na 100 obiektów przypadały 82 placówki gastronomiczne, podczas gdy 7 lat wcześniej było ich 113. Pomimo spadku w dalszym ciągu wskaźnik ten pozostawał stosunkowo wysoki na tle kraju. Dla porównania w całej Polsce na 100 obiektów przypadało 75 placówek gastronomicznych.

Znacznie częstsze występowanie placówek gastronomicznych w obiektach hotelowych potwierdza ich liczba w przeliczeniu na 100 obiektów noclegowych. W 2017 r. w obiektach tego typu było ich 115, podczas gdy w grupie pozostałych obiektów wskaźnik ten wyniósł 40.

W analizowanym okresie liczba placówek gastronomicznych w przeliczeniu na 100 obiektów zwiększyła się jedynie w zakładach uzdrowiskowych. W 2017 r. wskaźnik ten wyniósł 175 i był najwyższy spośród wszystkich rodzajów obiektów noclegowych. Ponadto znaczną liczbą placówek gastronomicznych w przeliczeniu na 100 obiektów charakteryzowały się hotele – 130 oraz motele – 90. Do wzrostu liczby placówek gastronomicznych przyczyniły się przede wszystkim restauracje. W 2017 r. było ich o 30 więcej niż przed siedmioma laty. Ich udział zwiększył się w analizowanym okresie o 10 p. proc. – do 54,9%. Odsetek ten był wyraźnie większy niż w całej Polsce, gdzie ukształtował się na poziomie 42,1%. Znacznie mniej niż w skali kraju było natomiast w analizowanym województwie stołówek. W 2017 r. stanowiły 12,7% ogółu placówek gastronomicznych (w kraju – 23,0%). Co więcej na przestrzeni siedmiu lat ich udział uległ jeszcze obniżeniu. Mniejszy odsetek niż w 2010 r. przypadał także na bary oraz punkty gastronomiczne (smażalnie, pijalnie, lodziarnie itp.), przy czym ich udział był zbliżony do średniej w całej Polsce.

Wykres 14. Struktura placówek gastronomicznych w turystycznych obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim

Chart 14. Structure of catering units in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship

W strukturze placówek gastronomicznych w województwie świętokrzyskim istnieją znaczne różnice pomiędzy obiektami hotelowymi a pozostałymi obiektami noclegowymi. W pierwszej grupie dominują restauracje. W 2017 r. w obiektach hotelowych restauracje stanowiły blisko 2/3 placówek gastronomicznych. W pozostałych obiektach noclegowych najczęściej funkcjonują natomiast stołówki, których udział w łącznej liczbie placówek gastronomicznych przekraczał 50%.

3. Zróżnicowanie terytorialne bazy noclegowej w województwie świętokrzyskim

3. Territorial diversity of tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship

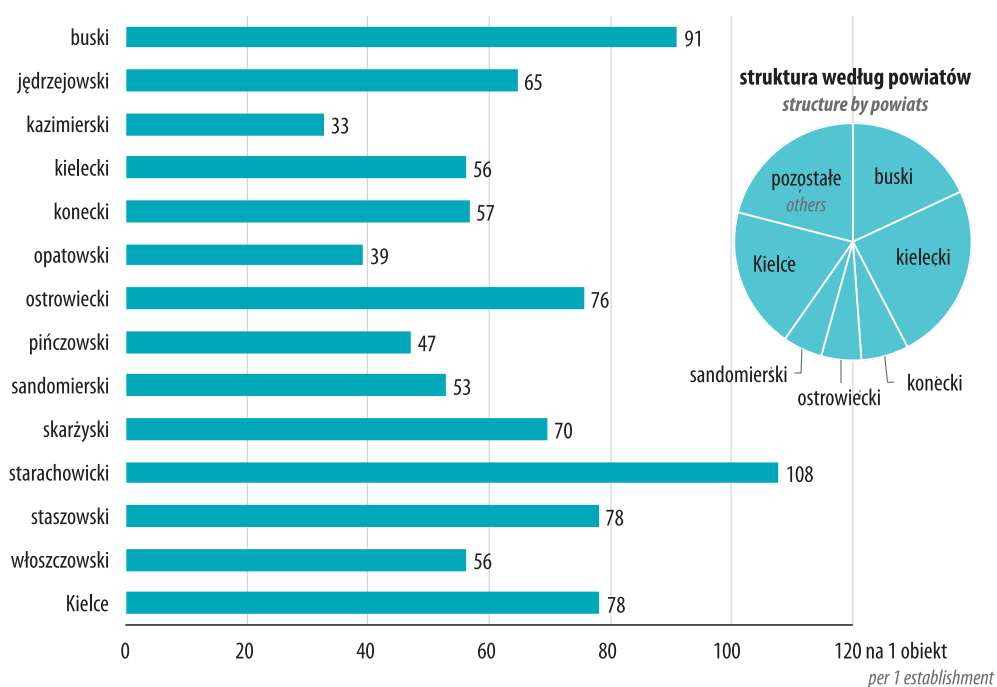
Uwaga: Dane dotyczące turystycznych obiektów noclegowych w przekroju powiatów i gmin do 2011 r. nie uwzględniają informacji o pokojach gościnnych i kwaterach agroturystycznych.

Obiekty noclegowe w województwie świętokrzyskim cechuje duża koncentracja położenia. W 2017 r. blisko 59% wszystkich zlokalizowane było w trzech powiatach: kieleckim – 29,0% ogółu obiektów, mieście Kielce – 16,5% oraz buskim – 13,3%. Trzy powiaty o najmniejszej liczbie obiektów (kazimierski, pińczowski i włoszczowski) skupiały natomiast jedynie ok. 5% ogółu.

Stopień koncentracji miejsc noclegowych był jeszcze wyższy niż obiektów. W ww. trzech powiatach znajdowało się prawie 62% ich ogółu. Najwięcej było ich w powiecie kieleckim – 24% oraz mieście Kielce – 19% ogółu. Na trzecim miejscu znalazł się powiat buski, na który przypadało 18% miejsc noclegowych. Znacznie wyższy niż w przypadku liczby obiektów udział tego powiatu wynika z występowania tam stosunkowo dużych obiektów. Przeciętna liczba miejsc noclegowych przekraczała w buskim o ponad 1/3 średnią w województwie i w 2017 r. wyniosła 91. Większa była jedynie w powiecie starachowickim (108). Dla porównania stosunkowo najmniejsze obiekty występowały w powiecie kazimierskim, w którym przeciętna liczba miejsc noclegowych wyniosła 33 osoby oraz w opatowskim – 39.

Wykres 15. Miejsca noclegowe w województwie świętokrzyskim według powiatów w 2017 r.

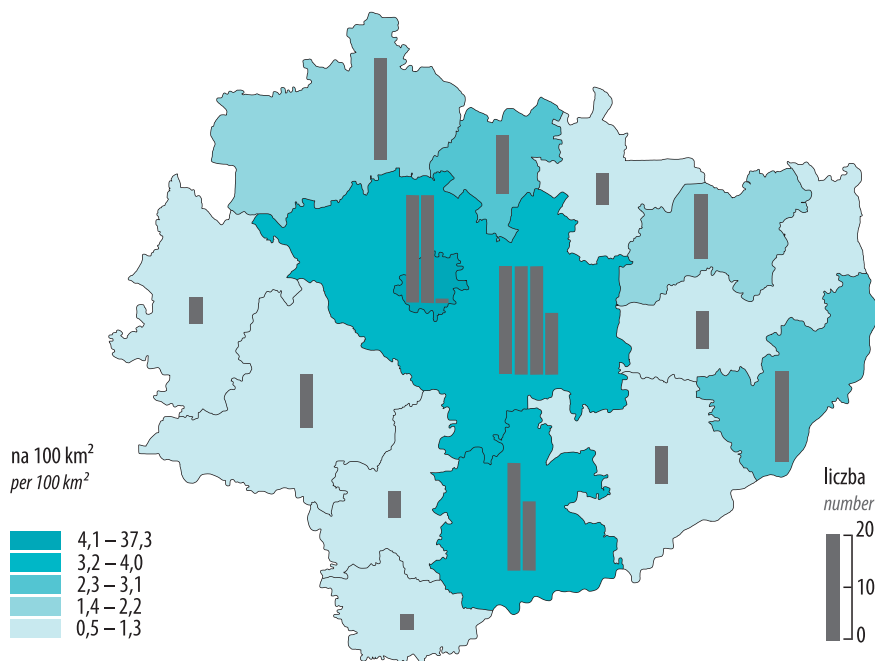
Chart 15. Bed places in świętokrzyskie voivodship by powiats in 2017

Znaczne zróżnicowanie gęstości bazy noclegowej potwierdza analiza liczby obiektów noclegowych w przeliczeniu na 1 km². W 2017 r. jej najwyższą wartość odnotowano w mieście Kielce – 37,3. Poza mia-

stem na prawach powiatu liczba obiektów noclegowych w przeliczeniu na 1 km² przekraczała średni poziom dla województwa (wynoszący 2,1) także w powiatach: buskim – 3,4 obiekty na 1 km², kieleckim – 3,2, skarżyskim – 2,8 oraz sandomierskim – 2,5. Najmniejszą gęstością bazy noclegowej charakteryzowały się natomiast powiaty włoszczowski – 0,6 obiektu na km² oraz kazimierski – 0,7.

Mapa 8. Turystyczne obiekty noclegowe na 100 km² według powiatów w 2017 r.
Map 8. Tourist accommodation establishments per 100 km² by powiats in 2017

Z rozkładem obiektów koresponduje rozmieszczenie miejsc noclegowych. Liczba miejsc w przeliczeniu na 1 km² w 2017 r. zdecydowanie najwyższa była w mieście Kielce, w którym wyniosła 29,2. Poza stolicą województwa jej wysoki poziom odnotowano w charakteryzującym się znaczną liczbą zakładów uzdrowiskowych powiecie buskim – 3,1. Zarówno miasto Kielce jak i powiat buski to nie tylko obszary o wysokiej gęstości rozmieszczenia miejsc noclegowych, ale również tereny, na których w latach 2010–2017 zwiększała się ona szybciej niż średnio w województwie. Trzecim powiatem o dużej gęstości i równocześnie dynamicznie rosnącej liczbie miejsc noclegowych na 1 km² był kielecki.

Najwyższy wzrost gęstości miejsc noclegowych odnotowano w powiecie jędrzejowskim. W 2017 r. wskaźnik ten był ponad dwukrotnie wyższy niż siedem lat wcześniej. Pomimo znacznej poprawy pozostał jednak na stosunkowo niskim poziomie.

Spadek gęstości miejsc noclegowych odnotowano w czterech powiatach (kazimierskim, koneckim, skarżyskim i staszowskim). Wśród nich wyróżniał się powiat skarżyski, w którym pomimo mniejszej liczby miejsc niż w 2010 r., gęstość była w dalszym ciągu znacznie wyższa niż średnio w województwie świętokrzyskim. W pozostałych trzech liczba miejsc w przeliczeniu na 1 km² była stosunkowo nieduża.

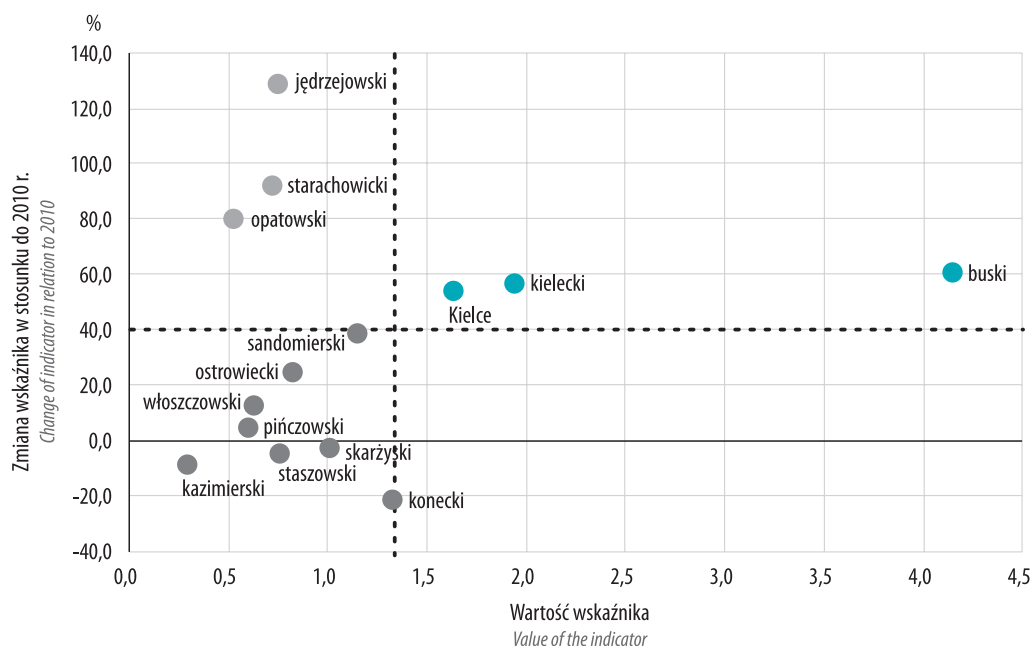
Gęstość miejsc noclegowych zdecydowanie mniejsza była w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim. Liczba miejsc noclegowych na 1 km² była w nim o ponad połowę mniejsza niż w kieleckim: odpowiednio 0,9 i 2,1 miejsca na 1 km². Na jego obszarze jedynie w powiecie buskim wskaźnik ten był wyższy od przeciętnego w województwie.

Znaczna liczba miejsc noclegowych w podregionie kieleckim spowodowała, że na jego terenie wyższy był również wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a (iloraz liczby miejsc noclegowych do liczby mieszkańców). Z uwagi na znacznie większą gęstość zaludnienia różnica była jednak znacznie mniejsza niż w przeliczeniu na jednostkę powierzchni. W 2017 r. na 100 mieszkańców w podregionie kieleckim przypadało 1,4 miejsca noclegowego, a w sandomiersko-jędrzejowskim – 1,2.

Spośród świętokrzyskich powiatów najlepiej rozwiniętymi pod względem wskaźnika funkcji turystycznej były buski i kielecki. Wartość wskaźnika przewyższała w nich odpowiednio ponad trzykrotnie i o blisko połowę średnią dla województwa świętokrzyskiego. Ponadprzeciętna w skali województwa liczba miejsc noclegowych na 100 mieszkańców cechowała także miasto Kielce. Wysokiemu poziomowi wskaźnika funkcji turystycznej w tych trzech powiatach towarzyszył dynamiczny wzrost jego wartości. W pozostałych powiatach wskaźnik funkcji turystycznej kształtował się poniżej średniej w województwie, przy czym najmniejszy był w kazimierskim, w którym stanowił zaledwie ok. 1/5 poziomu wojewódzkiego. W kilku powiatach, pomimo niskiego poziomu, uległ jednak w analizowanym okresie znacznej poprawie. W tej grupie znalazły się jędrzejowski, starachowicki i opatowski. Podobnie jak w przypadku liczby miejsc noclegowych na 1 km² spadek wskaźnika funkcji turystycznej Baretje'a odnotowano w czterech powiatach, a zdecydowanie najgłębszy był w koneckim.

Wykres 16. Wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a według powiatów w 2017 r.

Chart 16. Indicator of tourist function by Baretje by powiats in 2017

- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the national average and change in the value compared to 2010 below the average of świętokrzyskie

Reasumując można stwierdzić, że poszczególne powiaty charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem w zakresie potencjału do przyjęcia turystów w obiektach noclegowych. Wskazują na to zarówno wskaź-

niki dotyczące rozmieszczenia obiektów, jak i znajdujących się w nich miejsc noclegowych. Infrastruktura noclegowa w trzech powiatach (buskim, kieleckim oraz mieście Kielce) jest zdecydowanie lepiej rozwinięta niż w pozostałych. Co więcej w latach 2010–2017 dysproporcje pomiędzy nimi a zdecydowaną większością pozostałych powiatów uległy zwiększeniu.

Tablica 11.
Table 11.

Wybrane wskaźniki dotyczące infrastruktury noclegowej w województwie świętokrzyskim
Selected indices concerning bed places infrastructure in świętokrzyskie voivodship

Powiat	Liczba turystycznych obiektów noclegowych na 100 km ² <i>Number of tourist accommodation establishments per 100 km²</i>		Wskaźnik <i>Indicator</i>			
			funkcji turystycznej Baretje'a (miejsca noclegowe na 100 mieszkańców) <i>of tourist function by Baretje (bed places per 100 population)</i>		gęstości bazy noclegowej (miejsca noclegowe na 1 km ²) <i>of tourist accommodation establishments density (bed places per 1 km²)</i>	
	2010	2017	2010	2017	2010	2017
Ogółem <i>Total</i>	1,4	2,1	1,0	1,3	1,0	1,4
Podregion <i>Subregion</i> kielecki	2,1	3,2	1,0	1,4	1,6	2,1
kielecki	1,6	3,2	1,2	1,9	1,1	1,8
konecki	1,7	1,7	1,7	1,3	1,2	0,9
ostrowiecki	1,5	1,9	0,7	0,8	1,2	1,5
skarżyski	2,3	2,8	1,0	1,0	2,1	1,9
starachowicki	0,8	1,1	0,4	0,7	0,7	1,2
Miasto na prawach powiatu: <i>City with powiat status:</i> Kielce	27,3	37,3	1,1	1,6	19,5	29,2
Podregion Subregion sandomiersko-jędrzejowski	0,8	1,3	0,8	1,2	0,6	0,9
buski	2,0	3,4	2,6	4,1	2,0	3,1
jędrzejowski	0,3	0,8	0,3	0,7	0,2	0,5
kazimierski	0,7	0,7	0,3	0,3	0,3	0,2
opatowski	0,4	0,8	0,3	0,5	0,2	0,3
pińczowski	0,7	0,8	0,6	0,6	0,4	0,4
sandomierski	1,8	2,5	0,8	1,1	1,0	1,3
staszowski	0,6	0,8	0,8	0,8	0,6	0,6
włoszczowski	0,4	0,6	0,5	0,6	0,3	0,3

Rozkład gęstości ruchu turystycznego różnił się jednak nieco od rozmieszczenia obiektów bazy noclegowej. Średnia liczba osób korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych w województwie świętokrzyskim w odniesieniu do powierzchni jednostki terytorialnej wyniosła 50 osób na 1 km². Najwyższą wartość ze względu na małą powierzchnię notowano w mieście Kielce – 1470 turystów/km². Wysoki poziom odnotowano także w powiecie buskim, który odwiedziło 101 turystów/km². Odmiennie niż w przypadku bazy noclegowej w pierwszej trójce nie było natomiast kieleckiego. Jego miejsce zajął sandomierski, w którym liczba turystów na 1 km² wyniosła 76. Najmniejszą gęstością ruchu turystycznego charakteryzowały się powiaty jędrzejowski i włoszczowski – po 9 turystów/km² oraz kazimierski i opatowski – po 10 turystów na 1 km².

Większość turystów przyjeżdżających do województwa świętokrzyskiego zatrzymywała się w podregionie kieleckim. W 2017 r. przypadało na ten podregion 64,8% korzystających z nocle-

gów. Udział ten obniżył się jednak w porównaniu z 2010 r. o 4 p. proc. Wzrost odsetka turystów w podregionie sandomiersko-jędrzejewskim to przede wszystkim efekt ich znacznie większej liczby w powiecie buskim, którego udział zwiększył się w analizowanym okresie z 11,6% do 16,8%. Pomimo tego wzrostu najwięcej korzystających z noclegów w dalszym ciągu notowano w mieście Kielce oraz w powiecie kieleckim. Ich udział w ogólnej liczbie turystów w województwie świętokrzyskim w 2017 r. wyniósł odpowiednio 27,9% i 17,0%. Najmniejsza grupa osób skorzystała z bazy noclegowej w powiatach: kazimierskim – 0,7% ogółu turystów oraz pińczowskim – 1,2%.

Tablica 12. Korzystający z noclegów w województwie świętokrzyskim
Table 12. Tourists accommodated in świętokrzyskie voivodship

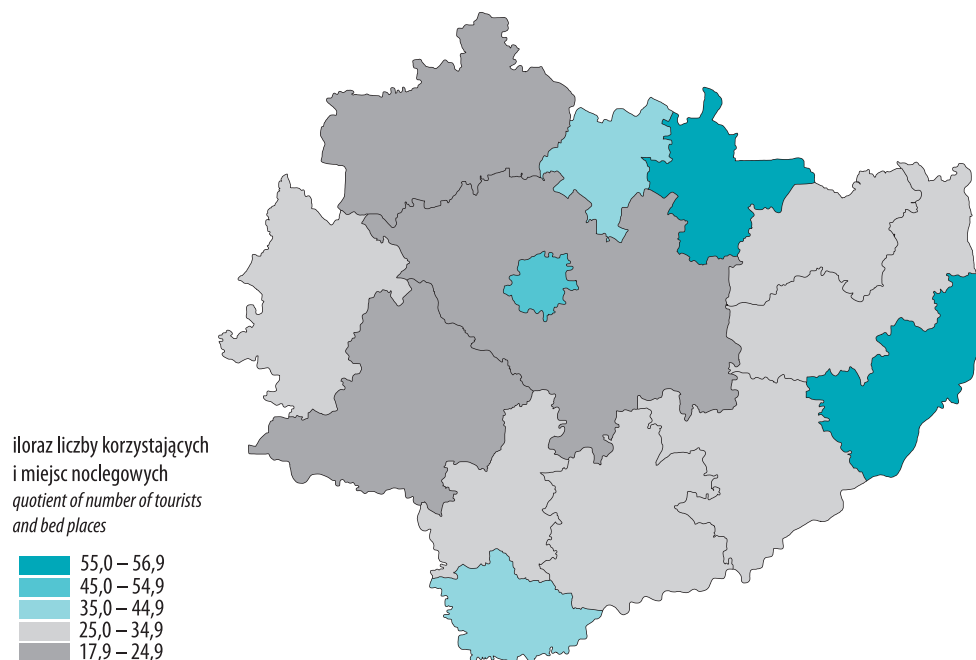
Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem Total	406570	435020	440403	448675	477171	518058	595722	580281
	W % In %							
Podregion Subregion kielecki	68,8	69,7	68,7	66,5	65,5	65,2	65,6	64,8
kielecki	19,0	19,6	19,4	19,7	20,7	19,3	19,3	17,0
konecki	4,6	7,4	7,3	6,6	6,0	5,8	4,9	3,6
ostrowiecki	5,0	5,3	5,2	5,1	4,4	4,7	4,6	5,2
skarżyski	5,7	5,5	6,4	5,3	5,0	5,1	4,6	4,7
starachowicki	5,6	4,9	4,7	5,1	3,7	4,3	5,1	6,3
Miasto na prawach powiatu: City with powiat status: Kielce	29,0	27,1	25,7	24,7	25,6	26,0	27,1	27,9
Podregion Subregion sandomiersko-jędrzejewski	31,2	30,3	31,3	33,5	34,5	34,8	34,4	35,2
buski	11,6	11,4	11,8	14,9	16,1	17,3	17,3	16,8
jędrzejewski	2,2	2,0	1,5	1,5	1,4	1,1	1,8	2,0
kazimierski	0,8	0,9	0,6	0,6	0,7	#	0,7	0,7
opatowski	0,6	0,5	0,4	0,7	1,3	1,5	1,5	1,5
pińczowski	1,2	1,1	1,0	1,1	1,0	#	1,0	1,2
sandomierski	8,8	8,5	9,7	8,6	9,1	9,1	8,3	8,8
staszowski	5,3	4,9	4,8	4,9	3,7	3,2	2,6	2,9
włoszczowski	0,7	1,0	1,4	1,2	1,2	1,1	1,1	1,4

Efektom rosnącego ruchu turystycznego była poprawa wskaźnika rozwoju bazy noclegowej w województwie świętokrzyskim. Pomimo wzrostu pozostawał on jednak w analizowanym okresie na stosunkowo niewysokim poziomie. W 2017 r. iloraz liczby korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych osiągnął 34,9, podczas gdy siedem lat wcześniej wyniósł 33,2.

Różnice w wysokości wskaźnika rozwoju bazy noclegowej między podregionami nie były duże. Nieco wyższy jego poziom odnotowano w podregionie kieleckim – 35,3, podczas gdy w sandomiersko-jędrzejewskim – 34,2. Znacznie większe zróżnicowanie występowało w przekroju powiatów. Najwięcej turystów w stosunku do możliwości obiektów zatrzymało się w powiatach sandomierskim oraz starachowickim, w których wskaźnik rozwoju bazy noclegowej wyniósł 56,9. Na kolejnych miejscach pod tym względem uplasowało się miasto Kielce – 50,4 oraz powiat kazimierski – 42,7. Na przeciwnym biegunie znalazł się powiat jędrzejewski, w którym wskaźnik rozwoju bazy noclegowej ukształtował się na poziomie ponad trzykrotnie niższym niż w sandomierskim i starachowickim – 17,9. Niską wartość odnotowano także

w powiecie koneckim – 19,5 oraz w kieleckim, gdzie pomimo relatywnie dużej liczby korzystających z noclegów wskaźnik rozwoju bazy noclegowej wyniósł jedynie 24,5.

Mapa 9. Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej w 2017 r.
Map 9. Accommodation development index in 2017

Na znaczną i rosnącą koncentrację ruchu turystycznego w województwie świętokrzyskim wskazują informacje na temat liczby udzielonych noclegów. W 2017 r. blisko połowa z nich (44,7%) przypadała na powiat buski. Jego udział wzrósł przy tym w porównaniu z 2010 r. o 4 p. proc. W mieście Kielce, zajmującym pod tym względem drugą lokatę, odsetek udzielonych noclegów był prawie trzy razy mniejszy i wyniósł 16,6%. Na przestrzeni siedmiu lat nieco się obniżył (o niespełna 1 p. proc.). Trzecim powiatem o stosunkowo dużej liczbie noclegów w analizowanym okresie był kielecki. Jego udział pozostał na poziomie sprzed siedmiu lat i wyniósł 13,5%. W pozostałych powiatach liczba udzielonych noclegów była zdecydowanie niższa. W 2017 r. najmniej odnotowano ich w kazimierskim, na który przypadało 0,3% ogółu noclegów w województwie, pińczowskim – 0,6% i włoszczowskim – 0,7%.

Bardzo wysoka na tle województwa liczba noclegów w powiecie buskim spowodowała, że odmiennie w przypadku liczby turystów, większość z nich odnotowano w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim. Udział tej jednostki terytorialnej zwiększył się w latach 2010–2017 z 53,5% do 56,1% łącznej liczby noclegów w województwie świętokrzyskim.

Tablica 13. Udzielone noclegi w województwie świętokrzyskim
Table 13. Nights spent in świętokrzyskie voivodship

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem <i>Total</i>	1206889	1248622	1347481	1342186	1405126	1466752	1643961	1674397
	W % <i>In %</i>							
Podregion <i>Subregion</i> kielecki	46,5	44,9	43,6	42,6	41,5	41,7	42,4	43,9
kielecki	13,5	13,3	14,3	14,3	14,5	13,8	13,7	13,5
konecki	5,2	5,2	5,7	5,2	4,3	4,1	3,5	3,0
ostrowiecki	3,3	3,5	3,1	3,0	2,7	2,9	2,7	3,3
skarżyski	3,7	3,2	3,6	3,0	2,9	3,2	2,8	2,6
starachowicki	3,2	2,4	2,3	2,7	2,3	2,7	3,8	4,9
Miasto na prawach powiatu: <i>City with powiat status:</i> Kielce	17,5	17,4	14,7	14,4	14,9	15,0	15,9	16,6
Podregion <i>Subregion</i> sandomiersko-jędrzejowski	53,5	55,1	56,4	57,4	58,5	58,3	57,6	56,1
buski	40,7	42,9	43,8	45,6	46,1	47,7	46,9	44,7
jędrzejowski	1,9	1,9	1,6	2,1	2,1	1,2	1,5	1,9
kazimierski	0,5	0,4	0,2	0,2	0,3	#	0,4	0,3
opatowski	0,5	0,3	0,2	0,5	0,8	0,8	0,8	0,9
pińczowski	1,1	0,9	0,9	0,7	0,5	#	0,6	0,6
sandomierski	4,2	4,3	4,9	4,5	4,6	5,1	5,0	4,8
staszowski	4,3	3,7	4,1	3,2	3,4	2,2	1,9	2,2
włoszczowski	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,5	0,6	0,7

Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera obrazujący liczbę turystów w przeliczeniu na 100 osób zamieszkujących dany obszar wykazywał w analizowanym okresie znaczne zróżnicowanie. W 2017 r. jego wartość wahała się od 12,3 w powiecie kazimierskim do 134,4 w powiecie buskim. Oprócz buskiego wysoki poziom wskaźnika odnotowano m.in. w mieście Kielce – 82,0 oraz w sandomierskim – 65,0. Niskie wartości odnotowano natomiast m.in. w powiatach: jędrzejowskim – 13,3 i opatowskim – 16,4.

W stosunku do 2010 r. zróżnicowanie wskaźnika intensywności ruchu według Schneidera uległo zwiększeniu. Wynikało to przede wszystkim z jego znacznego wzrostu w dominującym w tym obszarze powiecie buskim. W 2010 r. na 100 mieszkańców przypadało w nim ponad dwukrotnie mniej turystów niż w 2017. Jeszcze wyższy wzrost wskaźnika intensywności ruchu według Schneidera odnotowano w powiatach opatowskim i włoszczowskim, w których w latach 2010–2017 zwiększył się odpowiednio czterokrotnie i prawie trzykrotnie. Oprócz tych trzech powiatów ponadprzeciętny wzrost liczby turystów na 100 mieszkańców wystąpił także w starachowickim, ostrowieckim i sandomierskim. Jedynym powiatem, w którym wskaźnik intensywności ruchu według Schneidera w tym okresie się obniżył był staszowski.

Na bardzo duży ruch turystyczny w powiecie buskim na tle województwa świętokrzyskiego wskazuje także wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata obrazujący liczbę udzielonych noclegów w przeliczeniu na 100 osób zamieszkujących dany obszar. W 2017 r. wyniósł 1032,4 i blisko ośmiokrotnie przewyższał średni poziom w województwie. W ostatnich latach w powiecie buskim rósł przy tym relatywnie szybko i był o 57% wyższy niż siedem lat wcześniej. W tym samym okresie w całym województwie przeciętnie wskaźnik ten zwiększył się o 43%. Drugi najwyższy poziom

wskaźnika intensywności ruchu turystycznego według Charvata odnotowano w mieście Kielce. Był tam jednak już zdecydowanie mniejszy i w 2017 r. wyniósł 141,0. W pozostałych powiatach liczba udzielonych noclegów na 100 mieszkańców kształtowała się poniżej średniej w województwie. Najmniejszy wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata w 2017 r. odnotowano w powiatach: kazimierskim – 16,9, włoszczowskim – 24,5 i pińczowskim – 24,8.

Szybszy niż przeciętnie wzrost wskaźnika intensywności ruchu turystycznego według Charvata w latach 2010–2017 odnotowano w siedmiu powiatach. Najwyższy był w opatowskim, starachowickim oraz włoszczowskim. Spadek tego wskaźnika wystąpił jedynie w trzech powiatach: staszowskim, pińczowskim oraz koneckim.

Tablica 14. Wybrane wskaźniki dotyczące korzystających z turystycznych obiektów noclegowych w województwie świętokrzyskim

Table 14. Selected indices concerning tourists in tourist accommodation establishments in świętokrzyskie voivodship

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego <i>Tourist traffic intensity rate</i>			
	według Schneidera <i>by Schneider</i>		według Charvata <i>by Charvat</i>	
	2010	2017	2010	2017
Ogółem <i>Total</i>	31,6	46,4	93,9	134,0
Podregion <i>Subregion</i> kielecki	35,7	49,0	71,6	95,8
kielecki	37,7	47,3	79,6	107,7
konecki	22,2	25,7	74,2	61,1
ostrowiecki	17,3	26,9	34,5	49,4
skarżyski	28,8	36,0	55,7	58,2
starachowicki	23,9	40,3	41,1	90,0
Miasto na prawach powiatu: <i>City with powiat status:</i> Kielce	58,1	82,0	104,2	141,0
Podregion <i>Subregion</i> sandomiersko-jędrzejowski	25,3	42,4	129,0	194,6
buski	63,4	134,4	657,6	1032,4
jędrzejowski	9,9	13,3	25,3	37,5
kazimierski	8,7	12,3	15,4	16,9
opatowski	4,1	16,4	9,8	28,1
pińczowski	12,1	17,3	31,1	24,8
sandomierski	43,6	65,0	61,5	102,4
staszowski	28,8	22,9	69,3	49,7
włoszczowski	6,5	17,7	12,3	24,5

Do szybko rosnącej liczby udzielonych noclegów ogółem w znacznym stopniu przyczyniły się hotele. W większości powiatów liczba noclegów w obiektach tego typu rosła przy tym szybciej niż noclegów ogółem. Utrzymywanie tej tendencji skutkowało zwiększeniem indeksu noclegów w hotelach¹ w analizowanym okresie – z 42,1% do 49,9%. Wzrost ten należy wiązać z rozwojem bazy noclegowej tego typu, a także poprawą sytuacji materialnej gospodarstw domowych, co sprzyja wyborowi obiektów o relatywnie wyższym standardzie.

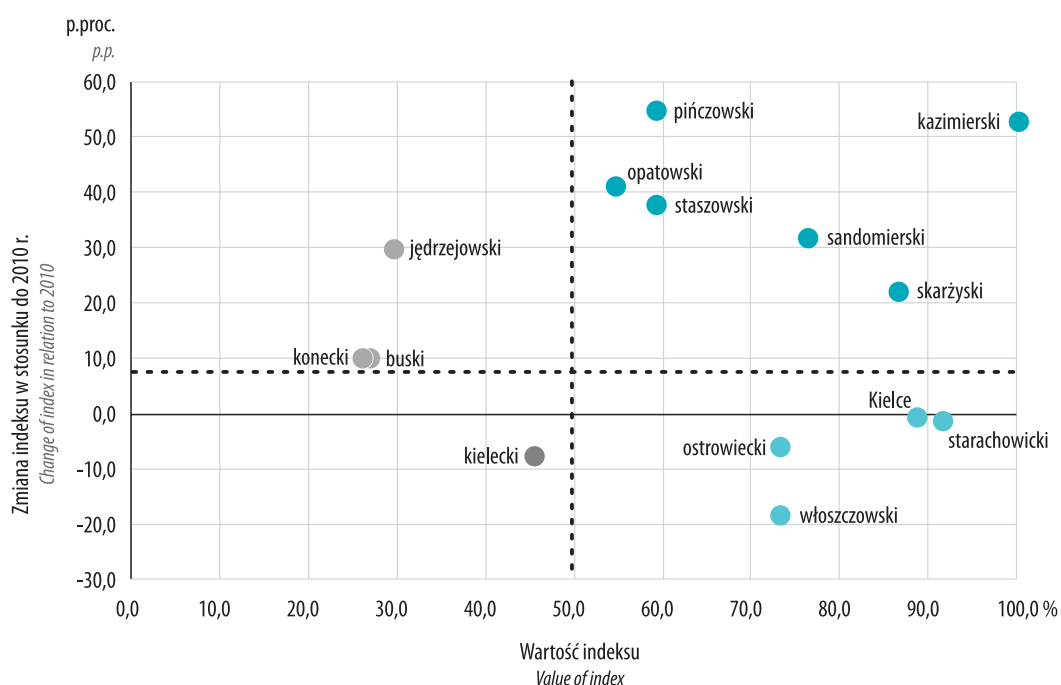
¹ Indeks noclegów w hotelach = liczba noclegów udzielonych w hotelach / liczba noclegów udzielonych w turystycznych obiektach noclegowych ogółem * 100%.

Najwyższe wartości indeksu noclegów udzielonych w hotelach w 2017 r. wystąpiły w powiatach: kazimierskim – 100%, starachowickim – 92% oraz mieście Kielce – 88%, a w 10 powiatach przekraczały on 50%. Najniższy odsetek noclegów udzielonych w hotelach wystąpił natomiast w koneckim – 26%, buskim – 27% oraz jędrzejowskim – 30%.

Wzrost indeksu noclegów w hotelach wystąpił w większości powiatów. Najwyższy był w pińczowskim – o 55 p. proc., kazimierskim – o 53 p. proc. i opatowskim – o 41 p. proc. W konsekwencji tak wysokiego wzrostu we wszystkich trzech powiatach w 2017 r. indeks kształtował się powyżej średniej w województwie. Niższy niż przed siedmioma laty udział noclegów hotelowych odnotowano w pięciu powiatach (w tym najgłębszy spadek wystąpił w powiecie włoszczowskim – o 19 p. proc.). W czterech z nich indeks pozostał jednak na relatywnie wysokim poziomie. Jedynie w powiecie kieleckim w wyniku spadku obniżył się poniżej poziomu notowanego w skali całego województwa.

Wykres 17. Indeks noclegów w hotelach według powiatów w 2017 r.

Chart 17. Nights spent in hotels index by powiats in 2017

- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above voivodship average and change in the value compared to 2010 below the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the national average and change in the value compared to 2010 below the average of świętokrzyskie

Stosunkowo niski na tle kraju odsetek turystów zagranicznych był w województwie świętokrzyskim powszechny. W 2017 r. w żadnym powiecie udział obcokrajowców wśród ogółu turystów nie osiągnął nawet połowy wartości ogólnopolskiej. Jego najwyższą wartość odnotowano w mieście Kielce – 10,2%, a także w powiatach sandomierskim – 9,7% oraz opatowskim – 5,6%. Najmniejszy od-

setek turystów z zagranicy wystąpił natomiast w powiecie koneckim – 1,8% oraz w pińczowskim i w buskim – po 2,0%.

Niewielka na tle kraju liczba obcokrajowców odwiedzających poszczególne powiaty na terenie analizowanego województwa przełożyła się na stosunkowo niską liczbę noclegów. Indeks noclegów udzielonych turystom zagranicznym² w 2017 r. wyniósł 4,9%, podczas gdy w skali kraju był ponad czterokrotnie wyższy. W analizowanym okresie odnotowano przy tym jego niewielki spadek. W 2010 r. noclegi udzielone turystom z zagranicy stanowiły 5,5% ogółu. Do tego spadku w znacznym stopniu przyczynił się powiat ostrowiecki, w którym w 2017 r. udzielono ich cztery razy mniej niż przed siedmioma laty. W rezultacie udział noclegów udzielonych turystom zagranicznym w tym powiecie, który w 2010 r. przekraczał średni poziom w Polsce, obniżył się o 23 p. proc. do 5,1%.

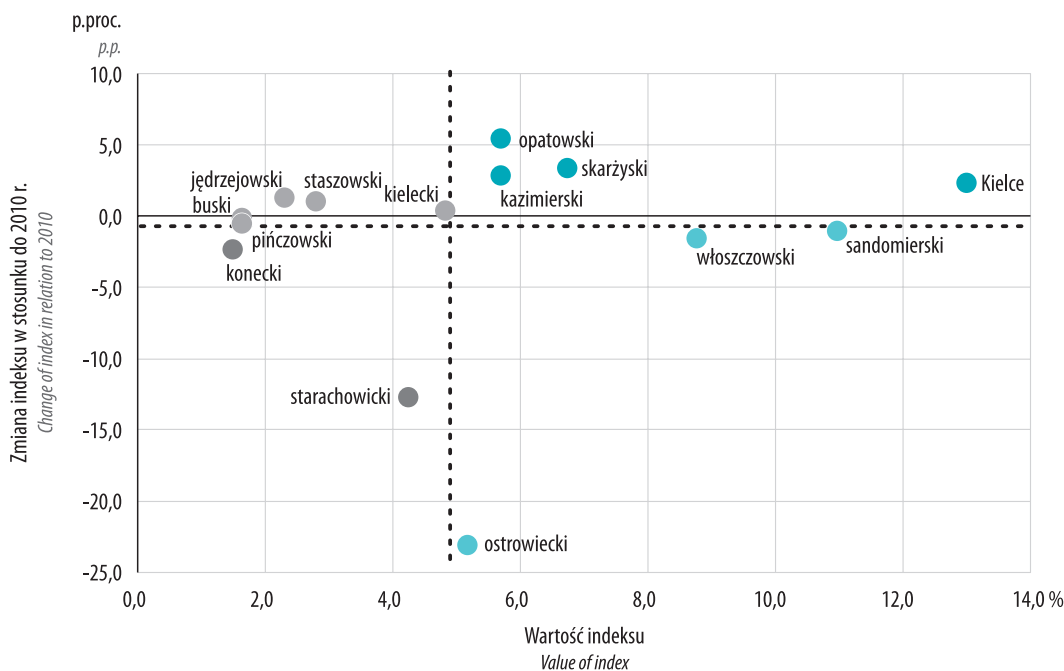
W 2017 r. najwyższą wartość indeksu noclegów udzielonych turystom zagranicznym odnotowano w mieście Kielce – 13,0%. W analizowanym okresie uległa ona przy tym zwiększeniu. Spośród powiatów, w których indeks noclegów udzielonych turystom zagranicznym przekraczał w 2017 r. średnią wartość w województwie, odsetek noclegów udzielonych obcokrajowcom zwiększył się także w opatowskim, skarżyskim oraz kazimierskim. Powiat opatowski był jednocześnie tym, w którym odnotowano najwyższy wzrost indeksu w porównaniu z 2010 r. – o 5,6 p. proc.

Spadek indeksu noclegów udzielonych turystom zagranicznym wystąpił w sześciu powiatach. Poza ostrowieckim głęboki był w starachowickim, w którym obniżył się o 12,6 p. proc. W pozostałych czterech powiatach o mniejszej niż w 2010 r. wartości indeksu spadek był niewielki. W rezultacie np. w sandomierskim i włoszczowskim pomimo spadku udział noclegów udzielonych turystom z zagranicy pozostał stosunkowo wysoki – odpowiednio 11,0% i 8,7%.

Najniższy poziom indeksu odnotowano w powiatach: koneckim – 1,5% oraz pińczowskim i buskim – po 1,6%. W dwóch pierwszych odnotowano przy tym dalszy spadek, natomiast w buskim odsetek noclegów udzielonych turystom zagranicznym w ogólnej liczbie noclegów pozostał na poziomie sprzed siedmiu lat.

2 Indeks noclegów udzielonych turystom zagranicznym = liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym / liczba udzielonych noclegów ogółem * 100%.

Wykres 18. Indeks noclegów udzielonych turystom zagranicznym według powiatów w 2017 r.
 Chart 18. *Nights spent by foreign tourist index by powiats in 2017*

- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above voivodship average and change in the value compared to 2010 below the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the national average and change in the value compared to 2010 below the average of świętokrzyskie

Ruch turystyczny obcokrajowców w województwie świętokrzyskim skupiał się w trzech powiatach. Zdecydowanie największe znaczenie miało miasto Kielce. W 2017 r. udział turystów zagranicznych korzystających z noclegów wyniósł tam blisko 48% ogółu obcokrajowców w analizowanym województwie. Niewiele mniejszy był odsetek udzielonych noclegów – ponad 44% ogółu. Na dwóch kolejnych miejscach znalazły się powiaty kielecki i buski. W 2017 r. udział kieleckiego w liczbie zagranicznych turystów w województwie wyniósł 13%. Liczba turystów z zagranicy w buskim była znacznie mniejsza. W powiecie tym zatrzymało się jedynie 6% ich ogółu w województwie. Odmienne kształtowała się liczba udzielonych noclegów, która w powiecie buskim była wyższa niż w kieleckim. Udział tych powiatów w liczbie noclegów w województwie w 2017 r. wyniósł odpowiednio 15% i 13%.

Koncentracja ruchu turystów z zagranicy w ciągu analizowanego okresu uległa wyraźnemu zwiększeniu. W 2017 r. udział miasta Kielce oraz powiatów kieleckiego i buskiego był wyższy niż siedem lat wcześniej, zarówno w przypadku liczby korzystających, jak i udzielonych im noclegów. Szczególnie duży wzrost odnotowano w stolicy województwa. W 2017 r. udział miasta Kielce w liczbie zagranicznych turystów w województwie wzrósł o 12 p. proc., a udzielonych w nim noclegów o 11 p. proc.

Tablica 15. Turyści zagraniczni w województwie świętokrzyskim
Table 15. Foreign tourists in świętokrzyskie voivodship

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Korzystający z noclegów <i>Tourists accommodated</i>		Udzielone noclegi <i>Nights spent</i>	
	2010	2017	2010	2017
Ogółem <i>Total</i>	26546	34716	66861	81883
	W % <i>In %</i>			
Podregion <i>Subregion</i> kielecki	80,7	74,5	76,2	69,5
kielecki	10,7	13,3	10,5	13,2
konecki	1,1	1,1	3,5	0,9
ostrowiecki	16,5	4,3	16,9	3,5
skarżyski	3,3	4,3	2,2	3,6
starachowicki	13,5	3,9	9,8	4,2
Miasto na prawach powiatu: <i>City with powiat status:</i> Kielce	35,6	47,6	33,4	44,1
Podregion <i>Subregion</i> sandomiersko-jędrzejowski	19,3	25,5	23,8	30,5
buski	3,6	5,6	11,8	14,8
jędrzejowski	0,2	0,9	0,3	0,9
kazimierski	0,6	0,6	0,2	0,4
opatowski	0,0	1,4	0,0	1,0
pińczowski	0,4	0,4	0,4	0,2
sandomierski	12,6	14,3	8,9	10,8
staszowski	1,2	1,3	1,2	1,2
włoszczowski	0,7	1,0	0,9	1,2

Wśród turystów zagranicznych w większości powiatów dominowali Niemcy oraz Ukraińcy. Ich udział był jednak zróżnicowany przestrzennie. W 2017 r. najwyższy odsetek noclegów udzielonych mieszkańcom Niemiec odnotowano w powiecie starachowickim – prawie 36%, a także w jędrzejowskim, kazimierskim i ostrowieckim – po 21%. Na przeciwnym biegunie znalazły się włoszczowski i opatowski, w których Niemcom udzielono odpowiednio 4% i 6% wszystkich noclegów na terenie powiatu. W przypadku mieszkańców Ukrainy zróżnicowanie było jeszcze większe. W 2017 r. ich najwyższy udział odnotowano w powiatach koneckim, w którym na ten kraj przypadło 56% ogółu udzielonych noclegów, a także w skarżyskim – 42% i w kazimierskim – 39%. Najmniejszy był on natomiast w buskim i starachowickim, w których noclegi dla mieszkańców Ukrainy stanowiły po 3% spośród wszystkich zaoferowanych obcokrajowcom.

Tablica 16. Noclegi udzielone turystom zagranicznym według wybranych krajów w 2017 r.
Table 16. Nights spent by foreign tourists by selected countries in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	W tym <i>Of which</i>						
		Francja <i>France</i>	Niemcy <i>Germany</i>	USA	Szwecja <i>Sweden</i>	Ukraina <i>Ukraine</i>	Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	Włochy <i>Italy</i>
Ogółem <i>Total</i>	81883	3275	10586	3311	2846	12717	5186	5645
Podregion <i>Subregion</i> kielecki	56918	1336	6270	1319	2026	10596	3497	4335
kielecki	10824	268	967	482	330	3008	473	643
konecki	735	13	59	10	11	415	–	21
ostrowiecki	2829	21	581	13	33	410	125	126
skarżyski	2976	106	240	31	40	1242	125	52
starachowicki	3453	74	1229	16	9	104	94	160
Miasto na prawach powiatu: <i>City with powiat status:</i> Kielce	36101	854	3194	767	1603	5417	2680	3333
Podregion <i>Subregion</i> sandomiersko-jędrzejowski	24965	1939	4316	1992	820	2121	1689	1310
buski	12114	571	2082	1626	599	409	669	184
jędrzejowski	738	38	159	21	19	152	58	88
kazimierski	326	6	68	–	–	128	65	7
opatowski	844	12	54	8	11	184	38	101
pińczowski	157	15	23	2	–	46	2	11
sandomierski	8808	1244	1719	290	159	864	794	409
staszowski	1001	51	168	44	19	143	62	95
włoszczowski	977	2	43	1	13	195	1	415

Niemcy przyjeżdżający do województwa najczęściej zatrzymywali się w stolicy województwa. W 2017 r. na miasto Kielce przypadało 30% ogółu noclegów udzielonych w województwie świętokrzyskim mieszkańcom tego kraju. Spośród pozostałych powiatów często przebywali oni także w buskim – 20% noclegów oraz sandomierskim – 16%. Inaczej wyglądała struktura pobytu Ukraińców. Zatrzymywali się oni głównie w stolicy województwa i jej okolicy. Noclegi udzielone Ukraińcom w Kielcach stanowiły 43% ogółu w województwie, a w powiecie kieleckim – 24%.

Jedynym powiatem, w którym w 2017 r. najwyższy odsetek noclegów udzielonych turystom zagranicznym przypadał na inny kraj niż Niemcy i Ukraina był włoszczowski. Na jego obszarze z największej liczby noclegów skorzystali Włosi. Mieszkańcom tego kraju udzielono 42% ogółu noclegów. Gwałtowny wzrost napływu obcokrajowców pochodzących z tego kraju nastąpił w ostatnich dwóch latach analizowanego okresu. Wcześniej rocznie Włochom udzielano w powiecie włoszczowskim od kilku do kilkunastu noclegów.

Spośród powiatów o dużej liczbie noclegów buski wyróżniał się stosunkowo wysokim odsetkiem mieszkańców Niemiec i Stanów Zjednoczonych, kielecki – Ukraińców, natomiast w sandomierskim dużo czasu spędzili Niemcy i Francuzi. Struktura udzielonych noclegów w mieście Kielce nie odbiegała natomiast istotnie od obserwowanej w całym województwie.

Przez cały analizowany okres w obydwu podregionach województwa świętokrzyskiego występował ni-

ski na tle kraju poziom indeksu sezonowości³. W 2017 r. w kieleckim udział noclegów udzielonych w lipcu i sierpniu wyniósł 25,0%, a w sandomiersko-jędrzejowskim – 21,2%.

Niski indeks sezonowości w latach 2010-2017 to przede wszystkim wynik jego niewielkiej wartości w powiatach, w których liczba noclegów jest najwyższa: buskim oraz mieście Kielce. W analizowanym okresie udział noclegów udzielonych w lipcu i w sierpniu kształtował się w nich poniżej średniej w województwie. W powiecie buskim odnotowano jego niewielki spadek (niepełna 1 p. proc.), natomiast w mieście Kielce zwiększył się o blisko 4 p. proc. Pomimo wyraźnego wzrostu indeksu sezonowości w stolicy województwa w 2017 r. w tych dwóch powiatach odnotowano najniższą wartość indeksu sezonowości: w buskim 18,6%, a w mieście Kielce – 19,5%.

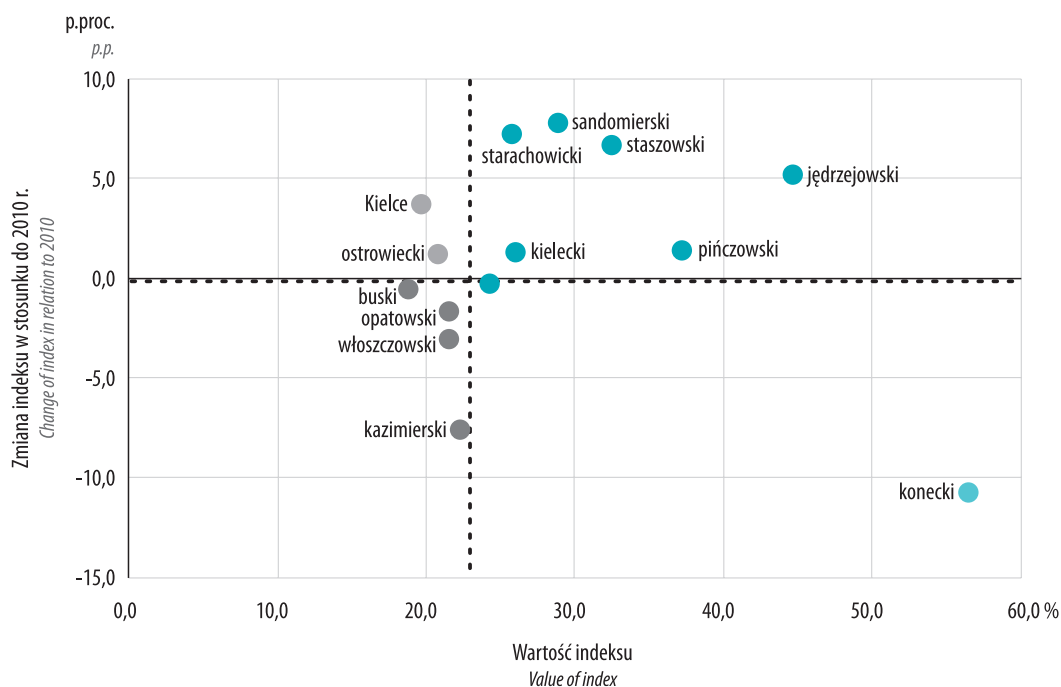
Niski poziom sezonowości nie dotyczy całego obszaru województwa świętokrzyskiego. W 2017 r. najwyższym udziałem noclegów udzielonych w okresie wakacyjnym charakteryzowały się powiaty: konecki – 56,3%, jędrzejowski – 44,5% oraz pińczowski – 37,1%. W powiatach tych również siedem lat wcześniej notowano wysoki poziom indeksu sezonowości. Był on znacznie wyższy zarówno od średniego poziomu w województwie, jak i w kraju. Powiaty te różnicował natomiast kierunek zmian indeksu. O ile w jędrzejowskim i pińczowskim udział noclegów udzielonych w miesiącach wakacyjnych zwiększył się w analizowanym okresie, to konecki charakteryzował się największym spadkiem w województwie – o 11 p. proc.

Głęboki spadek indeksu sezonowości (poza koneckim) odnotowano na terenie powiatu kazimierskiego – o prawie 8 p. proc. W efekcie obniżył się tu w analizowanym okresie poniżej średniej w województwie. Najwyższy wzrost wystąpił natomiast w sandomierskim – o blisko 8 p. proc., starachowickim – ponad 7 p. proc. oraz staszowskim – prawie 7 p. proc. W efekcie w tych trzech powiatach indeks sezonowości w 2017 r. kształtował się powyżej średniej w województwie.

³ Indeks sezonowości = liczba noclegów udzielonych w turystycznych obiektach noclegowych w miesiącach wakacyjnych, tj. lipcu i sierpniu / liczba udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych ogółem * 100%.

Wykres 19. Indeks sezonowości według powiatów w 2017 r.

Chart 19. Seasonality index by powiats in 2017

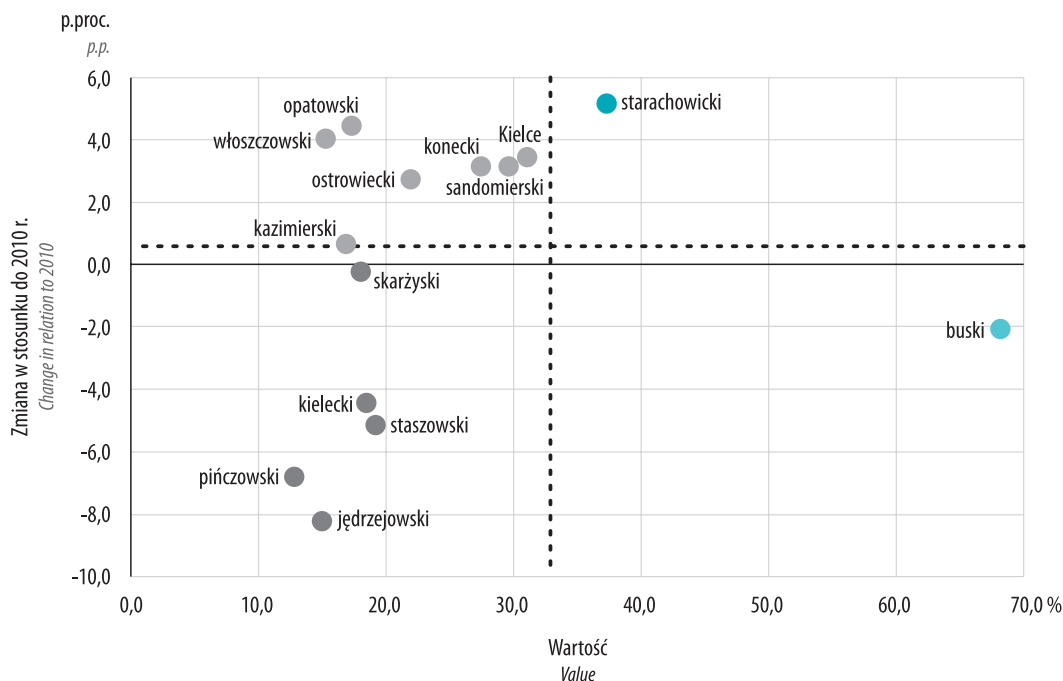
- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above voivodship average and change in the value compared to 2010 below the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the national average and change in the value compared to 2010 below the average of świętokrzyskie

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w województwie świętokrzyskim w 2017 r. w większości powiatów kształtował się na niskim poziomie. Cechował się jednak znacznym zróżnicowaniem. Zdecydowanie wyższy stopień wykorzystania miejsc noclegowych odnotowano w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim – 45,8%, podczas gdy w podregionie kieleckim – 24,2%. O tak dużych dysproporcjach zdecydował powiat buski, w którym poziom tego wskaźnika ponad dwukrotnie przekraczał średnią w województwie wynosząc 68,1%. Zdecydowanie najwyższy stopień wykorzystania miejsc noclegowych spośród wszystkich powiatów utrzymywał się przy tym w buskim przez cały analizowany okres (siedem lat wcześniej był o 2 p. proc. wyższy). Przyczyn tego zjawiska, podobnie jak niskiego indeksu sezonowości, należy upatrywać w charakterze ruchu turystycznego na tym terenie, który związany jest w znacznym stopniu z funkcjonującymi tu uzdrowiskami. Duża popularność uzdrowisk powoduje, że są one licznie odwiedzane niezależnie od pory roku. Poza buskim wyższy od przeciętnego w województwie stopień wykorzystania miejsc noclegowych odnotowano jedynie w powiecie starachowickim – 37,2%. Powiat ten charakteryzował się przy tym najwyższym wzrostem tego wskaźnika. W ciągu siedmiu lat w starachowickim stopień wykorzystania miejsc noclegowych zwiększył się o ponad 5 p. proc. Stosunkowo wysokim wzrostem wskaźnika w analizowanym okresie charakteryzowały się także powiaty opatowski – o prawie 5% i włoszczowski – o ponad 4%. Największy spadek stopnia wykorzystania miejsc noclegowych odnotowano natomiast w powiatach jędrzejowskim – o ponad 8 p. proc. oraz pińczowskim – blisko 7 p. proc.

W następstwie tak dużego spadku w 2017 r. wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych był w nich najniższy w województwie: w pińczowskim – 12,7%, a jędrzejowskim – 14,8%.

Wykres 20. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według powiatów w 2017 r.

Chart 20. Occupancy rate of bed places by powiats in 2017

- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator above voivodship average and change in the value compared to 2010 below the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. powyżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the voivodship average and change in the value compared to 2010 above the average for świętokrzyskie
- Wartość wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej i zmiana wartości wobec 2010 r. poniżej przeciętnej dla świętokrzyskiego
Value of the indicator below the national average and change in the value compared to 2010 below the average of świętokrzyskie

Obiekty turystyczne w województwie świętokrzyskim znajdowały się w 61 gminach, spośród których w 37 liczba obiektów była większa niż 1. Największą liczbą miejsc noclegowych w przeliczeniu na 1 km² charakteryzowały się jednostki miejskie: Kielce – 29, Sandomierz – 28 i Starachowice – 18. Spośród gmin wiejskich najwięcej było ich natomiast w Solcu-Zdroju – 10 i Miedzianej Górze – 9.

Gminami o najwyższym poziomie funkcji turystycznej były: Solec-Zdrój, w którym na 100 mieszkańców przypadało 16 miejsc noclegowych oraz Raków – 11. W latach 2010–2017 te dwie jednostki charakteryzowały się zdecydowanie najwyższym wzrostem tego wskaźnika. Jeszcze w 2010 r. na 100 miejsc noclegowych w Rakowie przypadało jedynie 2, a w Solcu-Zdroju – 10 miejsc noclegowych. Skalę wzrostu wskaźnika Baretje'a w Rakowie podkreśla fakt, że jeszcze na początku analizowanego okresu gminy tej nie było wśród dziesięciu o najwyższej liczbie miejsc noclegowych na 100 mieszkańców.

Tablica 17. Gminy o najwyższej wartości wskaźnika funkcji turystycznej Baretje'a
 Table 17. *Gminas with highest indicator of tourist function by Baretje*

Gmina	Wskaźnik Indicator	Gmina	Wskaźnik Indicator
2010		2017	
Solec-Zdrój	9,5	Solec-Zdrój	16,0
Miedziana Góra	5,1	Raków	11,5
Busko-Zdrój	4,2	Busko-Zdrój	6,4
Suchedniów	4,2	Miedziana Góra	5,8
Końskie	3,8	Suchedniów	5,5
Masłów	3,6	Szydłów	4,6
Szydłów	3,2	Masłów	4,3
Łączna	3,0	Sandomierz	3,4
Górno	2,7	Bodzentyn	3,4
Sandomierz	2,3	Nowa Słupia	3,3

Interpretacja wartości, jakie przyjmuje wskaźnika Baretje'a jest często arbitralna. Za dobrze rozwiniętą funkcję turystyczną uznaje się obszary, na których wskaźnik funkcji turystycznej przekracza 50 lub 100. W województwie świętokrzyskim nie występują gminy charakteryzujące się tak wysokim jego poziomem. Z tego powodu do interpretacji poziomu na tym terenie przydatna może być skala zaproponowana przez M. Boyer.

Interpretacja wskaźnika Baretje'a w skali M.Boyer⁴

Wartość wskaźnika	Interpretacja
poniżej 4	Aktywność turystyczna praktycznie nie istnieje
4-10	Mały ruch turystyczny lub funkcja turystyczna „zanurzona” wśród innych funkcji miasta
10-40	Gmina z istotną, ale nie dominującą funkcją turystyczną
40-100	Gmina z dominującą funkcją turystyczną
100-500	Duży ośrodek turystyczny
powyżej 500	Nowoczesny i bardzo dobrze rozwinięty ośrodek turystyczny

Znaczne zmiany wartości wskaźnika Baretje'a w latach 2010-2017 przyczyniły się do różnic w klasyfikacji poszczególnych gmin województwa świętokrzyskiego na przestrzeni tego okresu. W 2010 r. na obszarze analizowanego województwa nie było żadnej gminy z istotną ale nie dominującą funkcją turystyczną, natomiast siedem lat później występowały już dwie takie jednostki. Wzrosła także liczba gmin charakteryzujących się małym ruchem turystycznym, w których funkcja turystyczna była jedynie poboczną do innych – z 4 do 5.

W przypadku wskaźnika intensywności ruchu turystycznego według Schneidera za obszar dobrze rozwinięty turystycznie uznaje się taki, na którym jego wartość przekracza 500. W 2017 r. w województwie świętokrzyskim jedynie w gminie Solec-Zdrój próg ten został przekroczony osiągając 634. Na 2. pozycji uplasowała się druga gmina mająca status uzdrowiska – Busko-Zdrój. Odnotowany wynik był w niej ponad trzykrotnie niższy niż w Solcu-Zdroju. Zbliżony do Buska-Zdroju rezultat odnotowano także w przyciągającym turystów malowniczym położeniem oraz zabytkowym starym miastem Sandomierzu. Nieco niższy poziom wskaźnika odnotowano w Masłowie oraz Suchedniowie.

⁴ Adam R. Szromek, *Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej seria: Organizacja i Zarządzanie z. XX, Gliwice, 2012.

Najwyższy wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata w 2017 r. wystąpił w tych samych pięciu gminach, co w przypadku wskaźnika Schneidera. Z uwagi na charakter działalności zakładów uzdrowiskowych związany ze znacznie dłuższym niż w pozostałych rodzajach obiektów średnim okresem pobytu przewaga Solca-Zdroju oraz Buska-Zdroju nad pozostałymi gminami była znacznie większa niż przy wskaźniku intensywności według Schneidera. W Solcu-Zdroju liczba udzielonych noclegów na 100 mieszkańców przekraczała ośmiokrotnie, natomiast w Busku-Zdroju czterokrotnie poziom notowany w trzeciej w kolejności gminie (Masłówie). W obydwu gminach uzdrowiskowych w latach 2010-2017 odnotowano przy tym dynamiczny wzrost wskaźnika Charvata. W konsekwencji ich przewaga nad pozostałymi uległa zwielokrotnieniu. Szybki wzrost wskaźnika odnotowano także m.in. w Sandomierzu. W efekcie gmina ta na koniec analizowanego okresu znalazła się na czwartym miejscu w województwie świętokrzyskim pod względem liczby udzielonych noclegów na 100 mieszkańców (w 2010 r. zajmowała 6. lokatę). Podobnie jak przy liczbie turystów na 100 mieszkańców intensywności ruchu turystycznego według Charvata wysokie miejsce w rankingu straciło Górnio. Gminy tej w 2017 r. nie było wśród pięciu o najwyższym wskaźniku intensywności według Charvata.

Tablica 18. **Gminy o najwyższych wskaźnikach intensywności ruchu turystycznego**
Table 18. Gminas with highest tourist traffic intensity rates

Gmina	Indeks Rate	Gmina	Indeks Rate
2010		2017	
Według Schneidera <i>By Schneider</i>			
Solec-Zdrój	227	Solec-Zdrój	634
Masłów	165	Busko-Zdrój	192
Górnio	138	Sandomierz	192
Szydłów	126	Masłów	182
Sandomierz	126	Suchedniów	166
Według Charvata <i>By Charvat</i>			
Solec-Zdrój	1877	Solec-Zdrój	3240
Busko-Zdrój	1186	Busko-Zdrój	1785
Masłów	493	Masłów	427
Górnio	235	Sandomierz	306
Suchedniów	220	Suchedniów	269

4. Turystyka zdrowotna i uzdrowskowa

4. Health tourism

Jeden z ważnych elementów potencjału naturalnego regionu stanowi rozwinięta baza uzdrowskowa działająca w oparciu o rodzime źródła wody siarczkowej. Znajdujące się na tym obszarze wody składające się z solanki morskiej będącej pozostałością po morzu mioceńskim oraz siarki powstałej z osadowych pokładów gipsowych od wielu lat są wykorzystywane w województwie. Oferta leczenia uzdrowskowego jest systematycznie rozwijana wraz z kolejnymi odkryciami z dziedziny medycyny i balneologii.

Na terenie województwa świętokrzyskiego znajdują się dwie miejscowości, które posiadają status uzdrowska: Busko-Zdrój oraz Solec-Zdrój.

Najcenniejszym bogactwem naturalnym uzdrowska i podstawą kuracji w Solcu-Zdroju są wody lecznicze – solanki siarczkowe, zawierające jony siarczkowe i wielosiarczkowe, a ponadto jony chlorkowe, bromkowe, jodkowe, borowe, a także pierwiastki: wapń, magnez, lit, żelazo, stront, selen, mangan. Leczone są tu takie schorzenia jak: reumatoidalne zapalenia oraz zwyrodnienia stawów, zeszywniające zapalenia stawów kręgosłupa, gościec tkanek miękkich, stany pourazowe, dyskopatie, zapalenie korzonków nerwowych, nerwobóle, dna moczanowa, choroby skóry, choroby układu oddechowego, choroby układu krążenia, zatrucia metalami ciężkimi i osteoporoza.

Naturalnym surowcem leczniczym Buska-Zdroju są wody lecznicze i mineralne. Mają one działanie przeciwapalne, przeciwreumatyczne, odtruwające i regeneracyjne. Obniżają poziom cholesterolu i cukru we krwi, zapobiegając miażdżycy. Wody wydobywane z otworów wiertniczych można podzielić na wodę siarczkową i wodę jodkowo-bromkową. Te naturalne tworzywa lecznicze wyznaczają podstawowy profil uzdrowska, w którym leczy się choroby narządów ruchu i reumatyczne, choroby skóry, choroby układu krążenia¹.

Ostatnie lata przyniosły dalszy rozwój turystyki uzdrowskowej w województwie świętokrzyskim. Przyczyniły się do tego m. in. działania prowadzone w ramach strategii rozwoju turystyki. Stworzony został specjalny obszar produktowy – Klucz do zdrowia. Efektem realizacji strategii na lata 2006–2014 była znaczna poprawa infrastruktury uzdrowskowej oraz spa i wellness. W jej ramach rozwijano funkcję pozaleczniczą w obiektach sanatoryjnych (spa, wellness), jak również opracowano pakiety upiększające i odchudzające. Dodatkowym elementem wspierającym tego typu turystykę było przygotowanie dla gości uzdrowska oferty wycieczek po regionie oraz zbudowanie zrębów współpracy pomiędzy świętokrzyskimi uzdrowskami.

O wadze jaką przywiązuje się do turystyki uzdrowskowej oraz pokrewnych działań świadczy umieszczenie turystyki zdrowotnej i prozdrowskowej jako jednej z inteligentnych specjalizacji województwa świętokrzyskiego.

Do podobszarów wpisujących się w zakres inteligentnej specjalizacji należały:²

- **turystyka medyczna**, przez którą rozumie się wyjazdy poza granice swojego regionu lub kraju, których motywem staje się pobyt w gabinecie, klinice lub szpitalu w celu poprawy zdrowia lub urody pod opieką lekarzy specjalistów;

- **turystyka uzdrowskowa** – zdefiniowana jako wyjazdy związane z kuracją sanatoryjną, rehabilitacyjną i leczeniem uzdrowskowym powiązane z zabiegami przyrodolecznymi świadczonymi na podstawie konsultacji lekarza uzdrowskowego;

1 *Strategia rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim na lata 2015-2020*, Kielce 2014.

2 Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, *Uszczegółowienie inteligentnych specjalizacji województwa świętokrzyskiego*, <http://www.2014-2020.rpo-swietokrzyskie.pl/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/zapoznaj-sie-z-prawem-i-dokumentami/dokumenty-regionalne/item/210-regionalne-inteligentne-specjalizacje-województwa-swietokrzyskiego>.

- **turystyka spa i wellness** – turystyka, w ramach której organizowane są wyjazdy do specjalnych ośrodków, mające na celu poprawę kondycji fizycznej i psychicznej. Określana jest mianem stylu życia, którego celem jest osiągnięcie dobrego samopoczucia poprzez harmonię ciała, umysłu i ducha. Produkty typu Spa i Wellness traktowane są łącznie i obejmują siedem elementów, którymi są: uroda, harmonia, równowaga, witalność, woda, natura, odżywianie. Turystyka Spa&Wellness obejmuje również tzw. Wellbeing, czyli dbałość o zdrowie psychiczne i dobre samopoczucie, co należy do największych wyzwań naszych czasów. Te działania mogą być realizowane między innymi poprzez arteterapię, muzykoterapię, światłoterapię itp. Wspierają również aktywny, zdrowy i szczęśliwy tryb życia;

- **turystyka zdrowotna w agroturystyce** – w ostatnich latach dużą popularnością cieszy się turystyka zdrowotna. Kwaterodawcy przyjmują na wypoczynek osoby z różnymi dolegliwościami zdrowotnymi. W wielu gospodarstwach można skorzystać m.in. z usług rehabilitacyjnych. Turystyka ta ma za zadanie wydobyć ludzi niepełnosprawnych z izolacji społecznej, dostarczyć przeżyć psychicznych. Dostępność bazy jest coraz bardziej przyjazna dla osób niepełnosprawnych.

Lata 2010–2017 to okres rozwoju bazy uzdrowiskowej w województwie świętokrzyskim. Wprawdzie w tym okresie przybył tylko 1 zakład uzdrowiskowy, ale liczba miejsc noclegowych znajdujących w obiektach tego rodzaju zwiększyła się o 30%. Jeszcze szybciej rosło wykorzystanie tych obiektów. W 2017 r. liczba korzystających z zakładów uzdrowiskowych była większa niż przed siedmioma laty o ponad 36%, natomiast noclegów udzielono w nich o 35% więcej.

Tempo rozwoju bazy uzdrowiskowej było nieco szybsze do notowanego w skali kraju. W rezultacie udział miejsc noclegowych w zakładach uzdrowiskowych w województwie świętokrzyskim w ich łącznej liczbie w Polsce nieco się zwiększył – z 3,9% w 2010 r. do 4,2% w 2017 r. Wzrósł także udział województwa w liczbie korzystających z noclegów w zakładach uzdrowiskowych. W 2010 r. osoby nocujące w świętokrzyskich zakładach uzdrowiskowych stanowiły 4,2% ogółu w Polsce, a w ostatnim roku analizowanego okresu odsetek ten wzrósł do 4,3%. Pomimo wzrostu udziału korzystających minimalnie obniżył się udział noclegów udzielonych w obiektach tego rodzaju. W 2017 r. na województwo świętokrzyskie przypadło 5,0% ich ogółu w Polsce (w 2010 r. – 5,1%).

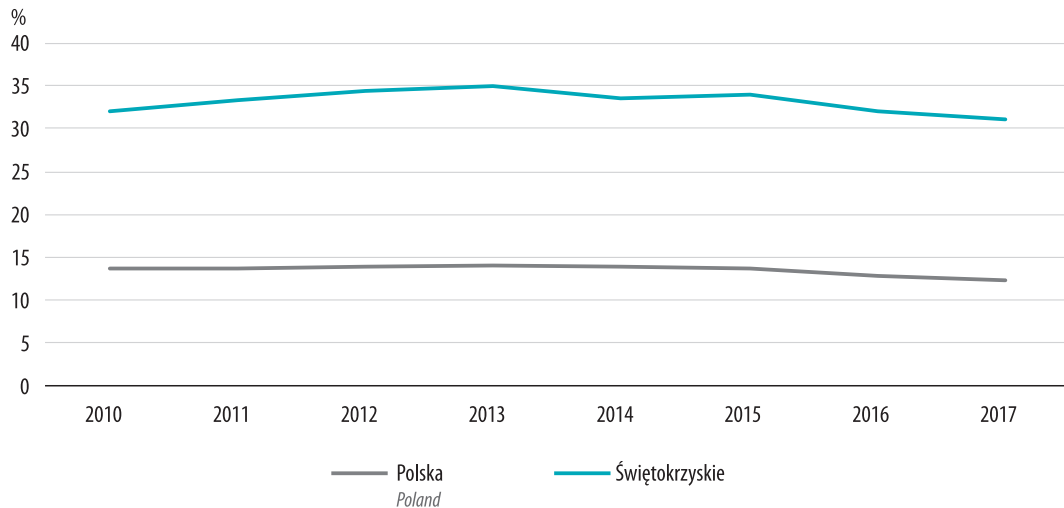
Ze świętokrzyskich obiektów uzdrowiskowych stosunkowo rzadko korzystają turyści z zagranicy. W 2017 r. obcokrajowcy stanowili 1% ogółu korzystających z noclegów (w Polsce – 6%). Co więcej, ich liczba w analizowanym okresie zmniejszyła się o 5%. Równie niski był w analizowanym województwie udział noclegów udzielonych w zakładach uzdrowiskowych turystom z zagranicy. W 2017 r. wyniósł 1% (w kraju 4%).

Tablica 19. Zakłady uzdrowiskowe w województwie świętokrzyskim
Table 19. Health establishments in świętokrzyskie voivodship

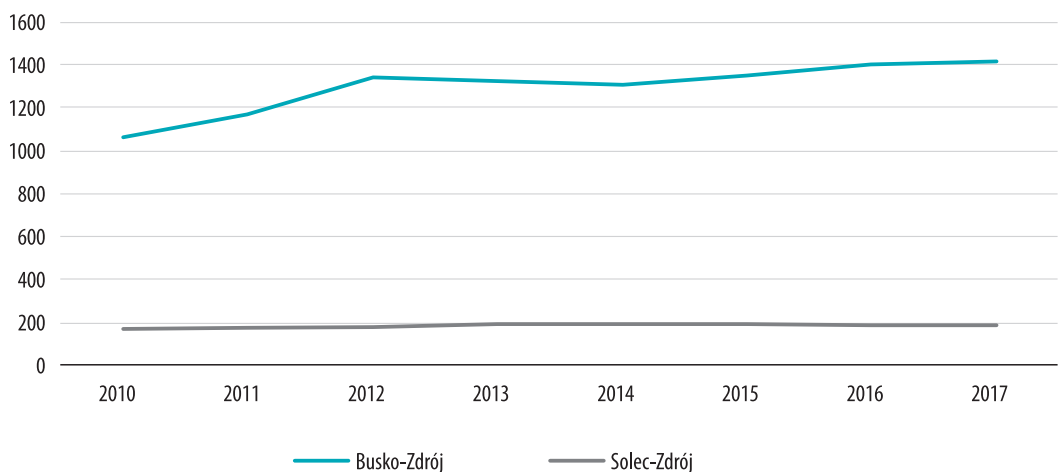
Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
W liczbach bezwzględnych <i>In absolute numbers</i>								
Miejsca noclegowe <i>Beds</i>	1232	1340	1519	1510	1496	1540	1590	1601
Korzystający z noclegów <i>Tourists accommodated</i>	25777	27762	29015	32542	31542	32345	35071	35122
w tym turyści zagraniczni <i>of which foreign tourists</i>	466	451	530	613	469	399	489	444
Udzielone noclegi <i>Nights spent</i>	386164	416266	464524	468587	471835	498972	525413	520848
w tym turyści zagraniczni <i>of which foreign tourists</i>	6005	6100	5919	7172	5478	4738	5303	5023
Polska =100 <i>Poland</i>								
Miejsca noclegowe <i>Beds</i>	3,9	4,5	4,5	4,4	4,4	4,3	4,3	4,2
Korzystający z noclegów <i>Tourists accommodated</i>	4,2	4,5	4,7	5,1	4,8	4,5	4,6	4,3
w tym turyści zagraniczni <i>of which foreign tourists</i>	0,8	0,8	1,7	1,8	1,4	1,0	1,0	0,9
Udzielone noclegi <i>Nights spent</i>	5,1	5,3	5,4	5,3	5,1	5,1	5,2	5,0
w tym turyści zagraniczni <i>of which foreign tourists</i>	1,0	1,1	1,7	2,0	1,5	1,2	1,2	1,2

Świętokrzyskie należy do województw, w których turystyka uzdrowiskowa należy do ważniejszych motywów przy podejmowaniu decyzji o jego odwiedzeniu. Świadczy o tym m.in. indeks noclegów udzielonych w zakładach uzdrowiskowych³. W analizowanym okresie pozostawał on stosunkowo stabilny. W 2010 r. wyniósł 32%. W kolejnych latach nieco się zwiększył osiągając maksimum w 2013 r. i zbliżając się do 35%. Ostatnie cztery lata przyniosły jego ponowny spadek. W 2017 r. w zakładach uzdrowiskowych udzielono nieco ponad 31% wszystkich noclegów w województwie. Wartość indeksu noclegów w zakładach uzdrowiskowych przez cały analizowany okres pozostawała wysoka, znacznie przewyższając poziom ogólnopolski. Jedynym województwem, w którym był on większy niż w świętokrzyskim było kujawsko-pomorskie.

³ Indeks noclegów w zakładach uzdrowiskowych = liczba noclegów udzielonych w zakładach uzdrowiskowych / liczba noclegów udzielonych we wszystkich turystycznych obiektach noclegowych * 100%.

Wykres 21. Indeks noclegów w zakładach uzdrowiskowychChart 21. *Index of nights spent in health establishments*

Działalność zakładów uzdrowiskowych skoncentrowana była w dwóch gminach: Busko-Zdrój oraz Solec-Zdrój. Liczba zakładów uzdrowiskowych działających na terenie gminy Busko-Zdrój zwiększyła się o 1 – do 6. W Solcu-Zdroju liczba obiektów tego rodzaju natomiast nie uległa zmianie i wyniosła 2. Zakłady uzdrowiskowe działające w Busku-Zdroju były obiektami większymi. W 2017 r. przeciętnie 1 obiekt tego rodzaju dysponował tam 236 miejscami noclegowymi, podczas gdy w Solcu-Zdroju było to dwuipółkrotnie mniej – 94. Udział miejsc noclegowych w gminie Busko-Zdrój w ich łącznej liczbie w województwie świętokrzyskim wyniósł ponad 88%. Odsetek ten w ostatnich latach nieznacznie się przy tym zwiększył. Na początku analizowanego okresu na Busko-Zdrój przypadało niespełna 86% miejsc noclegowych.

Wykres 22. Miejsca noclegowe w zakładach uzdrowiskowych w województwie świętokrzyskimChart 22. *Bed places in health establishments in świętokrzyskie voivodship*

Rozwój lecznictwa uzdrowiskowego w województwie świętokrzyskim potwierdza rosnąca liczba łóżek w placówkach prowadzących taką działalność. Wyniki badania działalno-

ści leczniczej zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej (ZD-2) wskazują, że na koniec 2017 r. w województwie świętokrzyskim szpitale, sanatoria uzdrowiskowe oraz stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej dysponowały 3,4 tys. łóżek, tj. o 64,2% więcej niż przed siedmioma laty. Z tym zjawiskiem korespondowała rosnąca w kolejnych latach analizowanego okresu (oprócz 2016 r.) liczba osób korzystających z zabiegów przyrodoleczniczych, a także udzielanych zabiegów tego rodzaju. W 2017 r. z oferty zakładów uzdrowiskowych i stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej skorzystało prawie 86 tys. osób. Na przestrzeni analizowanego okresu grupa ta zwiększyła się o 80,7%. Niewiele wolniej przybywało wykonywanych zabiegów. Ich liczba w 2017 r. wyniosła 4007 tys. i przekraczała poziom sprzed siedmiu lat o 73,3%.

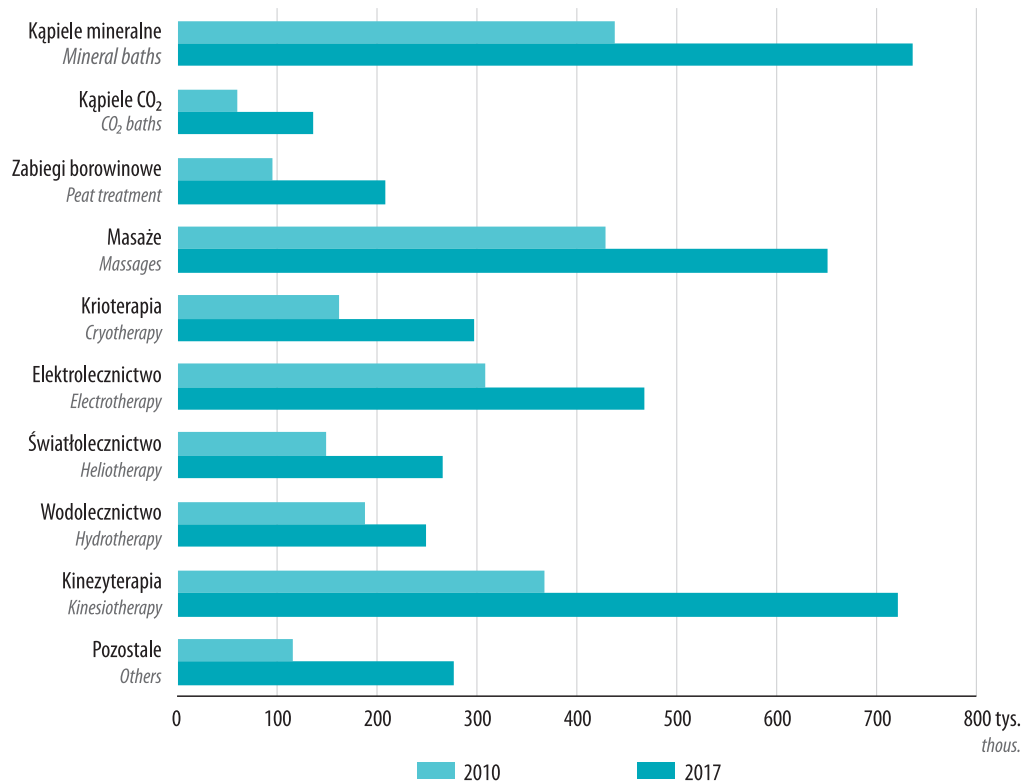
Tablica 20. Działalność zakładów uzdrowiskowych i stacjonarnych zakładów rehabilitacji leczniczej w województwie świętokrzyskim

Table 20. Health resort treatment and in-patient rehabilitation facilities in świętokrzyskie voivodship

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Łóżka <i>Beds</i>	2074	2562	2810	2856	3040	3260	3176	3405
Pacjenci/kuracjusze korzystający z za- biegów przyrodo- lecznicznych <i>Patients using natural treatment</i>	47486	57499	60911	61490	63102	70904	69810	85784
Zabiegi przyrodo- -leczniczne <i>Natural treatment</i>	2312366	3218210	3539517	3694660	3697135	3913063	3884815	4007360

Rozwój lecznictwa uzdrowiskowego dotyczył szerokiej gamy produktów. Szczególnie szybko przybywało kąpiele CO₂ oraz zabiegów borowinowych. W 2017 r. wykonano ich odpowiednio prawie trzykrotnie oraz ponad dwukrotnie więcej niż siedem lat wcześniej. Spośród zabiegów przyrodoleczniczych w stosunku do 2010 r., mniej było jedynie rzadko wykonywanych zabiegów parafinowych.

Wykres 23. Zabiegi przyrodolecnicze w województwie świętokrzyskim
 Chart 23. *Natural treatment in świętokrzyskie voivodship*

W 2017 r. najczęściej, podobnie jak w 2010 r., korzystano z kąpiele mineralnych. Ich udział w liczbie zabiegów ogółem wyniósł 18,4%. Na przestrzeni analizowanego okresu uległ jednak niewielkiemu spadkowi – o 1 p. proc. Niewiele mniejszy odsetek zabiegów przypadła także na masaże oraz kinezyterapię. O ile jednak udział masaży zmniejszył się w ciągu siedmiu lat – o 2 p. proc. do 16,2%, to w przypadku kinezyterapii odnotowano wzrost. Udział zabiegów o tym charakterze wzrósł z 15,9% do 18,0%.

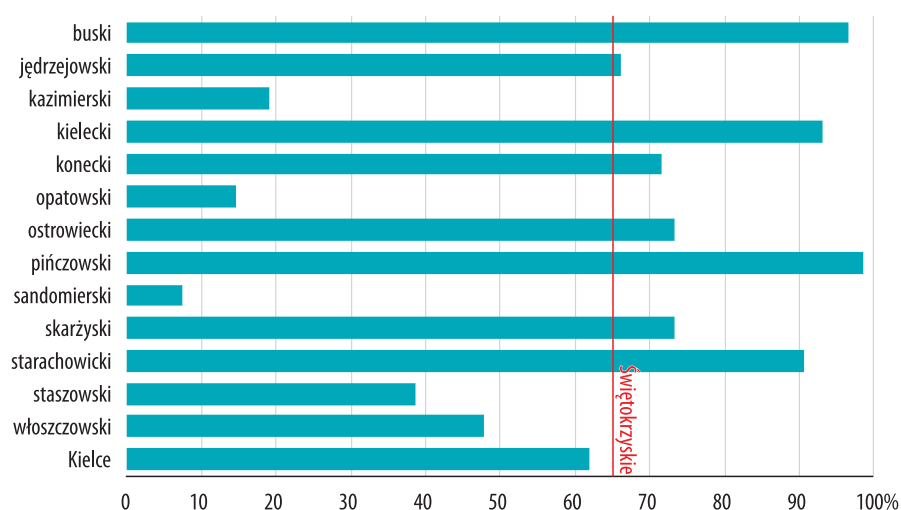
5. Środowisko naturalne i zabytki w województwie świętokrzyskim

5. Natural environment and monuments in świętokrzyskie voivodship

Jednym z najważniejszych atutów województwa świętokrzyskiego zachęcających do przyjazdów są walory przyrodnicze, w tym w szczególności czyste środowisko naturalne. O wysokich walorach przyrodniczych świadczy najwyższy w Polsce udział obszarów prawnie chronionych w całkowitej powierzchni, który w 2017 r. wyniósł 65,0% i był dwukrotnie wyższy niż średnio w kraju. Najwyższy udział obszarów prawnie chronionych wystąpił w czterech powiatach: (pińczowskim, buskim, kieleckim oraz starachowickim), w których przekraczał 90%. Na przeciwnym biegunie znalazł się powiat sandomierski, w którym obszary prawnie chronione stanowiły jedynie 7% powierzchni.

Wykres 24. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w % powierzchni ogólnej w 2017 r.

Chart 24. Share of legally protected area with special natural values in % of total area in 2017

Turystów do regionu przyciąga piękno zajmującego 7,6 tys. ha Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Ponad 93% jego powierzchni znajduje się w powiecie kieleckim, a pozostałe 7% w skarżyskim. Poza parkami narodowymi ścisła ochrona przyrody realizowana jest także na terenie rezerwatów. W 2017 r. w województwie świętokrzyskim zajmowały one 3,8 tys. ha. Spośród nich największy obszar zajmowały rezerваты leśne (32% powierzchni rezerwatów), faunistyczne – 20%, torfowiskowe i krajobrazowe – po 12% oraz wodne – 11%.

Znacznie większą powierzchnię niż parki narodowe oraz rezerваты mają parki krajobrazowe – 123,6 tys. ha. Udział parków krajobrazowych w całkowitej powierzchni województwa wyniósł 10,6% i był wyższy niż średnio w kraju, gdzie ukształtował się na poziomie – 8,1%. Powiatem o największej powierzchni parków krajobrazowych był kielecki. W 2017 r. na powiat ten przypadało ponad 38% powierzchni parków krajobrazowych w województwie. Duże obszary parków krajobrazowych znajdowały się również w pińczowskim – 17% ich całkowitej powierzchni w województwie, buskim – 14% oraz skarżyskim – 10%.

Tablica 21. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w województwie świętokrzyskim w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

*Table 21. Area of special nature value under legal protection in świętokrzyskie voivodship in 2017
As of 31 XII*

Powiat	Ogółem <i>Total</i>	W tym <i>Of which</i>			
		parki narodowe <i>national parks</i>	rezerваты przyrody <i>nature reserves</i>	parki krajobrazowe ^a <i>landscape parks^a</i>	obszary chronionego krajobrazu ^a <i>landscape areas^a</i>
w ha <i>in ha</i>					
Ogółem <i>Total</i>	761670	7626	3794	123624	625522
Podregion <i>Subregion</i> kielecki	419077	7626	2554	72586	335436
kielecki	208970	7099	1633	47447	152708
konecki	81625	-	182	2203	78536
ostrowiecki	45260	-	472	1738	43042
skarżyski	28985	527	146	12063	16233
starachowicki	47436	-	64	7089	40258
Miasto na prawach powiatu: <i>City with powiat status:</i> Kielce	6801	-	58	2047	4659
Podregion <i>Subregion</i> sandomiersko-jędrzejowski	342593	-	1240	51038	290085
buski	93421	-	10	17060	76304
jędrzejowski	83254	-	50	5135	78037
kazimierski	8049	-	-	120	7926
opatowski	13228	-	-	1480	11744
pińczowski	60441	-	105	20910	39314
sandomierski	5015	-	705	-	4306
staszowski	35691	-	9	-	35674
włoszczowski	43496	-	361	6333	36780

a Bez powierzchni rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

a Excluding nature reserves, documentation sites, landscape-nature complexes and ecological arable lands located within landscape parks and protected landscape areas.

Inną, obok obszarów prawnie chronionych, formę ochrony przyrody stanowią pomniki przyrody. W 2017 r. na terenie województwa świętokrzyskiego było ich 723, tj. o 10 więcej niż w 2010 r.

Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi turystyki jest poprawiająca się jakość powietrza w województwie świętokrzyskim. W analizowanym okresie emisja zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) z zakładów szczególnie uciążliwych zmalała o 6,8%, a pyłowych – o 38,0%. Pomimo tych pozytywnych tendencji emisja zanieczyszczeń utrzymywała się na relatywnie wysokim poziomie. W 2017 r. w przeliczeniu na 1 km² emisja zanieczyszczeń pyłowych wyższa była jedynie w województwie śląskim, a gazowych – w śląskim i łódzkim.

Województwo świętokrzyskie to region o bogatej przeszłości. Na koniec 2017 r. na jego terenie znajdowało się 1909 zabytków nieruchomych. Najwięcej z nich zlokalizowanych było w powiatach kieleckim – 349, jędrzejowskim – 213 oraz sandomierskim – 205. Najmniej zabytków nieruchomych znajdowało się

natomiast w powiecie skarżyskim – 22, a także w kazimierskim – 68 oraz koneckim – 74.

Do najcenniejszych zabytków w województwie świętokrzyskim należą pomniki historii. W 2017 r. było ich 6. Pomnik historii to jedna z pięciu form ochrony zabytków wymienionych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r. Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W województwie świętokrzyskim pomnikami historii są:¹

- Kielce – dawny pałac biskupów i katedra,
- Krzemionki k. Ostrowca Świętokrzyskiego – kopalnie krzemienia z okresu neolitu,
- Sandomierz – historyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy,
- Świąty Krzyż – pobenedyktyński zespół klasztorny oraz przedchrześcijańskie obwałowania kamienne na Łysej Górze,
- Ujazd – ruiny zamku Krzyżtopór,
- Wąchock – zespół opactwa cystersów.

Liczba zabytków na tle kraju w województwie świętokrzyskim była stosunkowo niewielka. Na koniec 2017 r. na 100 km² powierzchni przypadało 16 obiektów, podczas gdy w całej Polsce wskaźnik ten wyniósł 22. Z uwagi na niewielki obszar największą gęstością zabytków charakteryzowało się miasto Kielce – 120. Poza stolicą województwa relatywnie wysoka była ona także w powiatach sandomierskim, w którym na 100 km² przypadało 30 zabytków, ostrowieckim – 24 i opatowskim – 18. Najmniej zabytków na 100 km² odnotowano natomiast w skarżyskim i koneckim – po 6.

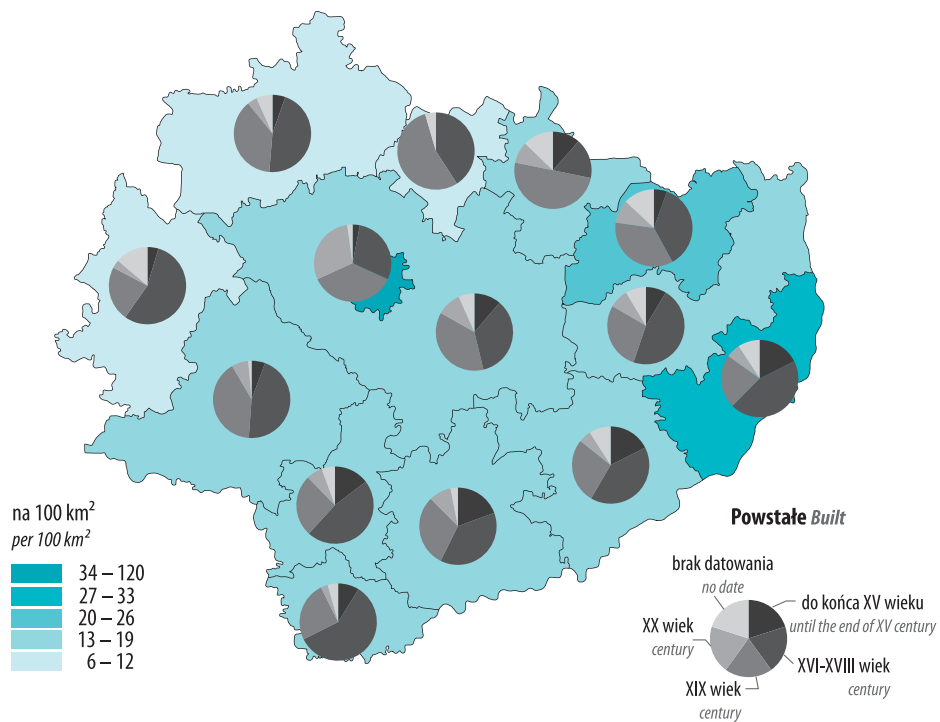
Pomimo niezbyt dużej liczebności, świętokrzyskie zabytki cechuje znaczna różnorodność. Najstarsze obiekty pochodzą z okresu panowania pierwszych Piastów. Łączna liczba tych, których historia sięga przynajmniej XV wieku w 2017 r. wyniosła 201 (11% ogółu), w tym 49 datowanych było na pierwszą połowę XIII wieku lub wcześniej. W analizowanym województwie największa grupa zabytków pochodzi z okresu od XVI do XVIII wieku. W 2017 r. stanowiły one 41% ogółu. Stosunkowo duży odsetek stanowiły także obiekty pochodzące z wieku XIX – 33%. Pozostałe 9% to natomiast najnowsze zabytki powstałe po 1900 roku.

Szczególnie duże nagromadzenie najstarszych obiektów występuje w powiecie sandomierskim. W 2017 r. znajdowało się w nim 38% świętokrzyskich zabytków istniejących już w 1250 r. Kolejne 18% ogółu stanowiły w sandomierskim zabytki pochodzące z okresu od II połowy XIII wieku do końca wieku XV. Stosunkowo duży odsetek zabytków sprzed 1500 r. występował także w powiatach kieleckim, staszowskim oraz buskim. Na przeciwnym biegunie znalazło się miasto Kielce, w którym dużą grupę stanowiły obiekty relatywnie nowe (pochodzące z XX wieku). Udział zabytków z tego okresu w stolicy województwa wyniósł blisko 30%.

¹ https://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/Pomniki_historii, data dostępu 08.08.2018.

Mapa 10. Gęstość obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków w 2017 r.
 Stan w dniu 31 XII

Map 10. Density of objects inscribed on the register of monuments in 2017
As of 31 XII

6. Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze (PTTK)

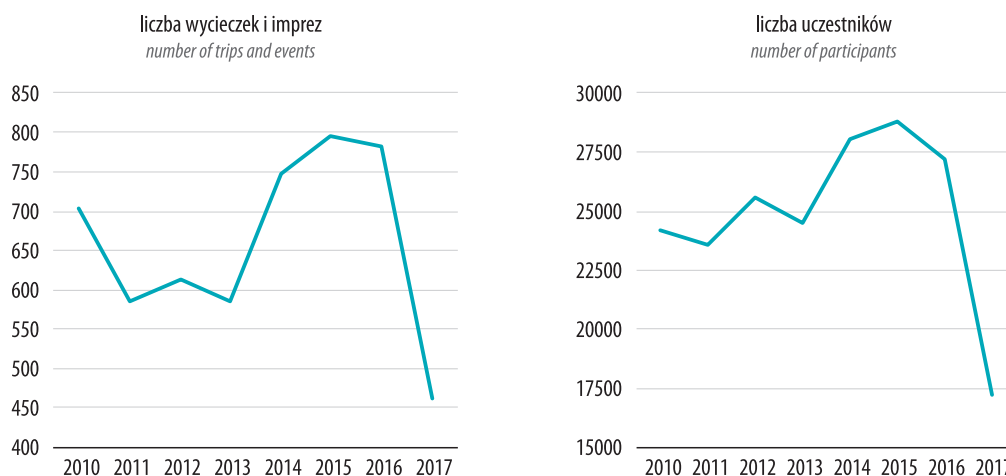
6. Polish Tourist and Sightseeing Association

Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze to najstarsze w Polsce stowarzyszenie zajmujące się upowszechnianiem krajoznawstwa i turystyki kwalifikowanej. Towarzystwo prowadzi szereg działań ułatwiających rozwój zainteresowań z obszaru turystyki. W jego dyspozycji znajdują się liczne obiekty noclegowe o zróżnicowanym standardzie i placówki gastronomiczne. Do innych działań PTTK należą m.in. prowadzenie muzeów regionalnych, wydawanie literatury turystycznej czy edukacja turystyczna i krajoznawcza młodzieży. Ważną częścią funkcjonowania Towarzystwa, która na trwałe wpisała się w jego społeczny obraz jest znakowanie oraz konserwacja szlaków turystycznych.

W latach 2010–2017 PTTK w województwie świętokrzyskim zorganizowało łącznie 5275 wycieczek i imprez, w których uczestniczyło 199,2 tys. osób. Na przestrzeni analizowanego okresu ich liczba podlegała znacznym wahaniom. Największą aktywność PTTK w tym obszarze odnotowano w 2015 r. (796 wycieczek z 28,8 tys. uczestników). Ostatnie dwa lata przyniosły jej znaczne ograniczenie. W rezultacie w 2017 r. liczba wycieczek i imprez była mniejsza niż siedem lat wcześniej o 34% i wyniosła 461. Wzięło w nich udział 17,2 tys. osób. (spadek o 29%). Tym samym zarówno liczba wycieczek i imprez jak i ich uczestników osiągnęła najniższy poziom w analizowanym okresie.

Wykres 25. Turystyka kwalifikowana w województwie świętokrzyskim

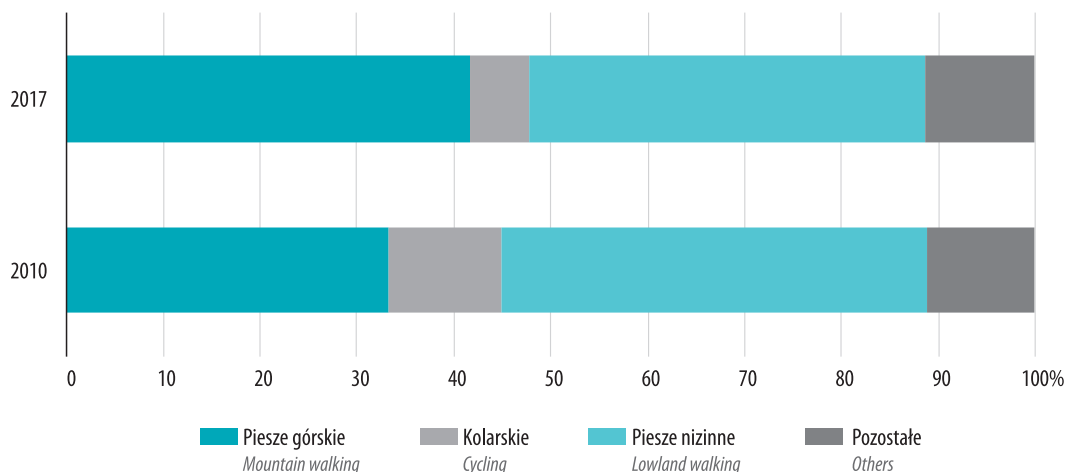
Chart 25. Qualified tourism in świętokrzyskie voivodship

Pomimo spadku liczby uczestników w województwie świętokrzyskim w dalszym ciągu stosunkowo dużo osób brało udział w imprezach organizowanych przez PTTK. Liczba uczestników w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2017 r. przekraczała średni poziom kraju i wyniosła 13,8. Wartość ta sytuowała analizowane województwo na 8. miejscu w Polsce.

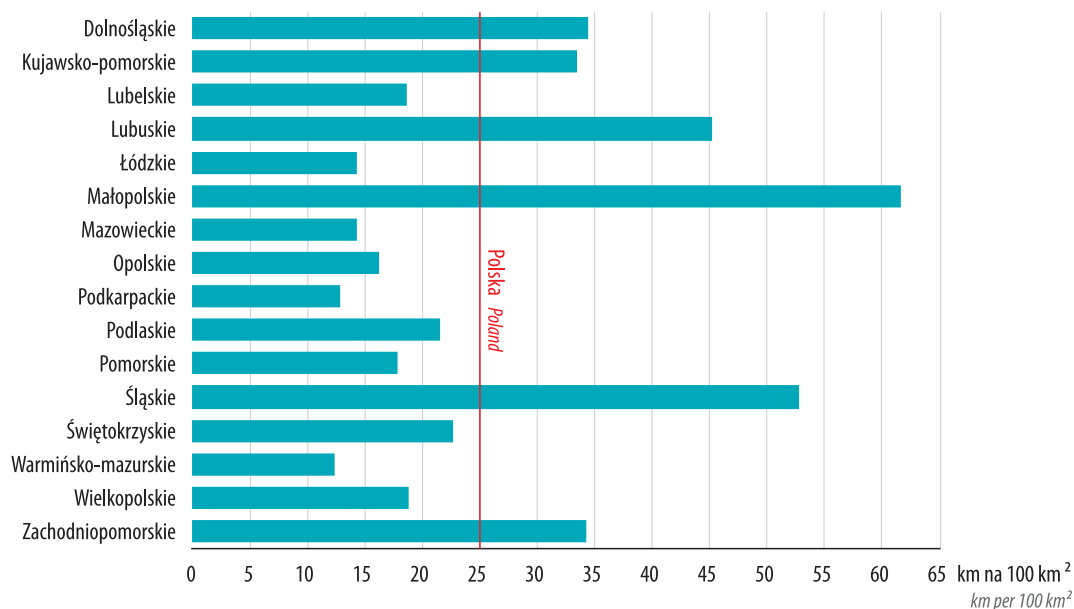
Do znacznego spadku liczby uczestników przyczyniły się przede wszystkim imprezy i wycieczki piesze nizinne oraz kolarskie. Udział uczestników tego typu imprez obniżył się odpowiednio o 3 i 6 p. proc. Zdecydowanie większy odsetek niż przed siedmioma laty przypadał natomiast na wycieczki piesze górskie. W 2017 r. wzięło w nich udział blisko 42% ogółu uczestników imprez organizowanych PTTK w województwie – o 8 p. proc. więcej niż w 2010 r.

Wykres 26. Struktura uczestników imprez organizowanych przez PTTK w województwie świętokrzyskim
 Chart 26. Structure of participants of trips and events organized by PTTK in świętokrzyskie voivodship

Łączna długość szlaków turystycznych w województwie świętokrzyskim na przestrzeni siedmiu lat zmniejszyła się o 34 km i w 2017 r. wyniosła 2655 km. Sytuacja ta kontrastowała z obserwowaną w skali całego kraju, gdzie sieć szlaków turystycznych uległa znacznemu rozszerzeniu.

Gęstość szlaków turystycznych w latach 2010-2017 kształtowała się na umiarkowanym poziomie. Co więcej na tle kraju sytuacja w tym zakresie pogorszyła się. O ile na początku analizowanego okresu gęstość szlaków turystycznych była wyższa niż średnio w Polsce to po siedmiu latach obniżyła się poniżej tego poziomu. W 2017 r. długość szlaków turystycznych w województwie świętokrzyskim w przeliczeniu na 100 km² wyniosła 22,7 km wobec 25,0 km średnio w kraju. Pomimo zmniejszenia gęstość szlaków turystycznych podobnie jak w 2010 r. lokowała świętokrzyskie na 7. miejscu w Polsce.

Wykres 27. Szlaki turystyczne w 2017 r.Chart 27. *Tourist trails in 2017*

Najdłuższymi szlakami turystycznymi, podobnie jak w latach poprzednich, były szlaki rowerowe. Liczyły one łącznie 1097 km, tj. o 5 km mniej niż w 2010 r. Drugie miejsce zajmowały piesze szlaki nizinne. Liczyły 1003 km, jednak było ich o 65 km mniej niż w 2010 r. Długość pozostałych rodzajów szlaków turystycznych w województwie świętokrzyskim była zdecydowanie mniejsza, choć uległa znacznemu zwiększeniu. Nieznacznie wzrosła długość szlaków pieszych górskich (o 5 km) – do 305 km. Pojawiło się także 50 km szlaków spacerowych, których nie było przed siedmioma laty. Inne szlaki turystyczne liczyły 200 km (spadek o 20 km).

Tablica 22.

Table 22.

Szlaki turystyczne w województwie świętokrzyskim^a*Tourist trails in świętokrzyskie voivodship^a*

Szlaki Trails	Długość w km Length in km							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ogółem Total	2689,6	2626,6	2697,1	2699,1	2734,0	2637,0	2655,8	2655,3
Piesze Walking								
górskie mountain	300,0	305,0	305,0	305,0	305,0	305,0	305,0	305,0
nizinne lowland	1067,6	988,6	1051,1	1056,6	1081,6	984,6	993,6	1002,9
spacerowe walking	X	X	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0
Rowerowe Cycling	1102,0	1091,0	1091,0	1087,5	1097,4	1097,4	1097,4	1097,4
Inne Others	220,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0

a W tabeli wykazano długość szlaków turystycznych wytyczonych i znajdujących się pod opieką oddziałów PTTK łącznie z będącymi poza ewidencją Komisji ZG PTTK.

a Length of tourist trails not belonging to The Polish Tourist Country-Lovers' Society but marked out by branches of PTTK was included in the presented data.

Uwagi metodologiczne

Podstawowe pojęcia z dziedziny turystyki¹

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki (uchylające Dyrektywę Rady 95/57/WE) ukazało się w wydaniu Dziennika Urzędowego UE nr 192 z 22 lipca 2011 r. – dostępne na stronie internetowej: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:192:0017:0032:PL:PDF>.

Nowe rozporządzenie definiuje między innymi podstawowe pojęcia dotyczące statystyki w dziedzinie turystyki.

Turystyka oznacza czynności odwiedzających, którzy podejmują podróż do głównego miejsca docelowego położonego poza ich zwykłym otoczeniem, na okres krótszy niż rok, w dowolnym głównym celu, w tym w celu służbowym, wypoczynkowym lub innym celu osobistym, innym niż zatrudnienie przez podmiot miejscowy dla odwiedzanego miejsca.

Istnieją **trzy podstawowe formy turystyki** zależne od rozpatrywanego obszaru.

Turystyka krajowa oznacza podróże w granicach państwa członkowskiego (Polski) odbywane przez odwiedzających będących rezydentami tego państwa członkowskiego.

Turystyka przyjazdowa oznacza podróże do państwa członkowskiego (Polski) odbywane przez odwiedzających niebędących rezydentami tego państwa członkowskiego.

Turystyka wyjazdowa oznacza podróże rezydentów państwa członkowskiego (Polski) do miejsc poza granicami tego państwa członkowskiego.

Uczestnikami turystyki są **odwiedzający**. Określenie to dotyczy każdej osoby podróżującej do miejsca znajdującego się poza jej zwykłym otoczeniem, na czas nie dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy, jeśli podstawowym celem podróży nie jest podjęcie działalności zarobkowej wynagradzanej ze środków pochodzących z odwiedzanego miejsca.

Kategoria „odwiedzający” (krajowi i międzynarodowi) dotyczy:

- **turystów** (tzn. odwiedzających, którzy przynajmniej przez jedną noc korzystali z zakwaterowania w odwiedzanym miejscu),
- **odwiedzających jednodniowych** (beznoclegowych).

Turystyczne obiekty noclegowe

W badaniu turystycznych obiektów noclegowych realizowanym przez Główny Urząd Statystyczny wyodrębnia się następujące rodzaje obiektów:

- **Hotel** – obiekt zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej dysponujący co najmniej 10 pokojami, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem gości. Każdy hotel musi zapewnić podawanie śniadań. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii hoteli: najwyższa – 5 gwiazdek, najniższa – 1 gwiazdka.
- **Motel** – obiekt zlokalizowany przy trasach komunikacji drogowej, który poza usługami hotelarskimi przystosowany jest również do świadczenia usług motoryzacyjnych i dysponuje parkingiem. Motel musi posiadać co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych. Każdy motel musi zapewnić podawanie śniadań. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii moteli: najwyższa – 5 gwiazdek, najniższa – 1 gwiazdka.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki i uchylające dyrektywę Rady 95/57/WE.

- **Pensjonat** – obiekt, który świadczy usługi hotelarskie łącznie z całodziennym wyżywieniem i dysponuje co najmniej 7 pokojami. Musi świadczyć usługi gastronomiczne w formie podawania co najmniej dwóch posiłków dziennie. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii pensjonatów: najwyższa – 5 gwiazdek, najniższa – 1 gwiazdka.
- **Inny obiekt hotelowy** – obiekt noclegowy, podzielony na pokoje, podlegający jednemu zarządowi, świadczący pewne usługi, w tym przynajmniej codzienne sprzątanie pokoi, ślanie łóżek i mycie urządzeń sanitarnych (np. obiekt spełniający zadania hotelu, motelu lub pensjonatu, któremu nie została nadana kategoria).
- **Dom wycieczkowy** – obiekt położony na obszarze zabudowanym lub w pobliżu zabudowy, posiadający co najmniej 30 miejsc noclegowych, dostosowany do samoobsługi klientów oraz świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy dom wycieczkowy musi posiadać przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się trzy kategorie domów wycieczkowych: najwyższa – kat. I, najniższa – kat. III.
- **Schronisko** – obiekt położony poza obszarem zabudowanym, przy szlakach turystycznych, świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Schronisko powinno stworzyć możliwość skorzystania z usług gastronomicznych lub sporządzenia posiłku. Pojęcie „schronisko” nie obejmuje schronisk młodzieżowych.
- **Schronisko młodzieżowe** – obiekt przeznaczony do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowany do samoobsługi klientów. Schronisko młodzieżowe jest placówką zlokalizowaną w samodzielnym budynku lub w wydzielonej części budynku. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się trzy kategorie schronisk młodzieżowych: najwyższa – kat. I, najniższa – kat. III.
- **Szkolne schronisko młodzieżowe** – placówka oświatowo-wychowawcza umożliwiająca rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego.
- **Ośrodek wczasowy** – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z wczasami.
- **Ośrodek kolonijny** – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z koloniami.
- **Ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy** – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do przeprowadzania kursów, konferencji, szkoleń, zjazdów itp. Może być także przystosowany do świadczenia usług wczasowych.
- **Dom pracy twórczej** – obiekt, w którym są zapewnione właściwe warunki do wykonywania pracy twórczej i wypoczynku twórców, wykorzystywany również (głównie przez ich rodziny) jako ośrodek wczasowy.
- **Zespoły domków turystycznych** – domek turystyczny – budynek niepodpiwniczony, posiadający nie więcej niż cztery pokoje, dostosowany do świadczenia usług typu hotelarskiego. Domki turystyczne mogą tworzyć zespoły domków turystycznych a także organizacyjnie wchodzić w skład innych obiektów noclegowych. W grupie zespoły domków turystycznych mogą znajdować się również miejsca kempingowe.
- **Kemping (camping)** – teren zwykle zadrzewiony, strzeżony, oświetlony, mający stałą obsługę recepcyjną i wyposażony w urządzenia (sanitarne, gastronomiczne, rekreacyjne) umożliwiające turystom nocleg w namiotach, mieszkalnych przyczepach samochodowych, a także przyrządzanie posiłków oraz parkowanie pojazdów samochodowych. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się cztery kategorie kempingów: najwyższa – 4 gwiazdki, najniższa – 1 gwiazdka.
- **Pole biwakowe** – wydzielone miejsce niestrzeżone, umożliwiające turystom nocleg w namiotach. Na polu biwakowym znajdują się punkty poboru wody pitnej, podstawowe urządzenia sanitarne i tereny rekreacyjne.
- **Hostel** – obiekt noclegowy o standardzie różniącym się od obiektów hotelowych głównie liczbą

miejsc w pokojach, łózkami piętrowymi i współdzieleniem części wyposażenia oraz pomieszczeń przeznaczonych dla gości (np. wspólna kuchnia/łazienka). Charakterystyczne dla hostelu jest wynajmowanie łóżka a nie pokoju. Pokoje w hostelach to najczęściej dormy, czyli pokoje wieloosobowe, a także pokoje indywidualne: 1-, 2- i 3-osobowe.

- **Zakład uzdrowiskowy** – zakład świadczący usługi w zakresie opieki zdrowotnej położony na terenie uzdrowiska i wykorzystujący przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych naturalne zasoby lecznicze uzdrowiska. Zakłady uzdrowiskowe wykazują wszystkie miejsca noclegowe przeznaczone do dyspozycji turystów, w tym kuracjuszy.
- **Pokoje gościnne (kwatery prywatne)** – rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią umeblowane pomieszczenia i lokale (z wyjątkiem kwater agroturystycznych) w mieszkaniach, domach i innych budynkach mieszkalnych należących do osób fizycznych lub prawnych (z wyjątkiem rolników) wynajmowane turystom na noclegi za opłatą.
- **Kwaterna agroturystyczna** – rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią pokoje i domy mieszkalne oraz przystosowane budynki gospodarcze (po adaptacji) w gospodarstwach wiejskich (rolnych, hodowlanych, ogrodniczych czy rybackich), będące własnością rolników, wynajmowane turystom na noclegi za opłatą.
- **Pozostałe obiekty niesklasyfikowane**² – obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem lub w części, pełnią funkcję obiektu noclegowego dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, ośrodki rekreacyjno-sportowe itp.

Metodologia badania bazy noclegowej turystyki

Źródłem danych o stanie i wykorzystaniu turystycznych obiektów noclegowych w Polsce, posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych, jest stałe badanie statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, realizowane zgodnie ze specjalizacją przez Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Informacje pozyskiwane są za pośrednictwem sprawozdań o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego KT-1 w poszczególnych miesiącach.

Jednostki sprawozdawcze podają: dokładną lokalizację, rodzaj i kategorię obiektu, liczbę pokoi, miejsc noclegowych, placówek gastronomicznych. Ponadto informują one o wykorzystaniu obiektu w poszczególnych miesiącach, tj. o liczbie dni działalności obiektu, nominalnej liczbie miejsc noclegowych lub pokoi, a także o liczbie osób korzystających z zakwaterowania oraz liczbie udzielonych noclegów i wynajętych pokoi (z wyodrębnieniem turystów zagranicznych).

Aby sprostać wymogom prawodawstwa Unii Europejskiej, Główny Urząd Statystyczny zrealizował prace mające na celu dostosowanie podstawowych pojęć i definicji oraz zakresu podmiotowego i przedmiotowego badania turystycznej bazy noclegowej w Polsce. W 1997 r. wprowadzono do badania zmienną – **liczba noclegów udzielonych** w hotelach, motelach i pensjonatach, która obok zmiennej – **liczba wynajętych pokoi** należy do podstawowych informacji gromadzonych w badaniu. Umożliwiło to podawanie danych o udzielonych noclegach we wszystkich turystycznych obiektach noclegowych w Polsce (ogółem) oraz analizę wykorzystania bazy noclegowej.

Od roku 2003 badanie turystycznych **obiektów noclegowych** jest badaniem **miesięcznym**.

Od roku 2004 do grupy obiekty hotelowe wprowadzono podgrupę inne obiekty hotelowe. Zaliczają się do niej hotele, motele i pensjonaty, którym nie została nadana żadna kategoria oraz obiekty, które świadczą usługi hotelowe (np. codzienne sprzątanie). Z tego powodu wprowadzono do sprawozdania pytanie skierowane do osób zarządzających turystycznymi obiektami noclegowymi „czy obiekt świadczy usługi hotelowe?” Wyniki badania pokazały, że jest to bardzo liczna grupa obiektów, głównie hotele i podobne obiekty bez kategorii, ale także takie obiekty jak zajazdy, gościńce i inne, do tej pory zaklasyfikowane w podgrupie pozostałe niesklasyfikowane.

² Od 2009 r. ta grupa obejmuje też ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego.

Ze względu na rosnącą liczbę i zainteresowanie nowym rodzajem obiektu noclegowego, od 2009 roku w badaniu zostały wyodrębnione **hostele**.

Wykazy jednostek do badania KT-1 powstają w oparciu o Bazę Jednostek Statystycznych (BJS), która jest utworzona jako operat do wszystkich badań prowadzonych przez GUS. BJS zawiera informacje z rejestrów urzędowych (REGON) oraz innych źródeł danych. Kartoteka turystycznych obiektów noclegowych jest aktualizowana w oparciu o rejestry administracyjne, ewidencję obiektów skategoryzowanych prowadzoną przez marszałków województw oraz inne źródła.

Konieczność podjęcia działań dostosowujących badanie do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki – skutkowało rozszerzeniem zakresu podmiotowego badania bazy noclegowej. W 2010 roku po raz pierwszy sprawozdawczością miesięczną na formularzu KT-1 objęto pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne posiadające 10 lub więcej miejsc noclegowych oraz przeprowadzono pilotażowe, roczne badanie reprezentacyjne pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych – posiadających mniej niż 10 miejsc noclegowych (formularz KT-2).

Począwszy od zapisów w Programie Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na rok 2009 stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 listopada 2008 r. (Dz. U. Nr 221 z 2008 r., poz. 1436 z późn. zmianami), wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast) zobowiązani zostali do przekazywania w formie elektronicznej informacji o obiektach świadczących usługi noclegowe.

W celu ułatwienia realizacji tego zadania opracowano aplikację pozwalającą na rejestrację i bieżącą aktualizację danych o obiektach świadczących usługi noclegowe, która została udostępniona urzędom gmin w 2009 r. Aplikacja ta umożliwia zapisanie wprowadzonych informacji na lokalnym dysku urzędu i wykorzystanie ich do własnych potrzeb. Dzięki temu narzędziu powstała baza informacyjna o obiektach noclegowych działających na terenie gmin dostępna również do celów statystycznych.

Obowiązek prowadzenia ewidencji turystycznych obiektów noclegowych, nie podlegających kategoryzacji, nakłada na urzędy miast i gmin ustawa o usługach turystycznych z dnia 29 sierpnia 1997 r.

W związku z objęciem badaniem pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych (prezentacja danych począwszy od 2012 r.), zmieniono nazwę „turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania” na „**turystyczne obiekty noclegowe**”.

Począwszy od 2016 r. wdrożono system imputacji danych dla podmiotów badania, które odmówiły udziału w badaniu. Imputacja brakujących rekordów polega na uzupełnieniu informacji o jednostkach statystycznych, które w ogóle nie wzięły udziału w badaniu (unit nonresponse) poprzez zastąpienie braków danych wartością wynikającą z uzyskanej wiedzy o wszystkich wartościach danej zmiennej w zbiorze danych, zgodnie z przyjętą procedurą.

W statystyce bazy noclegowej przyjęto następujące rozwiązania:

- dane dotyczące liczby obiektów i miejsc noclegowych obejmują wszystkie obiekty czynne w dniu 31 lipca oraz obiekty nieczynne w tym dniu, ale czynne w innych dniach badanego miesiąca; przyjęto dla nich maksymalną liczbę miejsc;
- do liczby dni działalności obiektu nie wlicza się przerw międzyturnusowych, z powodu remontu, dezynfekcji itp.;
- przez obiekt czynny rozumie się obiekt, którego co najmniej część była dostępna dla turystów (niezależnie od tego czy był on faktycznie wykorzystywany) w badanym okresie;
- stopień wykorzystania obiektu – wyrażony w procentach – wynika z porównania faktycznie udzielonych noclegów do nominalnej liczby miejsc noclegowych (suma miejsc noclegowych przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu), a dodatkowo dla hoteli, moteli, pensjonatów i innych obiektów hotelowych z porównania faktycznie wynajętych pokoi do nominalnej liczby pokoi;
- korzystający z noclegów to liczba osób (turystów), które rozpoczęły pobyt w obiekcie w danym miesiącu i powinny być liczone jeden raz, tj. w miesiącu przybycia do obiektu;
- liczba udzielonych noclegów to iloczyn osób (turystów) i liczby nocy ich pobytu;

- liczba wynajętych pokoi w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych, oznacza sumę pokoi wynajętych w każdym dniu działalności obiektu, bez względu na liczbę osób (turystów) nocujących w tych pokojach;
- restauracja to zakład gastronomiczny dostępny dla ogółu konsumentów, z pełną obsługą kelnerską, oferujący całodienne wyżywienie o szerokim asortymencie potraw i napojów podawanym konsumentom według karty jadłospisowej;
- do barów i kawiarni zaliczono także herbaciarnie, winiarnie, piwiarnie, jadłodajnie, itp.;
- do punktów gastronomicznych zaliczono również smażalnie, pijalnie, lodziarnie, bufety.

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze

Informacje statystyczne dotyczące stanu i działalności klubów i kół PTTK opracowane zostały na podstawie rocznej sprawozdawczości tej organizacji (sprawozdanie zbiorcze ze stanu organizacyjnego oraz działalności programowej w 2017 r.). Sprawozdanie to zawiera informacje o liczbie klubów i kół oraz ich członkach, wycieczkach turystyki powszechnej i kwalifikowanej oraz ich uczestnikach. Ponadto zbierane są dane statystyczne o kadrze szkoleniowej (przodownicy i instruktorzy), działalności klubów turystyki kwalifikowanej według dyscyplin, przewodnikach turystycznych, przyznanych odznakach oraz szlakach turystycznych. Towarzystwo wyznacza, znakuje i konserwuje własne szlaki turystyczne oraz szlaki, nad którymi sprawuje opiekę merytoryczną i prawną. Szlaki turystyczne – są to trasy (przede wszystkim piesze) wytyczone w terenie ze względu na walory krajoznawcze (z uwzględnieniem warunków bezpieczeństwa turystów i przepisów ochrony środowiska) i oznaczone umownymi znakami umożliwiającymi odnalezienie właściwej drogi – zalecanej lub obowiązkowej. Podane w publikacji długości szlaków turystycznych obejmują zarówno te, które zostały wytyczone i znajdują się pod opieką oddziałów PTTK, jak i te będące poza ewidencją PTTK.

Podstawowe definicje z obszaru działalności uzdrowiskowej

Kuracjusz – osoba korzystająca z usług leczniczych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego na zasadzie skierowania lub na podstawie zaświadczenia o braku przeciwwskazań do korzystania z danego rodzaju świadczeń zdrowotnych w danym uzdrowisku.

Lecznictwo uzdrowiskowe – zorganizowana działalność polegająca na udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej, prowadzona w uzdrowisku przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego albo poza uzdrowiskiem w szpitalach i sanatoriach znajdujących się w urządzonych podziemnych wyrobiskach górniczych, przy wykorzystaniu warunków naturalnych (surowce lecznicze, właściwości lecznicze klimatu) oraz towarzyszących zabiegów z zakresu fizjoterapii.

Uzdrowisko – to wydzielony obszar, któremu w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się tam naturalnych surowców leczniczych został nadany status uzdrowiska i na terenie którego jest prowadzone lecznictwo uzdrowiskowe. Status uzdrowiska może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. posiada złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na zasadach określonych w ustawie;
2. posiada klimat o właściwościach leczniczych potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie;
3. na jego obszarze znajdują się zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego;
4. spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska;
5. posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, a także prowadzi gospodarkę odpadami.

Zabiegi przyrodolecznicze wykonywane w uzdrowiskach:

kąpiele mineralne – są to kąpiele w wannach lub w basenach napełnionych wodą leczniczą, z równoczesnymi ćwiczeniami fizycznymi; do ich przygotowania wykorzystuje się przede wszystkim różnego typu solanki;

kąpiele CO₂ – są to kąpiele wannowe (dwutlenek węgla jest rozpuszczany w wodzie) albo stosowany w formie gazowej w kąpielach suchych;

zabiegi borowinowe – polegają na zastosowaniu rozdrobnionego torfu i peloidów torfowych będących naturalnymi substancjami mineralnymi (kąpiele borowinowe, zawijania, okłady);

inhalacje, wziewanie – wprowadzenie leków lub składników naturalnych do układu oddechowego (górných dróg oddechowych i drzewa oskrzelowego), dzięki zastosowaniu urządzeń wytwarzających aerozole o różnym stopniu rozproszenia; wziewania mogą być indywidualne lub zbiorowe;

krioterapia – polega na poddaniu całego ciała (lub miejscowo) działaniu bardzo niskich temperatur;

elektrolecznictwo – polega na zastosowaniu różnego rodzaju prądów leczniczych; zalicza się tu zabiegi m.in. takie jak: galwanizacja, jonoforeza, prądy interferencyjne, prądy diadynamiczne;

światłolecznictwo – metoda leczenia światłem, np. lampy emitujące głównie promienie podczerwone (sollux), nadfioletowe (lampa kwarcowa) lub skojarzone światło obu typów promieniowania;

wodolecznictwo, hydroterapia – metody leczenia bodźcowego przez zewnętrzne stosowanie wody zimnej, chłodnej lub ciepłej (kąpiele lecznicze, półkąpiele, natryski, bicze wodne, okłady);

kinezyterapia – leczenie ruchem, gimnastyka lecznicza; dzieli się na miejscową i ogólną; kinezyterapia miejscowa – dotyczy bezpośrednio narządu zmienionego chorobowo, natomiast kinezyterapia ogólna obejmuje ćwiczenia części ciała nie objętych chorobą;

zabiegi parafinowe – zawijania parafinowe, pędzlowania, okłady lub bezpośrednie kąpiele kończyn (tak zwane „rękawice” lub „skarpety”), a także maseczki.

Methodological notes

basic terms in the field of tourism¹

Regulation of the European Parliament and the Council (EU) No 692/2011 of 6 July 2011 on the European statistics on tourism (repealing Council Directive 95/57/EC) was published in the Official Journal of the EU issue No 192 of 22 July 2011 – available on the website: <http://eur-Lex.europa.eu/?lexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:192:0017:0032:PL:PDF>.

The new regulation defines the basic terms in the field of tourism.

Tourism means the activity of visitors taking a trip to a main destination outside their usual environment, for less than a year, for any main purpose, including business, leisure or other personal purpose, other than to be employed by a resident entity in the place visited.

There are **three basic forms of tourism**, which depend on the surveyed area.

Domestic tourism means visits within a Member State (Poland) by visitors who are residents of that Member State; **Inbound tourism** means visits to a Member State (Poland) by visitors who are not residents of that Member State;

Outbound tourism means visits by residents of a Member State (Poland) outside that Member State;

Visitors are the participants of tourism. This definition refers to every person travelling to locations outside their usual environment for a period not exceeding 12 months, whose main purpose of trip is other than the exercise of an activity remunerated from within the place visited. The “visitors” (domestic and foreign) category refers to:

- **tourists** (i.e. visitors who occupied accommodation establishments within the given location for at least one night)
- **same-day visitors** (not accommodated).

Types of tourist accommodation establishments

The surveys on tourist accommodation establishments single out the following types of establishments surveyed by the Statistics Poland:

- Hotel – an accommodation facility located mainly in the urban areas, with at least 10 rooms, most of which are one-person or two-person rooms, providing a wide range of services for clients staying at the establishment. Each hotel has to render catering services. Depending on the facility furnishing and the range of the services being rendered, five categories are attributed: the highest – five stars, the lowest – one star.
- Motel – a hotel type complex located by road communication routes, which, besides the provision of hotel services, is also adapted to the provision of car services and has a car park. A motel has to have at least 10 rooms, most of bed places in single-bed and double-bed rooms. Each motel has to provide catering services. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, five categories of motels are distinguished: top – five stars, lowest – one star.
- Boarding house – a hotel establishment that provides hotel services, offers full board and has at least seven rooms. It has to provide catering services. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, five categories of boarding houses are distinguished: top – 5 stars, lowest – one star.
- Other hotel facility – a lodging place divided into rooms and managed by one board, rendering specified services, including room service, bed-making and cleaning of sanitary facilities, at least on

¹ REGULATION (EU) No 692/2011 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 6 July 2011 concerning European statistics on tourism and repealing Council Directive 95/57/EC.

a daily basis (e.g., a building meeting the requirement for a hotel, motel or lodging house that has not obtained a category).

- Excursion hostel – an establishment located in the built-up area or in the vicinity of buildings, with at least 30 available accommodations, adapted to self-service of the clients, and offering a minimal scope of services associated with the client stay. Each excursion hostel must have at least one catering establishment. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, three categories of excursion hotels are distinguished: top – cat. I, lowest – cat. III.
- Shelter – an establishment located outside built-up areas, near tourist trails, offering a minimal scope of services associated with the client stay. A shelter should provide a food services or possibility of a meal self-preparation. The notion “shelter” does not encompass youth hostels.
- Youth hostel – an establishment projected for individual and group youth tourism, adapted to self-service of the clients. A youth hostel is an establishment located in a freestanding building or a designated part of a building. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, three categories of youth hostels are distinguished: top – cat. I, lowest – cat. III.
- School youth hostels – an educational establishment where interests and talents can be developed as well as different kinds of rest and free time can be organized.
- Holiday centre – an accommodation establishment (or a set of establishments) designed and adapted to provide exclusively or mainly services connected with holidays.
- Holiday youth centre – an accommodation establishment (or a set of establishments) designed and adapted to provide exclusively or mainly services connected with holiday camps.
- Training-recreational centre – an accommodation establishment (or a set of establishments) designed and permanently adapted to hold courses, conferences, trainings and conventions etc. It can also be adapted to provide holiday services.
- Creative arts centre – an establishment, which assures adequate conditions for creative work and recreation of artists, also used as a holiday centre (mainly by their families).
- Complexes of tourist cottages – tourist cottage – a building without a cellar, with no more than four rooms, adapted to provide hotel services. Tourist cottages can form complexes of tourist cottages and be organizationally included in other accommodation establishments. The complexes of tourist cottages may also include camping places.
- Camping site – an area, usually wooded, guarded, lighted, with 24-hour reception service, equipped with facilities (sanitary, catering, recreational) which enable the tourists to spend the night in tents, caravans as well as to prepare meals and park motor vehicles. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, four categories of camping sites are distinguished: top – four stars, lowest – one star.
- Tent camp site – a place sectioned off in wooded area, non-guarded, marked and provisionally fenced, which enables the tourists to spend the night in tents. There is drinking water drawing points, necessary sanitary equipment and recreational area in the tent camp site.
- Hostel – an accommodation establishment, which varies in standard from hotel establishments mainly by the number of places in rooms, bunk beds and cooperative use of equipment and rooms for guests (e.g. common kitchen/bathroom). Hostels are characteristic of renting single beds, not whole rooms. Hostel rooms are usually dorms (multi-person rooms), as well as individual rooms: 1-, 2- and 3-person.
- Health establishment – an establishment providing health care services, located in the area of a health resort and using its natural resources when providing health care services and providing accommodation services.
- Rooms for guests – type of tourist accommodation, which are furnished rooms and flats (excluding agrotourism lodgings) in apartments, houses and other buildings belonging to the natural or legal persons (except farmers) and rented for a fee for tourists.
- Agrotourism lodging – type of tourist accommodation, which are rooms and other buildings prepared (by adaptation) in rural households (agricultural, farming, gardening and fishing) owned

by farmers and rented for a fee for tourists.

- Other not classified establishments²– establishments, which function as tourist accommodation establishments, in the period of not being fully used according to their own purpose. These include among others dormitories, boarding schools, sport and recreational centres, etc.

Methodological notes on the tourist accommodation establishment survey

The source of data about the capacity and occupancy of tourist accommodation establishments in Poland is a complete statistical survey conducted by the Statistics Poland in accordance with the specialization pursued by the Statistical Office in Rzeszów. Information is obtained through the KT-1 reports of the occupancy of tourism accommodation establishments in each month.

The reporting units provide the following: precise location, type and category of the establishment, number of rooms, beds and catering establishments. Furthermore, they provide information on the establishment occupation in individual months, i.e. on the number of days of the establishment activity, nominal number of bed places or rooms, as well as the number of persons accommodated, and the number of overnights stays and rented rooms (separately for foreign tourists).

Since 2003 the survey on tourism collective accommodation establishments has been conducted on a monthly basis.

The subgroup – other hotel facilities was established within the group – hotels and similar establishments in 2004. It covers the hotels, motels and boarding houses not assigned to any specific category, and establishments providing hotel services (e.g. everyday cleaning). For this reason, the question “does the establishment provide hotel services?” directed to managers of tourism establishments was included in the report. The survey results proved that this was a very numerous group of establishments, mainly including uncategorized hotels and the like, but also such establishments as road houses, inns and the like, previously classified to the subgroup – other not classified establishments.

Due to the growing number and interest in the new type of accommodation establishment, since 2009 a hostel category has been distinguished.

The lists of units for KT-1 surveys are developed on the basis of the Statistical Units Base (BJS), which is established to serve as the frame for all surveys conducted by the Statistics Poland. The BJS includes information from official registers (REGON) and from other data sources. The index of collective accommodation establishments is updated on the basis of administration registers, categorized establishment registers and other sources.

Necessity to adjust the survey to the new EU legislation – Regulation (EU) No 692/2011 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2011 concerning European statistics on tourism and regarding Council Directive 95/57/EC resulted in the extension of the subjective scope of the tourism accommodation base survey in 2010. For the first time the monthly report on the KT-1 form included guest rooms and agrotourism lodgings with 10 or more beds. Moreover an annual pilot sample survey of guest rooms and agrotourism lodgings with less than 10 beds were conducted (KT-2 form).

Starting since 2009 (in accordance with the Programme for Surveys in Public Statistics for 2009 which is an annex to the Regulation of the Council of Ministers of 27 November 2008 (Journal of Laws No. 221, 2008, item. 1436 with amendments), municipality administrators (mayors, presidents of cities) are being obliged to provide information about facilities providing accommodation services in electronic form.

In order to facilitate this task a special applet was developed that allows registering and updating current data on the premises providing accommodation services in municipal offices. This application allows collecting information on the local level, save them on the office disk and using them to the own need of the office. With this tool, the resulting database of information on accommodation establishments operating in the municipalities is also available for statistical purposes.

² Since 2009, this group includes weekend and holiday accommodation establishments.

While adapting to meet the requirements of the new European Union legislation in the field of tourism, in scope of interest are entities of individual accommodation (agrotourism lodgings/guest rooms). Obligation to keep records of such entities is required from the offices of municipalities and towns and is included in the law on tourism services of 29 August 1997 (as amended).

Since 2012 the survey on tourist accommodation establishment has covered supplemented data on guest rooms and agrotourism lodgings. With this, the term "tourism collective accommodation establishments" was changed to "tourism accommodation establishments".

The following solutions were adopted in the statistics on the accommodation base:

- data concerning the number of accommodation places and establishments covers all establishments open on 31 July and establishments closed on 31 July, but open on other days of the surveyed month.

The maximum number of places has been assumed for them;

- the number of days of establishment activity does not include breaks between periods, caused by repairs, disinfection, etc.;
- an active establishment is understood as an establishment which was accessible to tourists, at least in part (regardless of the actual occupancy), during the surveyed period;
- the establishment occupancy rate – presented in percentage – results from the comparison of actually provided accommodations with the nominal number of bed places (total bed places prepared for tourists on each activity day of the establishment), and for hotels, motels, boarding houses and other hotel facilities additionally from the comparison of actually rented rooms and the nominal number of rooms;
- the number of tourists accommodated is the number of persons (tourists), who began their stay in an establishment in a given month (i.e. who checked in). This means that the persons staying in the establishment at the turn of months will only be included in the survey once, which means that they will only be listed for one month (i.e. at the time of registration);
- number of overnight stays (nights per capita) is the product of persons (tourists) and the number of days (nights) of their stay;
- number of rented rooms in hotels, motels, boarding houses and other hotel establishments is the total of rooms rented in each day of the establishment's activity, regardless of the number of persons (tourists) accommodated in these rooms;
- a restaurant is a catering establishment available to general consumers with full waiting services, offering all day dining with full board with a broad assortment of meals and beverages by menu;
- bars and cafes include also wine houses, beer halls, canteens, etc.,
- catering outlets include also grills, ice-cream parlours, refreshment rooms.

Methodological notes on Polish Tourist and Sightseeing Association (PTTK)

The statistical information on the condition and activities of PTTK clubs and circles was compiled on the basis of the annual regular reports submitted by this organization. This report includes information on the number of clubs and circles, as well as on their members, general and qualified tourism trips, and their participants. Furthermore, there have been collected and published data on training personnel (leaders and instructors), activities of qualified tourism clubs by discipline, tourism guides, awarded distinctions and tourist trails. PTTK determines and maintains its own marked tourist trails and routes. Tourist trails are understood as routes (primarily hiking) which are marked up on a given area due to their landscape values (while taking into consideration the safety conditions of tourists and the environmental protection regulations) and are marked with conventional symbols allowing for tracing the right way – recommended or obligatory. The length of tourist trails presented includes both tourists trials belonging to PTTK and those marked out by branches of PTTK but belonging to other entities.

Basic definitions concerning natural health treatment

Patients in health resort facilities – persons benefiting from treatment services on the basis of patient referrals or on basis of medical certificate on the lack of contraindications for health resort treatment.

Natural treatments:

mineral baths – healing baths prepared in tubs or pools filled with healing water, with the addition of various types of brine, accompanied by simultaneous physical exercises;

CO₂ baths – tube baths, in which carbon dioxide is dissolved in the water, or applied in a gaseous form in dry baths,

mud baths – healing baths, which involve the application of crumbled peat and peloids, which are natural mineral substances,

inhalations – the application of medicines and natural substances directly to the respiratory system (to the upper respiratory tract and to the bronchia), using specific devices which produce aerosols with various degrees of dispersion. The inhalations may be individual or organised in groups,

cryotherapy – a therapy consisting of the exposure of the whole body to extremely low temperatures for a short time,

electrotherapy – a therapy consisting of the application of various healing currents. This includes such treatments as galvanisation, iontophoresis, interference currents, or diadynamic currents,

light therapy – a light-based treatment method using e.g. lamps, generating mainly infra-red light (sol-lux) or ultra-violet light (quartz lamps), or the combined light of both radiation types,

hydrotherapy – a stimulus treatment method consisting of the external application of cold, cool or hot water (healing baths, semi-baths, showers, water jets, compresses),

kinesiotherapy – a treatment method involving exercise, such as healing gymnastics, both local and general. Local kinesiotherapy refers directly to the compromised organ, while general kinesiotherapy consists of exercising the non-compromised parts of the body,

paraffin wax treatment – paraffin packs, compresses or direct limb baths (so-called “gloves” or “socks”), and face masks.